

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**İLKOKUL ÜÇÜNCÜ SINIF HAYAT BİLGİSİ
DERSİNDE KAVRAM ÖĞRETİMİNİN
ETKİNLİKLERLE DESTEKLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Pınar ESENER

Danışman

Doç. Dr. Mustafa TAHİROĞLU

Nevşehir

Eylül 2021

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**İLKOKUL ÜÇÜNCÜ SINIF HAYAT BİLGİSİ
DERSİNDE KAVRAM ÖĞRETİMİNİN
ETKİNLİKLERLE DESTEKLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Pınar ESENER

Danışman

Doç. Dr. Mustafa TAHİROĞLU

Nevşehir

Eylül 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Pınar ESENER

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“İlkokul Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Kavram Öğretiminin Etkinliklerle Desteklenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Pınar ESENER

Danışman

Doç. Dr. Mustafa TAHİROĞLU

Temel Eğitim Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Aysun ERGİNER

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Mustafa TAHİROĞLU danışmanlığında Pınar ESENER tarafından hazırlanan “İlkokul Üçüncü Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Kavram Öğretiminin Etkinliklerle Desteklenmesi” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

..... / / 2021

JÜRİ

İMZA

Danışman :

Üye :

Üye :

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun / / tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... / /

Doç. Dr. Lokman TANRIKULU
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince ders döneminde ve tez çalışmamda bana engin tecrübesiyle yol gösteren, tez çalışmamın her bir aşamasını titizlikle inceleyen, akademik anlamda hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum danışman öğretmenim Doç. Dr. Mustafa TAHİROĞLU'na sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmanın süresince yardımcı olan arkadaşlarıma, öğrencilerime, velilerime teşekkürü borç bilirim.

Son olarak araştırmanın her aşamasında her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen babam Cemal Esener'e ve annem Nursel Esener'e; her zaman bana güç veren canım oğlum Halil Yiğit'e çok teşekkür ederim.

İLKOKUL ÜÇÜNCÜ SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE KAVRAM ÖĞRETİMİNİN ETKİNLİKLERLE DESTEKLENMESİ

Pınar ESENER

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Eylül 2021

Danışman: Doç Dr. Mustafa TAHİROĞLU

ÖZET

Araştırmada, ilkokul 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde “kavram öğretiminin” etkinliklerle (şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, masal, bilmece ve geleneksel çocuk oyunları) desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, kavram öğretimine yönelik hazırlanan etkinlikler uygulanmış; bu etkinliklerin öğrencilerin başarı düzeylerine etkisi tespit edilmiş ve uygulama süreci değerlendirilmiştir. Çalışmada nicel araştırma desenlerinden ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen (seçkili) kullanılmıştır. Deneysel işlem; kavram öğretimine yönelik uygulayıcı tarafından hazırlanan ve uzman görüşü alınmış etkinliklerin uygulanması için yapılan oturumlara katılan deney grubu öğrencilerinin deneysel işlem öncesi ve sonrası akademik başarılarını belirlemek amacıyla ön test son test kontrol gruplu deneme modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 öğretim yılında Nevşehir Merkez ilçeye bağlı bir ilkokulun A ve B şubelerinde öğrenim gören 42 3.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrenciler, seçkili atama ile iki gruba ayrılmıştır. Gruplardan biri deney, diğeri kontrol grubu olarak seçilmiştir. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğrencilerin 21’i deney grubunda, 21’i de kontrol grubunda yer almıştır. Araştırma verileri, nicel araştırma veri toplama tekniklerine uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Kavram Başarı Testi” ile toplanmıştır. Bu bağlamda çalışma gruplarında yer alan öğrencilerin seviyelerini belirlemek amacıyla “Kavram Başarı Testi” geliştirilmiş, başarılarını artırmak amacıyla kavram etkinlikleri tasarlanmıştır. Deney ve kontrol grubunun akademik başarılarının ön test ve son testlerini ölçmede ilişkisiz örneklem t testi kullanılmıştır. Deney grubunun cinsiyet değişkeni açısından akademik başarısını test etmede, ön testinde mann whitney u, son testinde t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarıları durumlarına (kavram öğrenmeyle ilgili) bakıldığında ön test sonuçlarında deney ve kontrol gruplarında anlamlı bir farklılık yoktur. Son test başarı puanına göre ise deney grubu öğrencilerinin başarı puanları arasında; deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkeni açısından başarı testi son test puanlarında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuçlara göre Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretiminin “şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, masal, bilmece ve geleneksel çocuk oyunları” entegre edilerek öğrenci seviyesine uygun bir şekilde geliştirilen etkinliklerle verilmesinin, öğrencilerin kavram öğrenimine yönelik kazanım düzeylerini olumlu bir şekilde etkilediğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Kavram, Oyun, Kazanım, Kavram Öğretimi Etkinlikleri, Hayat Bilgisi, İlkokul

**SUPPORTING CONCEPT TEACHING WITH ACTIVITIES IN THE 3RD
GRADE LIFE STUDIES COURSE**

Pınar ESENER

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Graduate School of Social
Sciences, Program in Primary School Education, Master of Arts, September 2021
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa TAHİROĞLU**

ABSTRACT

In this study, it was aimed to support the "concept teaching" in the 3rd grade Life Studies course with activities (songs, poems, nursery rhymes, acrostics, fairy tales, riddles and traditional children's play). For this purpose, activities prepared for concept teaching were applied in the classroom, the effects of these activities on students' achievement levels were determined, and the implementation process was evaluated. The semi-experimental design (random) with pre-test, post-test, and control group, which is one of the quantitative research designs, was employed in the current study. In order to reveal who participated in the sessions for the implementation of the activities prepared by the practitioner for concept teaching and whose expert opinion was taken, and the students who did not participate in these sessions, experimental process was carried out. The experimental design was also used to determine the academic achievement of the experimental group students before and after the implementation procedure in comparison with the control group. The study group of the research consists of 42 3rd grade students studying in A and B sections of a primary school in Nevşehir Central district in the 2020-2021 academic year. These students were divided into two groups by random assignment. Afterwards, one of the groups was assigned as the experimental group and the other as the control group, randomly. As a result, 21 of the students participating in the research were in the experimental group and 21 of them were in the control group. The data of the study were collected with the "Concept Achievement Test" . In this context, the "Concept Achievement Test" was developed to determine the achievement of the students in the study groups, concept activities were designed to increase their success. In these processes, the dimensions in the achievement test were analyzed and compared separately. The result of the study showed that when the achievements of the experimental and control group students are examined (related to concept learning), there is no significant difference in the pre-test results between the experimental and control groups. According to the post-test achievement results, it was observed that there was a significant difference between the achievement scores of the experimental and control group students in favor of the experimental group. There was no significant difference in achievement test scores in terms of gender variable. According to these results, it is possible to say that integrating concept teaching with activities such as "songs, poems, rhymes, acrostics, fairy tales, riddles and traditional children's play" in the Life Studies course developed in accordance with the level of the students, positively affects both the students' achievement levels in concept learning towards the Life Studies.

Keywords: Concept, Games, Learning Outcome, Concept Teaching Activities, Life Studies, Primary School.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xiv
EKLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
PROBLEM DURUMU	
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi	10
1.3. Araştırmanın Amacı	10
1.4. Araştırmanın Önemi	10
1.5. Araştırmanın Varsayımı	12
1.6. Araştırmanın Sınırlılığı	13
1.7. Tanımlar	13
İKİNCİ BÖLÜM	
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ	
2.1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı.....	14
2.2. Hayat Bilgisi Öğretim Programında Kavramlar	15
2.3. Kavram.....	16

2.4. Kavram Gelişimi	19
2.5. Kavram Öğrenme	19
2.6. Kavram Oluşumu ve Kavram Kazanma	20
2.7. Kavram Oluşturmanın Önemi	21
2.8. Kavram Öğretimi	22
2.9. Kavram Yanılgıları.....	23
2.10. Kavram Öğretimi Modelleri.....	25
2.10.1. Gagne Kavram Öğretimi Modeli.....	26
2.10.2. Merrill'in Kavram Kazanımı Stratejisi.....	26
2.10.3. Klausmeir'in Kavram Oluşturma Modeli	26
2.10.4. Martorella 'nın kavram analizi stratejisi	27
2.11. Kavram Öğretiminde Kullanılan Yöntem Ve Teknikler.....	27
2.11.1. Kavram Karikatürleri	27
2.11.2. Kavram Haritaları.....	29
2.11.2.1. Hiyerarşik Kavram Haritası.....	29
2.11.2.2. Hiyerarşik Olmayan Kavram Haritası	30
2.11.2.3. Zincir Kavram Haritaları	30
2.11.3. Kavram Bulmacaları	31
2.11.4. Kavramsal Değişim Metinleri	32
2.11.5. Anlam Çözümleme Tabloları	34
2.11.6. Farklı Kavram Öğretimi Etkinlikleri.....	35
2.11.6.1. Bilmece.....	35
2.11.6.2. Masal	36
2.11.6.3. Oyun	36
2.11.6.4. Geleneksel Çocuk Oyunları.....	37
2.11.6.5. Tekerleme	37
2.11.6.6. Akrostiş	38
2.11.6.7. Şiir	39
2.11.6.8. Şarkı.....	39
2.12. İlgili Araştırmalar.....	39
2.12.1. Yurtiçi Araştırmalar	40

2.12.2. Yurtdışı Araştırmalar.....	43
------------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni.....	45
3.2. Çalışma Grubu	46
3.2.1. Deney ve Kontrol Grubunun Oluşturulması	47
3.2.3. Denkleştirme	47
3.3. Deneysel İşlem.....	49
3.3.1. İşlem Basamakları	49
3.3.2. Deneysel Uygulama Süreci	49
3.3.3. Deneysel Süreçte Uygulanan Etkinlikler	50
3.3.3.1. Etkinlikler.....	50
3.3.3.2. Etkinliklerin İşlenişi	52
3.3.3.3. Kontrol Grubunda Dersin işlenmesi.....	57
3.4. Veri Toplama Aracı.....	57
3.4.1. Kavram Başarı Testi.....	57
3.4.1.1. Kavram Başarı testinin Geliştirilme Aşaması	58
3.4.2.1 Konunun ve Testin Amacının Belirlenmesi	58
3.4.2.2. Madde Havuzunun Oluşturulması.....	58
3.4.2.3. Yazım Denetimi ve Kapsam Geçerliliği İçin Uzman Görüşü	59
3.4.2.4. Testin Uygulanışı	59
3.4.2.5. Madde Analizi	60
3.3.2.6. Güvenirlilik Analizi.....	62
3.5. Verilerin Analizi.....	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci alt probleme ait bulgular	65
4.2. İkinci alt probleme ait bulgular	66
4.3. Üçüncü alt probleme ait bulgular	68

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	70
5.1.1. Birinci alt probleme ilişkin sonuç	70
5.1.2. İkinci alt probleme ilişkin sonuç	74
5.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin sonuç	74
5.2. Öneriler.....	76
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	94
ÖZ GEÇMİŞ	131

KISALTMALAR

- KDM : Kavramsal Değişim Metinleri
HBDÖP : Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
MEM : Milli Eğitim Müdürlüğü
TDK : Türk Dil Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Hayat Bilgisi Dersi Programı'nda Yer Alan Kavramlar.....	16
Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Deneysel Model.....	46
Tablo 3. Denkleştirme Öncesi Deneklerin Kavram başarı Testine göre durumları...48	
Tablo 4. Denkleştirme Sonrası Deneklerin Kavram Başarı Testine Göre durumları...48	
Tablo 5. Araştırmacı Tarafından Deney Grubuna Uygulanan Süreç.....	50
Tablo 6. Başarı Testi Analiz Sonuçları.....	60
Tablo 7. Soru Dağılımı Tablosu.....	61
Tablo 8. Kavram Başarı Testi Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Normallik Tablosu.....	63
Tablo 9. Kavram Başarı Testi Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Normallik Tablosu.....	63
Tablo 10. Deney Grubunda Yer Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Normallik Tablosu.....	64
Tablo 11. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerin Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	64
Tablo 12. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerin Akademik Başarı Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	65
Tablo 13. Deney Grubunda Yer Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	66
Tablo 14. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem Mann Whitney U Sonuçları.....	67
Tablo 15. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi Kavram Başarı Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	67
Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi Kavram Başarı Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	68

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. 1. Hafta, ders içi etkinlik.....	53
Fotoğraf 2. 2. Hafta, ders içi etkinlik.....	54
Fotoğraf 3. 2. Hafta, ders içi etkinlik.....	54
Fotoğraf 4. 2. Hafta, ders içi etkinlik.....	54
Fotoğraf 5. 3. Hafta, ders içi etkinlik.....	54
Fotoğraf 6. 3. Hafta, ders içi etkinlik.....	55
Fotoğraf 7. 3. Hafta, ders içi etkinlik.....	55
Fotoğraf 8. 3. Hafta, ders içi etkinlik.....	55
Fotoğraf 9. 3. Hafta, ders içi etkinlik.....	55
Fotoğraf 10. 4. Hafta, ders içi etkinlik.....	56
Fotoğraf 11. 4. Hafta, ders içi etkinlik.....	56
Fotoğraf 12. 4. Hafta, ders içi etkinlik.....	56
Fotoğraf 13. 5. Hafta, ders içi etkinlik.....	57
Fotoğraf 14. 5. Hafta, ders içi etkinlik.....	57

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Ders Planı 1	93
Ek 2: Ders Planı 2	99
Ek 3: Ders Planı 3	104
Ek 4: Ders Planı 4	112
Ek 5: Ders Planı 5	120
Ek 6: Deprem Şarkı Notası.....	127
Ek 7: Etik Kurul Kararı.....	128
Ek 8: Araştırma İzin Onayı.....	129

GİRİŞ

İnsan hayatında okulun başlaması bazı gelişmelere yol açmaktadır. Bunların başında da; çocukların daha geniş ve hareketli bir çevreyle karşılaşması, kavram gelişimine daha ağırlık verilmesi ve tüm bu süreçlerin daha hızlı ilerlemesinin geldiği düşünülebilir (Hayran, 2010: 30). Çünkü insanın yaşamı boyunca oluşturduğu bilgi ve düşünce yapısının temelini oluşturan kavramlar (Dündar, 2007: 6) aslında bu dönemde gerçek anlamda yapılandırılmaya başlamaktadır. Ancak “kavram” kelimesi farklı tanımlar içermektedir.

Örneğin bir tanıma göre kavram, soyutlamadan söz etmek demektir. Soyutlama ise mecbur olarak bir ayırım yapabilme, tanıyıp sonucunda öğrenme ve temizleyip uygun olanı seçmeyi kapsar. İnsanlar evrenin en zeki canlılarıdır, çok karmaşık zihinsel işlemleri yapabilir ve bunu ise beynin soyutlama yeteneğine borçludur. Bu yetenek en üst seviyede dil vasıtasıyla şekillenir. Dil zihni kavramlar vasıtasıyla şekillendirir. Kavram öğrenmenin kökeninde ise yine kavram oluşturmaya imkân veren bu üst seviyedeki soyutlama yeteneği bulunur (Karataş Coşkun, 2011: 6). Diğer bir tanıma göre kavram, bir kelime ile ifade edilebilen ve insanların fikirleri sonucunda gelişim gösteren insanın belleğinde anlam kazanan bilgi yapısıdır (Çeliköz, 1998). Senemoğlu'na (2018) göre ise kavram, zihinsel bir vasıta ve insanların düşünmelerine yardımcı olur, aynı zamanda geniş bilgileri kullanabilir hale getirmelerinde de etkisi vardır.

Görüldüğü gibi kavramlar, özellikle soyut kelimelerle ifade edilmesi bakımından, ilkokul yaşındaki bir çocuğun öğrenmesi ve anlamlandırması açısından zor ve zahmetli bir iş olarak düşünülmektedir. Hatta bazen yanlış öğrenmelere sebep olabilmekte, bu da kavram yanlışlarına neden olmaktadır. Oluşan kavram yanlışları ise daha sonra düzeltilmesi zor bir hale gelmektedir. Bilindiği gibi yanlış öğrenmeleri düzeltmek, bir şeyi ilk kez öğretmekten daha güçtür (olumsuz transfer veya ket vurma). Özellikle de çocuğun erken yaşlardaki kazanımlarını değiştirmek daha da zor görünmektedir. Çünkü erken yaşlarda kazanılan kazanımların kalıcılığının daha fazla olduğu düşünüldüğünde, çocuğun zihninde kodladığı bir kazanımı değiştirip, yeni bir

öğrenme gerçekleştirmesi hem çocuk için hem de öğretmen için oldukça meşakkatli bir iş olacaktır.

Bu yüzden kavram gibi soyut anlamların öğretilmesinde, özellikle ilkokulun ilk yıllarında (1-2-3) çocuğun onları kavrayabilmesi için yaparak yaşayarak öğrenmesi, eğlenceli hale gelmesi, onların seviyesine uygun ve daha somut hale indirgeyerek verilmesi çok önemlidir. Oyun çocukların hayatında önemli bir yere sahiptir ve oyunla olan öğrenmeler daha kolay akılda kalabilir. Yine aynı şekilde oyunlarda kullandıkları tekerleme, günlük hayatta söyledikleri şarkı, şiir, bilmece ve masallarla öğretim, kavramların daha kolay şekilde öğrenmesini sağlayabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın varsayımı, araştırmanın sınırlılığı ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Özellikle, çocuğun ilkokula başlamasından itibaren üç yıl boyunca okutulan ‘‘Hayat Bilgisi dersinin temel amacı, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları ve kullanabilecekleri yaşam becerilerini kazanmalarına yardımcı olmaktır. Bunun yanı sıra çocukların ileride alacakları Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerine temel oluşturabilmeleri için bazı kavramlar’’ da tanıtılacaktır. Böylece çocukların temel bilgi ve becerilerle donanmış, istenen kişisel niteliklere sahip birer yurttaş olarak yetişmeleri sağlanacaktır (MEB, 2009: 69). Bu bağlamda öğrencilerden ‘‘ilkokul 3. sınıf seviyesine geldiklerinde; sınıfın ve okulun krokisini çizme, okulun tarihini araştırma, okula ilişkin istek ve ihtiyaçlarını demokratik yollarla ifade etme, komşuluk ilişkileri, evde tasarruf, planlı olma, mevsimlere özgü yiyeceklerle beslenme, bilinçli tüketici özellikleri, trafik işaretleri, yakın çevresinde meydana gelebilecek kazalar, milletin ortak kullanım alanları ve araçları, yakın çevresinde yer alan tarihî, doğal ve turistik yerler, Atatürk’ün kişilik özellikleri, yön bulma, meyve ve sebzelerin yetiştirilme şartları, insan ve çevre etkileşiminin sonuçları ile doğa ve çevreyi koruma konusunda sorumluluk alma gibi konular hakkında bilgi, beceri ve değer sahibi olmaları beklenmektedir.’’ (MEB, 2018: 22).

Kavram, belirli bir konuda birçok bilgiyi düzenler ve birleştirir; düşünmeye, anlamaya ve anlamlandırmaya yardımcı olur. Diğer bir ifadeyle çoğu vakit kavramların öğretilmesiyle verilmeye çalışılan sürece öğretim denir. Bir ders öğretilirken kavramların öğretimi gerçekleşmiyorsa orada tam anlamıyla bir öğrenmeden bahsedilemez, hatta anlama ve hatta düşünme süreçlerinin gerçekleşmesi pek

mümkün görünmemektedir. Bu nedenle ilgili dersin eğitim-öğretim süreçlerinde kavram öğretimi oldukça yüksek bir öneme sahiptir (MEB, 2005: 80). Belli bir ders zamanı içerisinde bir şeylerin tanımlarının açıklanması, ezberletilmesi veya onu tanımlayan nitelikleri keşfettirerek verilebilmesi kavram öğretiminin konusu değildir. Kavram öğrenme uzmanlara göre, çocukların gelişim evreleri, bilgileri, becerileri (öğrenme kapasiteleri vb.), duyguları, düşünceleri ve deneyimlerinin yanında öğretim süreçlerinde kullanılan yöntem-teknipler, materyaller ve oluşturulan öğrenme ortamları gibi pek çok etkenin tesiriyle ve belli kademelerde oluşmaktadır (Tahiroğlu ve Esener, 2021: 257-256).

Gagne'ye göre kavramlar somut ve tanımlanmış olarak ikiye ayrılır. Somut kavramlar hayatın ilk aylarından itibaren formal olmayan yollarla öğrenilebilir. Mesela o yaşta bir kavramı çevresindekileri gözlemleyerek, görerek ve duyarak öğrenir. Bu yaşta başta basit kavramları öğrenir hatta bazı zor ve soyut kavramları da gözlemleyerek öğrenebilir. Bunlar; temiz, yaramaz gibi kavramlar olabilir. Tanımlanmış ya da soyut kavramları öğrenmek çoğu zaman öğretim gerektirir. Vatan, adalet gibi kavramların öğrenilmesi için formal eğitim şarttır (Senemoğlu, 2018: 513-514). Erken edinilen kazanımların kalıcı olma özelliği daha fazladır. Bu yıllarda çocuğun Piaget'e göre özellikle işlem öncesi evreden çıktıktan sonra bilişsel olarak somut döneme geçtiği için aslında kavramların gerçekçi bir şekilde oluştuğu dönemdir. Öte yandan uzmanlara göre bu yıllarda öğrenilen kavramların kalıcı olma olasılığı yüksektir. Bu bağlamda özellikle Mercin (2005) ilkokul yıllarının bir çocuğun kavramların temelini doğru bir şekilde öğrenmesi açısından oldukça önemli olduğunu belirtmektedir (Aktaran Tahiroğlu, 2011: 5). Elbette bu süreçte kavram öğretiminde bir takım düzeyler bulunmaktadır. Bu düzeyler (Senemoğlu, 2018: 516):

1. Somut Düzey
2. Tanıma Düzeyi
3. Sınıflama Düzeyi
4. Soyut Düzey olarak sınıflandırılmıştır.

İşte bu süreçte çocuk okula geldiği andan itibaren ilk üç yılında Hayat Bilgisi devreye girmektedir. Özellikle Hayat Bilgisi dersinde kavramların doğru bir şekilde verilmesi

önemlidir. Çünkü kişinin, erken yaşlardan itibaren öğrenmeye başladığı ve yaşamını önemli derece etkileyecek kavramların sistematik bir şekilde verilmesinde Hayat Bilgisi dersi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Okula gelmeden önce çocuk çevresinden gözlemleyerek, duyarak ya da deneyimleyerek bazı kavramları öğrenir. Örneğin sebze kavramını öğrenen çocuk, pırasa, patlıcan, domatesin bir sebze olduğunu da ayırt edebilir ve sınıflayabilir. Fakat sebze kavramına yönelik ayrıntıları (sebzelerin otçul bitkiler olduğunu, mevsimlik yetiştiğini, yetişme koşullarını, besin değerlerini vb.) çocuk ilkokula başladığında öğrenmeye başlar. Hatta bu kavramların tam olarak en ince ayrıntısına kadar verilmesi üniversite yıllarını bile bulabilir. Bu yüzden erken yaşlarda (özellikle pek çok dersin temelini oluşturan Hayat Bilgisi dersinde) kavramların temelini doğru bir şekilde atılması, gelecek öğrenim yaşantısına da olumlu yansıtacaktır. Aksi takdirde birey, kavram yanılgılarıyla ve yanlış öğrenmelerle uğraşmak zorunda kalacak ve bundan da başta öğrenim olmak üzere hayatı olumsuz etkilenecektir (Tahiroğlu, 2021).

Yukarıda da bahsedildiği gibi kavramların temeli erken yaşlarda atılmaktadır. Bu süreçte Hayat Bilgisi dersi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Genel amacı; öğrencilere temel yaşam becerileri kazandırmak ve çağın gerektirdiği donanımlara sahip bireyler yetiştirmek olan Hayat Bilgisi dersinin doğası gereği temel bilgi, beceri ve kavramların kazandırılması hedeflenmektedir. Kazandırılan bu kavramlar ayrıca Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler dersinin de temelini oluşturması açısından çok büyük öneme sahiptir. Fakat 2005 programında 4. Sınıftan itibaren verilen Fen Bilimleri dersi 2013'te yapılan değişiklikle ilkokul 3. sınıftan itibaren verilmeye başlanmıştır. Ancak halen İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersinde de bazı Fen kavramlarına yer verilmektedir. Ayrıca çocuğun günlük yaşamı ile en ilişkili olan dersin Hayat Bilgisi dersinin olduğunu düşünülürse, genel yaşamıyla ilgili edineceği kavramların temeli de bu derste atılmaktadır. Bu nedenle Hayat Bilgisi dersinde, kavramlar öğretilirken kullanılacak yöntem ve tekniklerin çok iyi seçilmesi gerekmektedir. İlkokul çağındaki bir çocuk somut işlemler döneminde olduğu için, kavramların somutlaştırılarak verilmesi kavramların öğrenilmesini kolaylaştıracaktır.

Hayat Bilgisi dersi, çocukların bulunduğu çevreye uyumunu kolaylaştırmaktadır ve o çevrede aktif bir kişi olmasına yardımcı olmaktadır. Çocuklar hayat bilgisi dersi ile

küçük yaşlarda tanışır. Bu dersle birlikte kazandığı bilgi ve becerilerle hayata karşı bir sorumluluk sahibi olur. Çocuklar eğitim sisteminde, hayat ve hayatın gerçekleriyle ilk kez Hayat Bilgisi dersinde karşılaşır (Ocak ve Beydoğan, 2005: 110). Bu nedenle ilkokulun 1. 2. ve 3. yılları çok önemlidir, çünkü öğrencinin geleceğine ait temeller bu yıllarda atılır. Yine ilkokulun ilk üç yılında bulunan Hayat Bilgisi dersi öğrencinin sosyal yaşamıyla ve diğer tüm derslerle ilgili derslerin en başında gelir (Aladağ, 2016: 3). Bu yüzden Hayat Bilgisi dersini öğrencinin sosyal yaşamıyla bağdaştırmanın öğrenmede kalıcılığa etkisinin yüksek olacağı söylenebilir. Bunun içinde nitelikli bir eğitim olması önem arz etmektedir. Özellikle erken yaşta eğitim nitelikli olursa çocuk ilerleyen akademik hayatında da başarıyı yakalayabilecektir. Ayrıca okul öncesi eğitimi alan çocukların, hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha iyi bir başarı sağladığı PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) 2015 sonuçlarında ortaya çıkmıştır (Tedmem, 2019). Örneğin her yaş seviyesinin hoşlandığı eğitim etkinlikleri farklıdır. Okul öncesi dönemde çocuklar pastel boya kullanmaktan zevk alır, ya da oyunla, şarkı ile tekerlemeyle oluşan etkinlikler ağırlıktadır. Bu durum ilkokul 1. Sınıfta da devam ettiği için çocuk hala oyun çağındadır. Oyun çağında olan çocuk için oyun sadece eğitsel gelişimsel sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ruh sağlığı ve duygusal ilişkilerinde de katkı sağlamaktadır. Görüldüğü gibi oyunun önemi çocuğun hayatında çok fazla yer kaplamaktadır. Bu sebeple öğretmenlerin çocuğun seviyesine uygun oyunları planlaması oldukça önemlidir (MEGEP, 2009). Aynı zamanda bu çağ çocukları için oyunun yanı sıra farklı alternatifler de düşünülebilir. Bunlar çocukların ilgisini çekebilecek masalla, şarkıyla, tekerlemeyle, bilmeceyle, akrostişle ve canlandırmayla öğretim olabilir. Özellikle kavramların temelini ilkokulda atıldığı düşünüldüğünde, kavram öğretiminde de bu alternatiflerin kullanılmasının etkili olacağı söylenebilir.

Bu alternatiflerden masallar, eğitimde yararlanabilecek edebi ürünlerden bir tanesidir. İlkokul çağındaki çocuğun hayal dünyası oldukça geniştir. Bu nedenle öğretim yapılırken masalların kullanılması öğrenme olayını artıracaktır. Çünkü çocuk kendi dünyası ile hayal dünyası arasında bağlantılar kurarak, dinledikleri masalların yüksek ihtimalle etkisinde kalırlar. Masalların çocukların gelişimine birçok etkisi vardır. Bunların arasında zihinsel, duygusal ve psikososyal etkiler olabilir. Bu etkilerin yanı sıra kendi kültürü ile ilgili değer aktarımında da çok etkilidir (Şahin, 2011: 210). Bu

bağlamda kavram öğretiminde masalların kullanılması çocukların eğlenirken öğrenmesine yardımcı olacaktır. Hayal dünyasını kullanan çocuk kendi dünyasıyla hayal dünyasını birleştirerek masallardan etkilenecektir. Böylece kavram öğrenmenin zihinde daha kalıcı hale gelmesi yüksektir.

Eğitimde bilmecelerden yararlanmak ise eğitimin eğlenceli hale gelmesini sağlamaktadır. Bilmecelerin bir faydası ise kelime deposunun geliştirilmesini sağlamaktır. Hayran' a (2010) göre; bilmecelerle karşılaşan kişi gizli cevabı bulmaya yönelik tahminler de bulunur, cevabını bilmediği halde tahminde bulunur, bu da kavramın zihninde anlamlandırmasına ve ayrıştırmasına dair bir şema oluşturmasına yardımcı olur. Bu yüzden bilmecelerin kavram öğretirken kullanılması, kavramı anlamlandırmasına ve ayrıştırmasına etkisi olacaktır. Tahminde bulunarak zihni aktif hale gelmesini sağlayacaktır.

Tekerlemeler komik unsurlar içerir. Bu komik unsurlar ise kişinin hafızasında bir iz bırakır, gelişimsel olarak dil becerisine etki eder (Yalçın ve Aytaç, 2017: 139). Kavram öğretiminde tekerlemelerin kullanılması bir yandan öğrencinin ilgisini çekerken, bir yandan da kavramın akılda kalmasını kolaylaştıracaktır.

Akrostiş: Türk Dil Kurumu (TDK, 2020), "her dizenin ilk harfi yukarıdan aşağıya doğru okunduğunda ortaya bir sözcük çıkacak bir biçimde düzenlemiş manzume, muvaşşah, tevşih." olarak açıklanmaktadır. Kavram öğretiminde akrostişle öğretimin kullanılması öğrencilerin belleklerini desteklediği için kalıcı öğrenmelere yardımcı olacaktır. Yeni gelen ya da ilk kez karşılaşılan bilgiyi kodlamak, hatırlamayı daha kolay sağlamaktadır. Bu yüzden kavram öğretiminde akrostişin kullanılması, öğrenilen kavramın bilgiler arasında çok bağ kurulmasına ve o kavramın daha kolay hatırlanmasına katkı sağlayacaktır.

Müzikle öğretim de öğrenmede etkili olacağı düşünülmektedir. Bu yüzden, Müzik ile bilginin ezber yapılmadığı, müziğin etkinliğinin özümsemiği, öğretmenin önder değil yol gösteren olduğu bir süreçle gerçekleşmelidir (Bilen ve Açıkgöz Ün, 2019 : 804). Eğitsel şarkı ve oyunlar sayesinde geleneksel eğitimde yaşanan olumsuzluklar aşılabilir ve eğitim keyifli hale gelebilir. Öğrenciye asıl gayenin şarkı öğretmekten

çok, şarkıda gizlenen bilginin verilmesi öğrenciyi daha güdüleyecektir (Gürbüz, Çeker ve Töman, 2017: 596). Bu sebeple, şarkı ile kavram öğretiminin gerçekleştirilmesi bir yandan eğlence sağlarken, bir yandan da gizlenen bilginin verilmesi kavram öğretimini daha etkili hale getirecektir.

İlkokul döneminde kullanılacak etkili yöntemlerden bir diğeri oyunla öğretim yöntemidir. Bu yöntemi kullanarak, çocuklar için zor bulunan konuların kolay öğretilmesi sağlanabilir ve onlar için daha ilgi çekici hale getirilebilir. Oyun yöntemi kullanılarak bir öğretim sağlanırsa, anlaşılması zor olan soyut derslerin sıkıcı olması engellenerek, eğlenceli bir sınıf ortamı oluşur. Kazandırılmak istenen bütün bilgi ve becerileri öğrenme isteği olan çocuk hemen alır. Oyun oynarken hem eğlenir hem de fark etmeden öğrenir. Yani oyunla öğretim yöntemini kullanmak eğitim öğretim ortamını eğlenceli hale getirir (Uskan ve Bozkuş, 2019).

Çocuğun gelişimi üzerinde oyun birçok alanda önemlidir. Oyun ile çocuk kendini güvende, sevilen ve mutlu hisseder. Bunların yanı sıra sosyal becerilerin gelişebilmesi için de oyun oldukça önemlidir. Oyun çocuklara deneme yanılma yoluyla doğruyu bulabilmeyi, başladıkları işi bitirebilmeyi ve bir şeyleri başarabilmek için çaba harcamak gerektiğini öğretir. Çocuklara kurallara uyma becerisi kazandırma, iş birliği yapma, yardımlaşma ve paylaşma gibi davranışları öğretmek çocuğun sosyal gelişimine katkı sağlar (Semerci, 2019). Oyunla kavram öğretimi yapılması, öğrencinin aktif hale gelmesini, öğrenirken eğlenmesini, kavramların daha somut hale getirilmesini sağlayacağı için soyut bir kelime olan kavramların öğrencinin zihninde daha anlamlı hale gelmesine etki edecektir.

İnsanlar çevreyi ve hayatı anlayabilmek için gerekli donanımlarla dünyaya gelirler. Doğumla birlikte bilgi, beceri, kavram ve değerler gelişmeye başlar. Çocuk, birinci sınıfa başladığı andan itibaren, bu bilgi, beceri, kavram ve değerler sistematik bir şekilde verilmeye başlanır. Ancak bu süreçte çocuk somut işlemler evresinde olduğu için, pek çok kavramı yeterli düzeyde oluşturamayabilir. Özellikle, soyut kavramları anlamakta veya kavramakta zorlanabilir. Kavramları, çocukların gündelik yaşamlarıyla ilişkilendirerek, onların eğlenerek, yaparak yaşayarak kazanacakları somutlaştırılmış etkinlikler çocuğun ilgisini çekecektir. Bu sebeple, çocuğun

kavramları öğrenmesi için ilgili kavramların somutlaştırılarak ve çocukların seveceği etkinliklerle (şarkı, şiir, masal, geleneksel çocuk oyunları) verilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacın gerekçeleri şu şekilde sıralanabilir:

- İlkokulda kavram yanlışları ile ilgili araştırmalara bakıldığında; Ulusoy ve Erkuş (2015); Uyanık ve Dindar;(2016); Aydın ve Önal (2018); Akpınar (2019) çalışmalarında kavram yanlışlarının erken yaşlarda oluştuğunu ve bunu gidermenin uzun bir zaman aldığını ifade etmektedir.
- Ortaokulda kavram yanlışları ile ilgili araştırmalara bakıldığında; Ekiz ve Akbaş (2005) ; Okur ve Gürel Çakmak (2016); Duman ve Avcı (2016); Polat ve Çalış (2019) kavram yanlışlarının en önemli özelliğinin öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışlarını değiştirme konusunda yaşadıkları zorluklardan bahsetmişlerdir. Kavram yanlışlarının, öğrencilerin kendi yaşantıları ve deneyimleri sonucu kavramlar arasında bir bütünlük oluşturduğunu ve bundan dolayı değişime karşı direnç göstermekte olduklarını vurgulamışlardır.
- Lisede kavram yanlışları ile ilgili araştırmalara bakıldığında ise, Temelli (2006); Karagöz (2016); Kahveci Eroğlu (2019) kavram yanlışları çalışmalarında kavram yanlışlarının tespit edilmesinin önemine ve ilk aşamalarda dikkate alınmayan kavram yanlışlarının sonraki kademelerde düzeltilmesinin zor olduğuna dikkat çekmişlerdir.
- Üniversitede kavram yanlışları ile ilgili araştırmalara bakıldığında; Tekkaya, Çapa ve Yılmaz (2000); Selvi ve Yakışan (2004); Uyanık ve Serin (2016) araştırmalarında kavram yanlışların doğurduğu sıkıntıları ve kişinin yaşantısı ve bulunduğu çevrenin değişkenlik göstermesi sebebiyle zihinlerinde oluşturdukları kavramlar da farklı anlamlar barındırabildiğinden bahsetmişlerdir.

Yukarıdaki açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin kavram yanlışısına düşmelerinin erken yaşlarda edinilen kavramların temellerinin sağlam atılmadığından kaynaklandığı düşünülebilir. Erken yaşlarda soyut olan kavramları çocuk yeterli düzeyde anlamakta sıkıntı çektiğinden, bu da kavram yanlışlarına sebep

olabilmektedir. Bu düşüncelerden yola çıkarak çocukların eğleneceği, somutlaştırılarak, keyif alarak öğrenebilecekleri etkinliklerin geliştirilmesi düşünülmüştür. Bundan dolayı masal, geleneksel çocuk oyunları, şarkı, tekerleme, şiir ve akrostiş gibi etkinlikler hazırlanmış ve bu etkinliklerin Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimi üzerine uygulandığında etkisi olup olmadığı araştırılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Masal, geleneksel çocuk oyunları, şarkı, tekerleme, şiir ve akrostiş gibi etkinliklerin hayat bilgisi dersinde kavram öğretimi üzerinde uygulandığında sonuçları ne olur?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretim Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretiminde masal, geleneksel çocuk oyunları, şarkı, tekerleme, şiir, bilmece ve akrostiş etkinliklerinin uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Alt Amaçlar (Alt Problemler /Hipotezler): Araştırmanın genel amacı kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Grup değişkeni açısından akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Cinsiyet değişkeni açısından akademik olarak ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir değişiklik, farklılık var mıdır?
3. Deney grubunun ön test ve son test uygulaması, kontrol grubunun ön test ve son test uygulaması arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Alan yazın incelendiğinde kavram ve kavram öğretimi konusunda; the concept of social care and the analysis of contemporary welfare states (Daly and Lewis: 2000), kavram öğretimi ve çoklu zekâ teorisi (Köksal: 2006), kavram haritaları yöntemiyle metin öğretimi (Şenay: 2007), ilköğretim fen eğitiminde kavram yanılgıları konusunda yapılan çalışmaların içerik analizi (Aydoğan ve Köksal: 2017 didaktik durumlar teorisi

ışığında asal sayılar kavramının öğretimi: bir eylem araştırması, (Şahin Baştürk, Şahin ve Broutin: 2017) gibi pek çok çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Oysa, okulun ilk yıllarında pek çok kavramın temeli Hayat Bilgisi dersinde atılmaktadır. Bu nedenle Hayat Bilgisi dersi kavram öğretiminde çocukların seviyesine uygun uygulamaların yapılmasına ihtiyaç vardır. Ancak incelenen çalışmalar içerisinde Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimine yönelik uygulamalı çalışmalara pek rastlanmamıştır. Bu yüzden Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimine yönelik uygulamalı araştırmaların yapılması önemli görülmüştür. Çünkü kavramlar, öğrenmenin önemli bir bölümünü oluştururlar.

Özellikle eşyaları, düşüncelerimizi kategorize etmeye ve onları daha basit hale getirmeye yararlar. Bu sınıflandırmayı yaparken bazen yanlışlıklar olabilir, yanlış gruplandırmalar yapılabilir. Bunların önüne geçmek için kavram ve kavram öğretiminin iyi bir şekilde yapılması gerekmektedir (Çeliköz, 1998: 1). Her kavram bir isme sahiptir ve bu kavramlar bir, iki kelime ile bu isimlerle anlatılabilirler (Tokcan, 2015: 8).

Piaget'e göre gelişim kalıtım ve çevre etkileşim sonucunda ortaya çıkar. Bilişsel gelişimin beş ilkeden etkilendiğini savunur. Bunlar; olgunlaşma, yaşantı, uyum, örgütlenme ve dengelemedir. Bilişsel olarak gelişimde artış sağlanması için bireyin biyolojik olarak olgunluğa ulaşması ve etrafıyla etkileşim neticesinde yaşantı sahibi olmasıdır. Bir diğer önemli nokta ise uyum ilkesidir. Piaget bilişsel gelişimi hayatı öğrenme sürecinde denge, dengesizlik ve yani bir denge süreci olarak görmektedir. Dengeleme sürecinin aralıksız olarak çalışması için, bireyin karşılaştığı durum ya da olaylara uyum sağlaması gerekmektedir. Bir diğer bilişsel gelişimle alakalı gördüğü ilke ise örgütlenme eğilimidir ve biyolojik bir ilkedir. Örgütlenme eğiliminde bir koordinasyon söz konusudur. Bireyde doğduğu andan itibaren başlangıçta düzenli olarak yapmadığı etkinlikleri, organize edilmiş etkinliklere doğru yapma eğilimi görülmektedir. Yani, birey çevreye uyum sağlar ve bu uyumu örgütlenme yani organizasyon içinde gösterme yönelimindedir. Dengeleme ilkesi ise; çocuğun yeni karşılaştığı bir nesne ya da olay karşısında dengesinin bozulması ve yeniden bir denge kurması sürecini kapsar (Senemoğlu, 2018: 36). Bu yüzden somut işlemler evresinde

olan çocuğun, kavramların organize edilmiş etkinliklerle verilmesi çocuktaki örgütlenme ilkesinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öte yandan yine alanyazında kavram öğretimi ile ilgili çalışmaların Sosyal Bilgiler dersi alanında fazlaca uygulanmasına rağmen, aynı duruma ilkokul Hayat Bilgisi dersi alanında rastlanmamıştır. Ayrıca hikâyelerle sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilgiler dersinde oyunlarla kavram öğretimi, şiirlerle okuma yazma öğretimi gibi çalışmalar görülmektedir. Bu çalışmalara Demir ve Akengin (2014); Akkuş ve Aslan (2013) ve Kaya, (2013)'nın araştırmaları örnek olarak verilebilir. Ancak incelenen çalışmalar içerisinde bu konuda da (oyunlarla, şiirlerle, tekerlemelerle vb.) hayat bilgisi dersinde kavram öğretimine yönelik çalışmalara rastlanmamıştır. Oysa, bu tarz etkinliklerden Hayat Bilgisi dersinde yararlanılmasının faydalı olacağı, çocukların şarkı, şiir, masal gibi etkinliklerden zevk alacağı ve derslere daha istekli katılacağı düşünülmektedir. Ayrıca incelenen çalışmalarda (Türkiye'deki) masal, şarkı, şiir, akrostiş, tekerleme, bilmece ve oyun etkinliklerinin hepsinin beraber kullanılmasıyla kavram öğretimi çalışmalarının yürütüldüğü araştırmalara da ulaşamamıştır. Bu nedenler göz önüne alınarak masal, şarkı, şiir, akrostiş, tekerleme, bilmece ve oyun gibi etkinliklerle Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretiminin sağlanması, erken yaşlardan itibaren kavram yanılığının önüne geçmeye katkı sağlayacağı düşünüldüğü için, bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

Araştırmanın sonuçlarının, yukarıda bahsedilen ihtiyaçların giderilmesine, Hayat bilgisi kavram alanında ele alınıp değerlendirilirken, yeni çalışmalara da farklı ders ve konu alanlarında anlama, kendini ifade etme ve eğlenerek öğrenme boyutunda farklı etkinliklerin denenmesi açısından katkı sağlayacağı beklenmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımı

Bu araştırmada;

- ✓ Deney ve kontrol grubuna eğitim veren öğretmenlerin mesleki bilgi beceri ve yeteneklerinin denk olduğu,
- ✓ Geliştirilen etkinliklerin öğrencilerin kavram öğrenimine olumlu yönde etki edeceği, varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırma;

- ✓ 2020-2021 eğitim-öğretim yılında MEB' e bağlı bir okulda araştırmaya katılan 3. Sınıf öğrencileriyle,
- ✓ Kavram öğretimini sağlamak için *masal, tekerleme, şarkı, bilmece, akrostiş, şiir, çocuk oyunları* ve benzerlerine entegre edilen kavram öğretimietkinliklerinin kullanımı ve ölçme araçlarıyla,
- ✓ Hayat Bilgisi dersi 3. sınıf müfredat programındaki konu ve kavramlarla,
- ✓ Etkinliklerin uygulama süresiyle,
- ✓ Veri toplama araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.7.Tanımlar

Kavram Öğretimi: Bilginin yapısının nasıl oluştuğunun bilinmesiyle ve olgu, kavram, genelleme gibi tanımlamaların iyi bilinmesiyle gerçekleştirilecek bir öğretimdir (Tokcan, 2015).

Oyun: Oyun, ‘‘yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence’’ dir. (TDK, 2020).

Hayat Bilgisi : Vatandaşlık eğitiminin ilk dersidir. Çocuğun kendini bimesini, tanıması baz alan, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi gibi derslere temel oluşturan bir derstir (Tay, 2017).

Kazanım: Eğitim öğretim süresince dönem sonunda öğrencinin ne bilmesi, ne anlaması ve ne yapması gerektiğinin belirlendiği açıklamalardır (Donnelly, Fitzmaurice, 2015).

İlkokul: ‘‘Zorunlu öğrenim çağındaki kız ve erkek çocuklarının temel eğitim ve öğretimini sağlamak için devletçe açılan veya açılmasına izin verilen dört yıllık okul, ilk mektep, iptidai, iptidai mektep.’’ (TDK, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi; Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında kavramlar, Hayat Bilgisi öğretim programında kavramlar, kavram, kavram gelişimi, kavram öğrenme, kavram oluşumu ve kavram kazanma, kavram oluşturma'nın önemi, kavram öğretimi, kavram yanlışları, kavram öğretimi modelleri, kavram öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler, ilgili araştırmalar başlıkları altında incelenmiştir.

2.1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Hayat Bilgisi dersi 1926 programı ile okutulmaya başlanmıştır ve 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2017 öğretim programlarında da yer almaya başlamıştır. (Tay, 2017: 46). Son olarak 2018 yılında hazırlanan HBDÖP, 2017 programına benzer şekildedir. ‘‘HBDÖP’nin temel yapısı. HBDÖP’nin içeriği; genel amaçlar, temel yaşam becerileri, değerler ve kavramlar ile ünite ve kazanım ilişkileri içinde yapılandırılmıştır. Ünite temelli yaklaşım temel alınarak hazırlanan programda her üç sınıf düzeyi için aynı isimle ‘‘Okulumuzda Hayat’’, ‘‘Evimizde Hayat’’, ‘‘Sağlıklı Hayat’’, ‘‘Güvenli Hayat’’, ‘‘Ülkemizde Hayat’’ ile ‘‘Doğada Hayat’’ şeklinde altı ünite belirlenmiştir (MEB, 2018: 10). Temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmek programın ana hedefidir. İlkokul seviyesindeki öğrencilere hayatın bilgisini sunan, onların hayata hazırlanmasında yardımcı olan HBDÖP kapsamında ‘‘ bireylerin kazanması gereken temel bilgi, beceri ve değerler aşağıda verilmiştir (MEB, 2018: 8):

- ✓ Kendini ve yaşadığı çevreyi tanır.
- ✓ Aile ve toplumun temel değerlerine sahip olur.
- ✓ Millî, manevi ve insani değerleri yaşantısal hâle getirir.
- ✓ Kişisel gelişimini sağlamak için yapması gerekenlerin farkında olur.
- ✓ Kişisel bakım becerilerini geliştirir.
- ✓ Sağlıklı ve güvenli yaşam sürme bilinci edinir.

- ✓ Sosyal katılım becerisi kazanır.
- ✓ Zamanı ve mekânı algılama becerisi edinir.
- ✓ Kaynakları verimli kullanma becerisi geliştirir.
- ✓ Öğrenmeyi öğrenme becerisi kazanır.
- ✓ Temel düzeyde bilimsel süreç becerilerini kazanır.
- ✓ Ülkesini sever, tarihî ve kültürel değerlerini yaşatmaya istekli olur.
- ✓ Doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur.
- ✓ Bilgi ve iletişim teknolojilerini amacına uygun olarak kullanır.

2.2.Hayat Bilgisi Öğretim Programında Kavramlar

Hayat Bilgisi dersinin esas amacı, günlük hayatta öğrencilerin ihtiyaç duydukları ve günlük yaşamlarında kullanabilecekleri yaşam becerilerini edinmelerine destek sağlamaktır. Bununla birlikte çocuk Hayat Bilgisi dersinde bazı kavramları öğrenecek ve bu da ilerleyen yaşlarında karşılaşacağı fen bilgisi ve sosyal bilgiler dersine temel oluşturacaktır. Bu sayede temel bilgi ve beceri sahibi, istenen kişisel özellikler barındıran bir vatandaş olarak, çocukların yetişmesi sağlanacaktır (MEB, 2009: 69). Bu amaçlar doğrultusunda “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın içeriği, genel amaçlar, temel yaşam becerileri, değerler ve kavramlar ile ünite ve kazanım bağlamında yapılandırılmıştır.” (MEB, 2018: 10). Öte yandan 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programında bu beceri, değer ve kavramlara ünite ve konular bazında da yer verilmiştir. Örneğin 2009 Programı 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde doğrudan verilmesi amaçlanan kavramlar Tablo 1.’deki gibidir.

Tablo 1. 3. sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı'nda yer alan kavramlar

Okul Heyecanım	Benim Eşsiz Yuvam	Dün, Bugün, Yarın
✓ Sevgi	✓ Barınma	✓ Cumhuriyet
✓ Barış	✓ Bitki	✓ Teknolojik ürün
✓ Doğruluk	✓ Hayvan	✓ Bilgisayar
✓ İhtiyaç	✓ Sanat	✓ İletişim teknolojisi
✓ İstek	✓ Yön	✓ Yerleşim birimi
✓ Görüş	✓ Kuzey	✓ Müze
✓ Yanlı davranış	✓ Güney	✓ Kültürel değer
✓ Kroki	✓ Beden imgesi	✓ Karşılıklı bağımlılık
✓ Tarih	✓ Hizmet	✓ Karşılıklı etkileşim
✓ İyimserlik	✓ Sözsüz iletişim	✓ Cansız varlık
✓ Tutumluluk	✓ Önyargı	✓ Zaman
✓ Kaza	✓ Adalet	✓ Doğa
✓ Toplumsal paylaşım	✓ Madde	✓ Su döngüsü
✓ Hak	✓ Reklâm	✓ Grafik
✓ Öğrenme tekniği	✓ İmkân	✓ Meteoroloji
✓ Yönerge	✓ Mizah	✓ Tahmin
✓ Bilgi teknolojisi	✓ Grup	✓ Ay
✓ İşaret	✓ Toplum	✓ Süreklilik
✓ Levha	✓ Deprem	
✓ Duyarlılık	✓ Yangın	
✓ Dürüstlük	✓ Harita	
✓ Yeterlilik	✓ Küre	
	✓ Gezegen	

2018 programında ise doğrudan öğretilecek kavramlara yer verilmese de, üniteler incelendiğinde bu kavramların tüm ünitelere ve kazanımlara dağıtıldığı görülmektedir. Örneğin ilkokul 3. sınıfta kroki kavramı; Okulumuzda Hayat ünitesinde “Sınıfının ve okulunun krokisini çizer.” kazanımı ile ilişkilendirilmiş ve kroki kavramının bu ünite ve kazanımla verilmesi hedeflenmiştir. Tutumluluk kavramı; Evimizde Hayat ünitesinde “İstek ve ihtiyaçlarını karşılarken kendisinin ve ailesinin bütçesini korumaya özen gösterir.” kazanımı ile verilmesi hedeflenmiştir. Kaza kavramı; Güvenli Hayat ünitesinde “ Yakın çevresinde meydana gelebilecek kazaları önlemek

için alınması gereken tedbirleri açıklar.” kazanımı ile verilmesi hedeflenmiştir. Yangın kavramı; Güvenli Hayat ünitesinde “Acil bir durum olduğunda ne yapacağını ve kimlerden yardım isteyebileceğini açıklar.” kazanımı ile verilmesi hedeflenmiştir. Deprem kavramı; Güvenli Hayat ünitesinde “Günlük yaşamında güvenliğini tehdit edecek bir durumla karşılaştığında neler yapabileceğine örnekler verir.” kazanımı ile verilmesi hedeflenmiştir. Yerleşim birimleri, vali, kaymak, muhtar vb. kavramlar ise “Ülkemizde hayat” ünitesinde “Yakın çevresinde bulunan yönetim birimlerini ve yöneticilerini tanır.” kazanımı ile verilmesi hedeflenmiştir.

Fakat yukarıda da söylendiği gibi, bu kavramların doğru ve etkin bir şekilde kazandırılması oldukça önemlidir. Çünkü çocuğun Hayat Bilgisinde öğrendiği bilgi, beceri ve kavramlar hem günlük yaşamında kullanacağı temel yaşam becerilerinin hem de öğrenim yaşamındaki pek çok dersin temelini oluşturmaktadır. Bu yüzden özellikle de kavramları doğru ve etkili bir şekilde öğrenmesi onun ileride yaşayacağı kavram yanılgılarının önüne geçerek daha sorunsuz bir yaşam sürmesine katkı sağlayacaktır. Bunun gerçekleşebilmesi içinse, gerekli olan kavramların ilkökul çağındaki çocuklara hitap edecek şekilde, eğleneceği, somutlaştırılmış etkinliklerle verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda oyunla, masalla, şiirle, tekerleme vb. etkinliklerle kavramların öğretilmesi çocuğun keyif almasını sağlayabilir. Keyif alan çocuğun ise daha kolay öğrendiği bilinmektedir. Bu yüzden ilkökulun ilk evrelerinde hala oyun çağında olan çocuklar için, oyunla, eğlenceli etkinliklerle ve somut örneklerle kavram öğretimi bir ihtiyaç olarak düşünülmektedir.

2.3. Kavram

Kavramlar, insanların hayatlarını devam ettirebilmesi için, onlara yardımcı olan ana belleksel oluşumlardır (Bozkurt, 2018: 7). Kavramlar, kişilerin idrak edebilmesini sağlayan zihinsel araçlardır. Kavram birbirine benzeyen eşyaları, kişileri, düşünceleri, süreçleri gruplayan bir kategori yöntemidir (Senemoğlu, 2018 : 513). Kavramlar somut bir biçimde değildir. Bir olay ya da nesneye, insana kavram diyemeyiz. Kavramlar soyut düşüncelerden oluşur. Yaşadığımız dünyada ise kavram diye bir şey yoktur, onun temsil eden örnekler bulunmaktadır. Yani kavramlar fikirlerde yaşamaktadır (Çaycı, Demir, Başaran, Demir, 2007: 624).

Karataş Coşkun'a (2011: 6) göre ise bir kavramdan bahsedildiğinde, gerçek anlamda bir soyutlamadan bahsedilmiş olur. Soyutlama ise mecbur olarak ayırt etme, tanıyıp öğrenme ve ayıklayıp seçmeyi kapsar.

Tokcan (2015: 3); bilginin yapısını olgu, kavram ve değerlendirmeden oluştuğunu vurgular. Olgu; kavramların tanımının yapılabilmesi için, bu düzenli yapı içindeki konumlarının belirlenmesiyle ilişkilidir. Kavramın tanımının yapılabilmesi için ilk önce olguyu açıklamak lazımdır. Yani herkes tarafından ortak dile getirilen, bilginin en küçük ve somut parçalarına olgu denilmektedir. Genelleme ise iki veya daha fazla kavramın aralarındaki ilişkidir. Genellemeler sayesinde korunan bilgi parçacıkları düzenlenir ve dünyayı daha iyi anlamak kolaylaşır. Öğrenciler genelleme yoluyla somut örneklerden soyut düşünceye geçerler.

Şahin, Karaaslan, Çoban K ve Ercan'a (2018) göre ise kavram insanın belleğinde anlam bulan farklı nesne ve olguların ortak niteliklerini niteleyen bir yapıdır. Çocuklarda kavramların yer etmesi, ağır ve güç bir süreçtir. Çocuklarda kavramlar somuttan soyuta doğru gelişir. Çocuklarda kavramların daha net ve doğru hale gelmesi, onların olgunlaşması ve öğrenmesi ile gerçekleşir. Ayrıca kavramlar, birbirine benzer ya da ortak nitelikleri olan obje, olay, durum ve davranışlardan oluşan kategorinin soyut sembolleridir. Yine kavram varlıkların ve olayların belirli niteliklerini kapsar ve herkes tarafınca aynı şekilde algılanır.

Kavram esas yaşamda bulunan somut varlıklar değildir, terim olarak ifade edilebilmektedir. İfade edilen terimlerin zihinde oluşturduğu şema, algı, fikir ve yaptığı çağrışımlardır. Bundan dolayı kavramlara soyut düşünce birimleri de denilebilir. Günlük hayatta zihinde oluşan bu soyut birimler somut hale getirilebilir, bunun için kullanılan kavram örnekleri vardır. Bu bağlamda, gerçek hayatta kavrama ait örnek bulmak istendiğinde,, somut olarak var olan her şey gösterebilir (Tatlı, 2020: 3).

Ülgen 'e (2001) göre; kavramlar bilginin yapıtaşlarıdır, eğitimin yapı taşı ise kavram öğretimidir. Öğrencilerin bilgiyi kalıcı öğrenmeye çevirebilmesi kavram öğretiminin iyi olması ile gerçekleşir.Kavramların birçok özelliği vardır. Bunlar;

- ✓ Kavramların tanımı yaşamımızdaki gerçek olay ve nesnelerin deneyimlerimize dayalı olarak, algılanan özellikleri kadar yapılabilir.
- ✓ Nesne ve olayların anlaşılabilir özellikleri bireyden bireye farklılık gösterir.
- ✓ Kavramların, nesnelerin doğrudan ve dolaylı bir şekilde gözlemlenebilen niteliklerinden oluşur.
- ✓ Kavramlar kategorize edilebilir, bu kategorize etme kendi içinde belirli kriterlere göre de olabilir.
- ✓ Kavramlar aynı zamanda dille de alakalıdır. Kavramların zenginliği ile dil zenginliği arasında pozitif bir ilişki vardır (Akt: Yükselir, 2006: 23).

Bir terim ya da kelimenin kavram olabilmesi için; genel ve soyut olması, bir ya da iki kelime ile ifade edilmesi, uygulamada geniş kapsamlı, belli bir zamana bağlı olmaması ve ortak niteliklere sahip farklı özellikleri simgelemesi gerekir (Altıntaş ve Yorulmaz, 2018: 191).

2.4. Kavram Gelişimi

İnsanlar kavramları yapılandırmaya ilk çocukluk döneminden itibaren başlamaktadır. Çevresinde gördükleri, karşılaştıkları veya etki içinde buldukları somut objeleri incelerler ve onların niteliklerini keşfederler. Bu bağlamda, somut örnekler üzerinde yapılan gözlemler sonucu kavramlarla ilgili ilk şema ve algı insan zihninde oluşur. Zihinde yapılandırılacak kavramın gerçekliğini ve yeterli olmasını, somut örneklerle ilgili geçirilen hayatların doğruluğu ve kalitesi etki etmektedir. Yine gözlemlenen ve etki içinde bulunulan örneklerin çeşidi ve sayısı fazlaştıkça, zihindeki kavram şeması geniş bir hal alacak ve doğruya daha yaklaşacaktır. Bir kavramla ilgili sadece bir örnek gözlemlendiğinde, zihinle o kavramla ilgili oluşacak algı ya da şema tek o gözlenen örnekle ilgili niteliklerden oluşacaktır. Bazı örnekler kavramla ilgili tüm nitelikleri taşımayabilir, öyle hallerde ise zihinde oluşan şemada ya da algılar da noksanlık ve ya hata olmaktadır (Tatlı, 2020: 3).

2.5. Kavram Öğrenme

Senemoğlu'na (2018) göre; bilişsel gelişimde öğrenme rol oynar ve bilişsel gelişimin temelinde ise kavram öğrenme bulunmaktadır. Kavram öğrenmede bir aşamadan diğer aşamaya geçişi sağlayan zihinsel süreçte aynı yolu takip ettiği ve bir aşamadan diğer

aşamaya geçişte değişmez bir sıra olduğunu ve bunu araştırmaların ortaya koyduğunu belirtmiştir. Kavram öğrenmede 4 düzey bulunmaktadır ve en aşağıdan en yukarıya doğru şu şekilde sıralanmıştır; somut düzey, tanıma düzeyi, sınıflama düzeyi ve soyut düzeydir. Bu düzeyler Senemoğlu (2008) :

- ✓ Somut düzeyde; çocuk objenin algılanabilen çevresine dikkat eder. Objeyi diğer objelerden ayırır. Ayırdığı objeyi aynı içerik ve durumda farklı zamanda da gördüğünde anımsar.
- ✓ Tanıma düzeyinde; bu düzeyde çocuk aynı kapsam ve aynı durumda bir objeyi görür. O objeyi farklı durumda ve yerde gördüğünde tanıyabilir. Somut düzeye ilave olarak farklı ortam ve durumda gördüğü objeyi gördüğünde aynı obje olduğuna genelleme yapar. Genelleme yaptığı objeyi anımsar. Bu evrede kavramın ismini öğrenir, ona kod verip saklayabilir.
- ✓ Sınıflama düzeyinde; çocuk diğer düzeydeki zihinsel işlemleri aynen sağlar. Buna ek olarak iki ya da daha fazla olan objenin eşdeğer olduğunu genellemesidir. Bu düzeyin en üst kademesinde çocuklar kavramın daha az belirgin niteliklerin farkına varır. Çeşitli örnek olan ve olmayanlarla ilgili doğru bir tümevarımda bulunabilirler. Sınıflamanın temellerini daha açık olarak gören çocuklar, hala kavram öğrenmeyi tamamlayamamıştır.
- ✓ Soyut düzeyde; çocuk bu düzeydeki davranışları gösterirse, kavramı öğrenmiş anlamına gelir. Bu kademedeki zihinsel işlemler şunlardır; kavramın ismini verme, kavramın tanımlanan niteliklerini ayırt etme, kavramın toplumca kabul edilmiş tanımını verme, kavram örneklerinin aynı düzlemdeki benzer kavram örneklerinden nasıl farklılaştığını açıklamadır.

2.6. Kavram Oluşumu ve Kavram Kazanma

Kavram oluşturma üst seviye zihinsel bir süreçtir. Çocuklarda kavram oluşturma sadece söyleme, sınıflama, isim söyleme olarak düşünülmemelidir. Bu süreçte bir nesnenin benzeyen niteliklerine göre genelleme yapabilmesi, farklı niteliklerine göre de ayırım yapabilmesi gerekir (Hayran, 2010: 16).

Kavram oluşturma; genelleme yapmaya dayalıdır. Birey uyaranların benzer ve farklı yanlarını algılayarak, benzerliklerden genelleme yapar. Çocuklar oluşturdukları kavramla ilgili, çevrelerindeki insanların kullandıkları sözcükleri

birleştirirler. Örneğin; çocuk yuvarlak bir cismi yuvarladığında, kullanılan “yuvarla” “yuvarlak” sözcükleri, çocuğun geliştirdiği “yuvarlak” şekliyle, kullanılan bu sözcükler arasında bağ kurmasını sağlar. Çocuğa kırmızı hatırlatıldığında çocuk kırmızı ile ilgili tüm nesnelere hatırlayabilir ve onları yeniden yapıştırır. Kavram oluşturma yaşam boyu devam etmekle birlikte, çocukluk yıllarında yoğundur. Kavram kazanma; bir ayırırma işlemidir, oluşturulan kavramı uygun kural ve ölçütlerle sınıflara ayırırmadır. Kavram oluşturma, kavram öğrenme anlamına gelmez. Kavram oluşturma kavram kazanmanın ilk şartıdır. Kavram kazanma aşamasında mantıklı bir grupta, geliştirilen şema ile birlikte oluşan kavramın niteliğine dayalıdır. Kişi algıladığı özelliklerin ve onlar arasındaki ilişkilerin tabiatına uygun mantık çerçevesinde kurallar ve ölçütler seçer. Kavramın ayırırmasını onları uygulayarak yapar. Temelde kavram oluşturma farklı olanları benzer olanlardan ayırarak, benzer olanlardan genelleme yapma işlemine dayanırken, kavram kazanma bir ayırırma işlemedir. Kavram oluşturma bilginin tanımlanması, kavram kazanma ise, bilginin işlenmesi ile ilgilidir. (Ülgen, 2001; Akt: Aral, 2006 : 13).

2.7. Kavram Oluşturmanın Önemi

Kavramlar hayatımıza birçok katkı sağlamaktadır. En önemli katkısı ise iletişimde kolaylık sağlaması, iletişim karışıklığına engel olması ve insanlar için ortak lisan oluşturmasıdır. Ortak nitelikler dikkate alınarak bir gruba verilen isme kavram denilmektedir. Tek kelime ile isimlendirilen kavram, bu sebepten dolayı sadece birkaç örneği kapsayan grubun ismi olabilir ya da kapsamında yüzlerce, binlerce, milyonlarca örnek barındıran bir grubun ismi olabilir. Örnek verilecek olursa piramitler ve elementler dünyada sınırlı sayıda örneği olan kavramlardır. Fakat araba, kalem, ağaç gibi kavramlara hayatımızda milyonlarca örnek verilebilir. Böyle olduğu halde, insan olarak biz bu milyonlarca örnekleri tek bir grup altında topluyoruz ve ona tek bir isim veriyoruz. Bu verdiğimiz ismi günlük hayatta da kullanıyoruz. Bu bağlamda iletişim son derece kolaylaşıyor ve herkes ortak bir lisan kullanmış oluyor. Böyle bir kavramsallaştırma süreci var olmasaydı, bir kavramla ilgili tüm örneklere farklı ad vermek durumunda kalabilirdik. Bu olay ise, beynimizin fonksiyonunu iletişimimizi zor hale getirirdi ve günlük hayatta ise iletişimde bulunmak için kullanacağımız kelime sayısını artırırđı. Kavramların başka bir yararı ise zihinde düzenin sağlanmasından sorumludur. Zihnimizde kavramlar yapılanırken alt kavram, ana kavram ve daha alt kavram şeklinde saklanır. Yeni bir kavram öğrenildiğinde o kavram onla ilgili yapının içine yerleşir ve anımsanmak istendiğinde ise o yapının içinden bulup çıkarılır. Böyle bir düzende ise zihnin çalışmasını sağlar ve içini kolaylaştırmaya yardımcı olur (Tatlı, 2020: 6).

2.8. Kavram Öğretimi

Eğitim programlarında bireylere kazandırılmak istenen davranışın gerçekleşmesinde kilit nokta kavram öğretimidir. Kavram öğretimlerinde bazı yöntemler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; kavram haritası, kavram bulmacaları, kavram değişim metinleri, kavram karikatürüdür. Hayat bilgisi dersi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri derslerine temel oluşturur ve mihver bir derstir. Bu yüzden Hayat Bilgisi dersinde kavramların öğrenilmesinin ve öğretimin kilit noktası olarak ifade edilmesinin çok yararları vardır.

Eğer kavramlar doğru ve etkili bir şekilde öğretilirse (Altıntaş ve Yorulmaz, 2018: 190):

- ✓ Öğrencilerde akademik anlamda başarı artışı yaşanır.
- ✓ Öğrenme ve hatırlama kolaylaşır.
- ✓ Öğretim kişiselleşir.
- ✓ Etkili iletişim becerisi kazanır.
- ✓ Problem çözme ve akıl yürütme becerisi gelişir.

Anne babaların eşliğinde, bazen de çocuğun kendi kendine algılamasıyla devam eden kavram öğretimi okula gelene kadar rastgele sürer gider. Bu sürecin düzenli bir yapıya dönüşmesi okulla sağlanır. Okul sürecinde eski kavramlar pekiştirilir, yeni kavramların öğrenmesi sağlanır ve yanlış öğrenilen kavramlar varsa bunlar giderilir (Güven ve Kaymakçı, 2016) .

Çocuğun eğitim hayatında ilkokul çok önemli bir evredir. İlkokulda öğrenmeler daha sonraki öğrenmelere temel oluşturur. Hayat bilgisi ise fen bilimleri, sosyal bilgiler gibi derslerin temelini oluşturduğu için bu derste ne kadar çok kavram öğrenirse ve bu kavramları da doğru bir şekilde edinirse, kavram öğrenimi etkili olacaktır.

Hayat Bilgisi dersinde öğretmenden beklenen düz anlatım yöntemiyle işlenen bir kavram öğretiminden ziyade, diğer dersleri işlerken öğrencilerin de hareket edeceği, konuların arasında ilişki kuracağı ve arkadaşlarıyla etkileşim içinde olmasında imkân verecek şekilde bir yöntem belirlemesidir. Eğer çocuğu sosyal yaşamında aktif, üretici, öğrenme ve güdülenmesi yüksek, sorumluluk sahibi olarak yetiştirmek istiyorsak

önemli yollardan bir tanesi konuyu gündelik yaşamındaki aktivitelerle bağlantı kurularak öğretimi sağlamaktır.

Bir konu öğrenmede eğer çocukta anlamlandırma olayının gerçekleşmesini istiyorsak, çocuğun öğrenmesinin gerçekleşmesini sağlamalıyız. Bunun için de ezberden olabildiğince uzak tutmalıyız. Öksüz'e (2010) göre; bilgi anlamlı hale gelmezse ezberlenen bilgi olur. Bu şekilde bilgiler ise, kavram tüm boyutlarıyla ve anlamlandırılarak öğrenilmediği için kavram yanlışlarına sebep olabilmektedir.

Öğrencilerin doğru edindikleri kavram zenginlikleri akademik başarılarının temelini oluşturmaktadır. Girmen (2017: 257), kavramı en genel anlamda düşünme sınıflandırması olarak ifade etmiştir. Kavram objelerin ortak özelliklerine dayanan, dile has bir soyutlamadır. İlkokul seviyesinde kavramlar tüm disiplinlerin öğretiminde kullanılmaktadır (Girmen: 2017, 257-258).

Kavram öğretiminde, öğretmene düşen görev kavram öğrenmenin sağlanması için, öncelikle öğrencilerin zihinlerinde yer alan kavramların açığa çıkmasını sağlamak ve öğrenme sürecini buna göre düzenlemektir. İlkokul birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri soyut kavramları öğrenmede güçlük yaşayabilirler çünkü gelişim özellikleri bakımından soyut kavramları idrak etmeye hazır değildirler.

Kavram öğretiminde, öykü ve filmlerin kullanılması yapılacak etkinliklerden biridir. Çünkü kavramlar somutlaştırılmış olur. Başka bir etkinlik ise yazılı basın haberlerinin kullanılmasıdır. Örnek olay çerçevesinde öğrencilere bu haberlerin sunulması, öğrencileri sosyal mesafelerle tanıştırır ve akıl yürütmelerine ortam hazırlar (Kabapınar ve Baysal, 2004).

2.9. Kavram Yanılgıları

Kavram yanılgıları, ülkemizde yeni öğreneceği kavramları uygun deneyimlerle kabullenmesini sağlayan müfredat ve yöntemlerdeki eksikliklerden ortaya çıkmaktadır. Kimi zaman da kavram yanılgıları, kişinin yeni kavramları özümlemeye gerekli olan becerileri yargılamaktan kaynaklı eksiklikten çıkan sonuçtan kaynaklanmaktadır. Konuşma dilinden kaynaklanan kavram yanılgılarını öğrencinin

kendi başına düzeltmesi mümkündür. Fakat öğrencilerin yeterli bilgiye dayanmayan kavrayışlarını öğrencinin zihninden çıkarması ya da bunları düzeltmesi çok zordur (Yağbasan ve Gülçiçek, 2003: 111). Öğrencilerin bir bilgiyi öğrendiğinde onu zihninde yapılandırması için, çelişki oluşturacak durumların ortadan kaldırılması gerekmektedir ve önceki öğrenmeleri ile yeni öğrenmeleri arasında bağlantı kurması gerekmektedir. Bu bağlamda kavram öğretiminde öğrencilerin ön bilgilerinin tespit edilmesinin ve yanlışların giderilmesinin önemi büyüktür (Güneş, Dilek Şener, Demir, Hoplan ve Çelikoğlu, 2011). Kavram yanlışları birçok araştırmanın konusu olmuştur.

Bu konuda yapılan araştırmalarda kavram yanlışları ile ilgili altıncı sınıflarda sosyal bilgilerde coğrafi kavramları anlamada düzeyleri ve kavram yanlışlarının belirlenmesi (Gümüş ve Avcı, 2016) ; sosyal bilgiler dersi “İnsan ve Yönetim” ünitesinde karşılaşılan kavram yanlışları (Bal ve Akış, 2010); ilkökul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık ile ilgili kavram yanlışlarının incelenmesi ve giderilmesi: Bir eylem araştırması (Akpınar, 2019) çalışmalarına rastlanmıştır.

Kavram yanlışları değişime ve dönüşüme fazlaca dirençlidir. Bu bağlamda kavram yanlışlarının giderilmesini sağlamak, başlangıç noktası var olan kavram yanlışlarını bulmaktır. Yapılan bazı araştırmalarda kavram yanlışlarının tespitinden bahsedildiğine rastlanmaktadır. Bu bağlamda literatürde ise kavram yanlışlarını tespit etmek için bazı yöntemler önerilmektedir. Bunlar; kavram bulmacaları, kavram haritaları, kavramsal değişim metinleri, anlam çözümleme tabloları, kavram ağları gibi yöntem ve tekniklerdir (Tay, 2017: 265).

İlgili alanyazın incelendiğinde, kavram yanlışlarını tespit etmede çalışmalar fazlaca bulunmaktadır. Ayrıca Baki ve Yarar Kaptan (2016) sınıf öğretmen adayların sosyal bilgiler dersinde kavram yanlışlarını tespit etmek için tercih ettiği yöntem ve teknikler ilgili yaptıkları araştırmanın bulgularına göre; öğretmenlerin önemli bir kısmı (% 67.8) boşluk doldurma, (%61.01) metafor, (% 47.45) doğru yanlış yöntem ve tekniklerini tercih etmişlerdir. Ecevit ve Şimşek Özgür (2017) Öğretmenlerin Fen Kavram Öğretimleri, Kavram Yanlışlarını Saptama ve Giderme Çalışmalarının Değerlendirilmesi ile ilgili araştırmalarının bulgularına göre; sınıf öğretmenleri ve fen

bilimleri öğretmenlerinin kavram yanlışlarını tespit etmek için farklı yöntem ve teknikleri kullandıkları ortaya çıkmıştır. Örneğin sınıf öğretmeni kavram haritası analogi gibi yöntemleri kullanırken, fen bilimleri öğretmeni genelde drama, soru cevap gibi yöntemleri kullandığını belirtmişlerdir. Hatta zaman zaman bazı yöntem ve teknikleri de bir araya getirerek uygulama yaptıklarını da söylemişlerdir.

Kavram yanlışlarını gidermek için yapılan etkinliklerle ilgili literatür incelendiğinde bazı çalışmaların olduğu görülmüştür. Bunlar; Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çalışma Yaprakları Kullanılmasının Kavram Yanlışlarını Gidermeye Etkisi (Elvan, 2012); İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğrenme Tekniklerinin Kavram Yanlışlarını Gidermeye Etkisi (Bodur, 2011)); Ortaokul Öğrencilerinin Bitkilerde Çimlenme Ve Büyüme Konusundaki Kavram Yanlışlarının Tahmin-Gözlem-Açıklama Yöntemi İle İncelenmesi (Çakı, Eğmir ve Paşa, 2019); Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin İklim Konusundaki Kavram Yanlışlarının Giderilmesinde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkisi (Akbaş, 2008); Probleme Dayalı Öğrenme Yönteminin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Fen Ve Teknoloji Dersi “Isı Ve Sıcaklık” Konusunda Sahip Oldukları Kavram Yanlışlarını Gidermede Etkisi (Bayram, 2010); Kavram yanlışlarını gidermeye yönelik bilimsel tartışma odaklı etkinliklerin uygulanması: Maddenin değişimi ünitesi (Bülbül, 2019) adlı çalışmalarıdır.

Öğrencilerde bulunan kavram yanlışlarını fark etmek öğretmen tarafından iyi bir özelliktir. Bunu fark edip, avantajlı hale getirmek ise daha iyi bir özelliktir(Özmantar, 2015).

2.10. Kavram Öğretimi Modelleri

Gagne ve Merrill modeli, geniş kapsamlı öğretim kuramları geliştirmişlerdir. Bunun için de kavram öğretiminin nasıl tasarılacağına netlik kazandırmışlardır. Klausmeir ise gelişim ve kavramların öğrenilmesini kapsayan bir kuram oluşturmuşlardır. Bu kuramın içinde de kavramların nasıl öğretilmesi konusunda fikirlerini izah etmiştir. Morteralla ise kavramı bir kuramla incelememiş, direk bir model önermiştir.

2.10.1. Gagne Kavram Öğretimi Modeli

Kavram öğrenme sürecini tanımlarken, Gagne kavramları ikiye ayırmıştır. Bunlar somut ve tanımlanan kavramlardır. Somut kavramı, bir objenin rengin, biçimi gibi niteliklerini gösteren kavram olarak belirtmiştir. Bu kavramların bilinmesi, objenin fiziksel bir niteliğinin tanınmasıyla olur. Tanımlanan kavramları; fiziksel niteliklerle tarif edilemeyen kavramlar olarak belirtir. Tanımlanan kavramlar; nitelikleri ve nitelikleri arasındaki bağlantılar sadece sözel açıklamalarla meydana geldiğini ve yine bu kavramların göstermeyle öğrenilemeyeceğini ve bilemeyeceğini vurgular (Karataş Coşkun, 2011: 14).

2.10.2. Merrill'in Kavram Kazanımı Stratejisi

Bileşen gösterim kuramı olarak da adlandırılan bu model, bazı aşamalarda dil bazı aşamalarda ise yönergeler serisidir. Bu modelin özelliklerinden bir tanesi ise, temelinden hangi modelin ne zaman kullanıldığını belirlemek vardır. Diğer kuramlardan farkı nesnelere ilgili iki boyutlu kategorize etmesidir. Bu iki boyut ise; içerik çeşitleri ve içerikle istenen performans aşamasıdır. Bu bağlamda bir nesne bir kavramı hatırlamayı, kullanmayı ve bulmayı gerektirebilir. Merrill'in modeli Gagne'nin modeli ile benzerlik sağlamaktadır. Merrill'in üç performans kademesi, Gagne'nin üç bilişsel alanı ile örtüşür (Karsak Orhan, 2018: 500).

2.10.3. Klausmeier'in Kavram Oluşturma Modeli

Klausmeier, kavram öğrenme konusunda uzun yıllar çalışma yapmış bir bilim adamıdır. Klausmeier, kavram öğrenme, kavram gelişimi ve kavramların özellikleri konularında yaptığı çalışmalar ile alanyazına önemli katkılarda bulunmuştur. "Zihinsel bir yapı veya sunum olarak kavram, bir konu veya konular sınıfı hakkındaki kişinin organize bilgilerinden oluşmaktadır. Bir bireyin zihinsel yapısı, kazanılmış olan kavram konusundaki algısının ardışık şekilde yükselmesi ile birlikte değişmektedir." (Dündar, 2007: 24).

Klausmeier kavramları dört düzeye ayırmıştır. Bunlar; somut düzey, tanıma düzeyi, sınıflama düzeyi, formal düzeydir. Somut düzeyde, öğrenen kişi bir kavramın özelliklerini etrafındaki diğerlerden farklı olduğunu ayırmasını yapar. Tanıma düzeyinde,

ilk kez gördüğü bir kavramı daha sonra da gördüğünde fark eder. Sınıflama düzeyinde, bir kavramın örneğini örnek olmayandan ayırt edebilir ve iki ya da ikiden fazla nitelikleri eşit bir şekilde genellenebilir. Formal düzeyde ise bir kavramı isim olarak adlandırır, özelliklerini bilir, o kavramın tanımını verir ve o kavramın diğerlerinden farklı olan özelliklerini söyler (Karataş Coşkun, 2011: 91).

2.10.4. Martorella 'nın kavram analizi stratejisi

Kavramların öğretimi ile ilgili olarak da, genelde kavram analizi önerilmektedir. Martorella (1998), kavram öğretimi için kavram analizi yapılması gerektiğini belirtmektedir. Farklı bir deyişle kavramın içerik öğelerinin sunumunu önermektedir.

Bir kavramın analizinde;

- ✓ Kavramın en çok kullanılan adı belirlenir,
- ✓ Kavramın ne anlama geldiği gösteren basit bir tanım belirlenir,
- ✓ Kavramın karakteristiklerini belirleyen ayırt edici özellikler belirlenir,
- ✓ Kavramla ilgili olan ayırt edici olmayan özellikler belirlenir.

Ancak çoğu zaman öğrenciler bunların kavramı oluşturan öğeler olduğunun farkına varamamakta bu özelliklerin ne anlama geldiğini ve ne işe yaradığını bilmek istemektedirler. (Akt. Kılıç, 2008: 225).

2.11. Kavram Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Hayat bilgisi öğretiminde kavramların direk öğretmen tarafından tanımlanması kavramsal öğrenmede verimli bir yöntem değildir. Öğrencilerin pasif olmasına ve bilgiyi ezberlemesine neden olduğu için anlamlı öğrenmeler gerçekleşmemektedir. Öğrencilerde kavramsal öğrenmenin meydana gelebilmesi için kavramları öğretirken seçeceği yöntemler çok önemlidir. Bazı yöntemler vardır. Bunlar; kavram haritası, kavram karikatürü, kavramsal değişim metinleri... gibi.

2.11.1. Kavram Karikatürleri

Öğrencilerin öğrenme sürecinde dikkatini fazlaştıran, karikatürdeki roller vasıtasıyla soru sorma becerisini geliştiren görsel araçlara kavram haritaları denmektedir. Üç ya da daha fazla karakterin yaptığı tartışmalar görsel olarak ifade edildiğinde kavram karikatürleri oluşur. Burada her bir karakter farklı görüşü desteklemektedir. Tartışmada desteklenen fikirlerden biri bilimsel doğru olarak kabul edilen fikirdir, diğerleri ise öğrencilerin kendine özgü bir şekilde oluşturduğu kavram yanlışlarını içeren ve bilimsel olmayan fikir biçimlerini simgeler (Girmen, 2017).

Naylor ve Keogh'a göre (2013: 4) kavram karikatürün bazı önemli özellikleri şunlardır:

- ✓ Bilimsel, görünmeyen, gündelik durumlara dayalıdır. Bu nedenle güven eksikliği olan öğrencilerin bilimden korkma olasılıkları daha düşüktür ve onlarla etkileşim kurma olasılıkları daha yüksektir. Ülkeler ve ülkelerin kültürleri kavram karikatürlerinde yer aldığı için, kavram karikatürlerinin geniş bir yelpazede başarıyla kullanılmasını sağlar.
- ✓ Bilimsel olarak da dâhil olmak üzere durumla ilgili alternatif bakış açıları sunarlar. Kavram karikatürlerinin çoğu bilimsel fikirleri günlük bağlamlara yerleştirir ve bağlamsal özellikler problemin nasıl yorumlanacağını etkileyebilir, böylece birçok durumda bilimsel olarak kabul edilebilir birden fazla alternatif olabilir. Öğrenciler için, özellikle de başarılı öğrenciler için bir meydan okuma haline dönüşür.
- ✓ Öğrencilerin alternatif fikirleri keşfetmeye teşvik edilmeleri için, henüz diyaloga dâhil edilmemiş daha fazla fikir olabileceğini net bir şekilde ifade etmek için boş bir konuşma balonuna sahipler.
- ✓ Arka plan metni öğrencilerin dilinde yazılmıştır, böylece öğretmen bunun uygun olduğunu düşünürse öğrenciler tarafından bağımsız olarak kullanılabilir. Bu, öğretmenlerin sınıflarında Kavram Karikatürleri kullanmayı seçebilecekleri yolları genişletir ve dolayısıyla yaratıcılığı da geliştirir.
- ✓ Tüm alternatif bakış açıları eşit statüye sahiptir. Öğretmen bir kavram karikatüründe bir dizi alternatif bakış açısı sunduğunda, tüm bu bakış açıları uygun görülür. Bu, öğrencilere düşündüklerini dile getirme konusunda daha az destek verir çünkü başka biri fikirleri yanlışsa, suçlu Kavram Karikatürü karakterine yükleyebilirler. Keogh ve Naylor'un ilk araştırmaları, yüz ifadeleri veya ifadeleriyle verilenler gibi bağlamsal ipuçlarını en aza indirme ihtiyacını gösterdi. İfadeler, böylece öğrenciler cevaplarını hesaplamak için bunları kullanamazlar.
- ✓ Konuşma balonları, yaygın yanlış anlamaları içerir, bu nedenle bunlar doğrudan derste tanınabilir ve ele alınabilir. Bazı öğretmenler, yanlış anlamaların ortaya çıkmasının öğrencilerin bunlara inanma olasılıklarını artırabileceğinden endişe duyuyor, ancak araştırmalar bunun pratikte

olmadığını ve Kavram Karikatürlerinin bunu yapabileceğini gösteriyor. Yanlış anlamalara meydan okumak için çok etkili bir yol olun.

- ✓ Farklı yaşlardaki öğrencilerin fikirleri hakkındaki araştırma kanıtlarına dayanan makul alternatifler sunarlar.
- ✓ Kavram karikatürleri; karar vermeyi, tartışmayı, konu bilgisinin denetlenmesini, bilişsel çatışmayı ortadan kaldırmayı, biçimlendirici değerlendirmeyi, gayri resmi öğrenme ortamlarını ortadan kaldırmayı, dil becerilerini geliştirmeyi, kavram yanlışlarını engellemeyi, motivasyon ve katılım, problem çözme gibi becerileri kazandırır.

2.11.2. Kavram Haritaları

Kavram haritaları bilgiyi görsel olarak düzenleyen ve bilgiyi sembolleştiren araçlardır (Girmen, 2017: 269).

Kaptan (1998) kavram haritasında dikkat edilmesi gereken süreçleri ele almıştır. Bunlar; hangi konu ile ilgili kavram haritası oluşturulacaksa mutlaka konu alanı belirlenmelidir. En genel ve diğerlerini kapsayan kavram en başa yazılır. Bu genel kavramın altına ise bunla alakalı diğer kavramlar yazılır. Kavramları ilişkilendirirken aralarında çizgi konularak bağlantılar oluşturulur. Kavram haritasının taslak hali böylece oluşturulmuş olur. Taslak kavram haritası aşamasında ise kavramların birbiriyle alakasına, bağlantıların farklı bilgi alanlarıyla olmasına dikkat edilir. Taslak kavram haritasına yeniden bir gözden geçirme yapılır ve eklenmesi çıkarılması gereken kavramlar bu aşamada olur. En son aşamada ise kavram haritası gözden geçirilir ve kavramlar arasındaki düzen, aralarındaki bağlantıları gösteren çizgi, kelimeler ve genel görüntüsü değerlendirme yapılarak en son hali oluşturulur.

Kavram haritaları üç şekilde olur. Bunlar; Hiyerarşik kavram haritaları, Hiyerarşik olmayan kavram haritaları, Zincir kavram haritaları (Kaya, 2003: 72).

2.11.2.1. Hiyerarşik Kavram Haritası

Hiyerarşik kavram haritalarında başlık vardır ve kavramla ilgili detaylı şekildedir. Onun aşağısında bulunan kavramlar ise daha az detaylıdır. Birbiriyle ilgili ilişkileri vardır ve bu ilişki genelden özele doğrudur (Novak ve Gowin, 1984).

Hiyerarşik kavram haritaları oluşturulurken aşağıda belirtilen basamaklar izlenebilir (Kaya, 2003: 72) :

- ✓ Konuyla alakalı kavramlar listelenir. Genelden özele doğru bir listeleme yapılır.
- ✓ Bu listeden en genel kavramlar en üste konumlandırılır.
- ✓ Daha az içerikli kavramlar ise aşağısına doğru sıralandırılır.
- ✓ Daha belirgin olması açısından daireler ve kutucuklar şeklinde yapılır.
- ✓ Harita oluşturulurken sistemli bir şekilde yerleştirilmesi önemlidir.
- ✓ Kavramların birbiri arasındaki ilişki için noktalama işaretlerinden yararlanılır. Çizgi kullanmak ilişkiyi belirginleştirecektir.
- ✓ Kavram örnekleri daire ya da kutu içine almamalıyız. Çünkü örneklerin, rahat bir şekilde görülmesine sebep olur.
- ✓ Kavram bağlantıları için çapraz ilişkiler oluşturulabilir.

2.11.2.2. Hiyerarşik Olmayan Kavram Haritası

Hiyerarşik olmayan kavram haritaları oluşturulurken aşağıda belirtilen basamaklar izlenebilir (Kaya, 2003: 73):

- ✓ Kapsamlı olan kavram sayfanın ortasına konumlandırılır.
- ✓ Kapsamlı kavramın, oklar ve çizgilerle az kapsamlı kavramla bağlantısı yapılır.
- ✓ Özel kavramları içeren alt sınıflamalar, üst sınıflamalarla bağlantısı yapılır.
- ✓ Kavramlar daireler veya kutular içerisine alınıp, kavramlar arası ilişkiler bağlantı kelimeleri veya ekleri ile anlamlı birer teklif haline getirilir.
- ✓ Örneklerin ilgili kavramlarla bağlantısı yapılır. Ancak bu örnekler daireler veya kutular içerisine alınmamalıdır.
- ✓ Farklı bölgedeki kavramlar için ise ilişkiler gösterilmelidir. Bunun için ise çapraz bağlantı kullanılır.

2.11.2.3. Zincir Kavram Haritaları

Zincir kavram haritaları, kavramların kendi aralarında yaptıkları etki ve birbirlerine olan bağımlılıkları bakımından sıralı bir şekilde meydana gelir. Birbirini izleyen iki

kavram arasında bağlantı kurulur ve bu bağlantı da sebep sonuç ilişkisine göre yapılır (Yılmaz ve Çolak, 2011: 197).

Ardışık veya sırasal olarak da adlandırılan zincir kavram haritaları yukarıdan aşağıya doğru birbirini takip eden kavramların bağlantı kelimeleri veya ekleri ile ilişkilendirilmesi sonucu oluşturulur. Bununla birlikte, öğretmenler bu tür bir kavram haritası hazırlamış olan öğrencinin, konuyla ilgili kavramları anlamada veya kavram haritası tekniğinin doğası hakkında bazı sorunlara sahip olduğu sonucuna varabilirler. (Novak, 2010; Aktaran: Kaya, 2003: 74).

Kavram haritalarında çizgi şeklinde gösterilen bağlantılar bulunmaktadır. Bu bağlantıların bir nalamı vardır. Zincir kavram haritalarında gösterilen bağlantılar ‘‘bağlıdır’’ ya da ‘‘sağlar’’ anlamına gelmektedir (Tümen, 2006: 26).

2.11.3. Kavram Bulmacaları

Bulmaca TDK’ e (2020) göre; ‘‘Çeşitli biçimlerde düzenlenen ve düşündürerek, aratarak buldurmayı amaç edinen oyundur.’’

Bulmaca, farklı çeşitlerde oluşturulabilen, insanın düşünmesini sağlayan ve bu hedefle düzenlenen bir oyun türüdür. Bulmacanın bir çok faydası vardır. Bulmaca çözerken insanlar keyif alır, aynı zamanda fikir edinmesini sağlar. Öğrenmede kolaylık sağlaması da bir diğer faydasıdır. Bu sebeple eğitimde kullanılmaktadır (Aslan ve Şeker, 2013: 33). Tikbaş (2011: 15-22) yaptığı araştırmalar ve analizler sonucu bulmacayı şekil, tür, sayı- mantık ve içerik açısından ele almıştır.

Bulmacanın eğitimde kullanılmasının etkisi vardır. Hem eğlence yaratan, hem de düşünmeye sevk eden bulmacalar eğitimde kullanıldığında dikkati artırır, beynin çalışma sistemini güçlendirir. Öğrenciler bulmaca çözerken eğlenmekte ve oyunla daha kolay öğrenmektedir. Bulmacalar her ders için uyarlanabilir ve her şekilde düzenlenebilir. Bulmacalar grup çalışmalarında kullanıldığında ise öğrencilerin iş birlikçi ortamda severek, eğlenerek ve ilgi duyarak daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmesine yardımcı olur (Bilgin, 2018: 21).

Bulmacaların eğitimdeki faydaları ise Bilgin’e (2018: 24) göre aşağıdaki gibidir:

- ✓ Sözel derslerde öğrencinin dikkatini kolayca çeker.
- ✓ Dersleri eğlenceli hale getirir.
- ✓ Öğrencilerde bilginin zihinde kalma zamanını artırır.
- ✓ Bireyi düşünmeye yönlendirir.
- ✓ Problem çözme kabiliyetini artırır.
- ✓ Beyin sistemini kuvvetlendirir.
- ✓ Kültür aktarımına yardımcı olur.
- ✓ Kelime ve kavram kapasitesini artırır

Bu yüzden kavram bulmacalarının kavram öğretiminde kullanımı kavramın öğrenilmesi ve akılda kalması açısından çok etkili olacaktır. Eğlenerek, öğrenen çocuk için kavramı akılda tutma işi daha kolay olacaktır.

2.11.4. Kavramsal Değişim Metinleri

Öğrencilerde oluşan kavram yanlışlarını yok etmek için kullanılan metotlardan birisi kavram yanlışlarıdır. Kavramsal değişim metinleri öğrencilerde bulunan kavram yanlışlarını bilimsel kavramlara uyumlu hale getirmek için karşı teoriler sunar ve bunu metinler aracılığıyla yapar (Okur, Gürel ve Çakmak, 2016: 30).

Öğrencilerin edindiği kavram yanlışları giderilerek anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlanabilir. Bunun için de kavram değişim metinlerinin etkisi çok fazladır. Kavramsal değişim metinleri (KDM) sayesinde öğrenci, kavramsal yanlışlarının farkına varır, bu fikirlerin yanlışlarının nedenlerini doğru ve yanlışıyla öğrenciye göstermesini sağlar (Köse, Kaya, Gezer ve Kara, 2011).

Bu durum öğrencilerin daha önceden edindiği hatalı ön bilgilerini ve kavram yanlışlarının ortaya çıkarılarak doğru bilgilerle değiştirilmesi, kavramsal değişim olarak adlandırılmaktadır (Alkış, 2014: 85). Bu durum “öğrencilerde var olan kavram yanlışlarının ortaya çıkartılması, ileride öğreneceği bilginin yeniden şekillendirilmesinde büyük önem arz etmektedir” (Demirel ve Anıl, 2017: 96). Bu süreçte amaç; öğrencilerin kavram yanlışları giderilmeye çalışılırken anlamlı ve

kalıcı öğrenme sağlayabilmektedir. Bu sebeple kavram değişim metinleri kavram öğretim süreçlerinde etkili bir şekilde kullanılabilir. Çünkü kavramsal değişim metinleri, öğrencinin kendi kavram yanılgılarını fark etmesini ve bu yanılgılarının sebeplerini doğru ve yanılgılarıyla beraber görmesine imkan vermektedir (Köse, Kaya, Gezer ve Kara, 2011). Posner ve arkadaşları (1982)' na göre kavramsal değişimin olması için dört koşul bulunmaktadır. Bu koşullar (Akt. Sinanoğlu, 2017: 11):

- ✓ **Yetersizlik:** Var olan fikirden hoşnut olmama söz konusu olmalıdır. Öğrenciler düşüncelerinin yetersiz olduğunu hissetmelidir. Öğrenciler bunu hissetmediği sürece öğrenmek istemezler.
- ✓ **Anlaşılabilirlik:** Yeni fikirler anlaşılır olmalı, zihinsel karmaşa yaratmamalıdır. Öğrenciler yeni kavramla deneyimlerini nasıl açıklayacağını anlayabilmelidirler.
- ✓ **Mantıklılık:** Yeni kavram akla yatkın olmalıdır. Eğer akla yatkın olmazsa öğrencilere mantıklı şekilde gelmeyecektir.
- ✓ **Kullanışlılık:** Yeni kavram kullanışlı olmalıdır. Yani daha önce öğrenci tarafından anlaşılmayan kavramla ilgili karışık sorunları çözülebilmelidir.

KDM, çoğunlukla fen eğitimi derslerinde kullanılmaktadır, sosyal bilgiler eğitiminde henüz yaygın değildir. Fakat sosyal bilgiler eğitimi konuları ve kapsamı baz alındığında, rahatlıkla kullanılabileceği ve oldukça yararlı olacağı söylenebilir (Alkış, 2014: 85).

KDM, kavramların düzgün öğrenilmesinde ve kavram yanılgılarının giderilmesinin sağlanmasında kullanılabilecek tekniklerden bir tanesidir. Öğrencilerde bulunan kavram yanılgılarına ya da kavramlardaki noksanlıklara vurgu yapan içerik kavramsal değişim metinleri ile öğrencilere sunulur. KDM, kavramı hayatın içinde veren ve hayatla ilişkisini sunan metinlerden seçilir. Bundan yola çıkarak da kavramsal yapının sorgulanması istenir. Bunun nedeni ise, öğrencide bulunan yanlış kavramın doğru olmadığını kabullendirmektir. KDM, öğretmen tarafından hazırlanabilir ve kavram yanılgıları bu şekilde giderilebilir. Ders kitaplarında bulunan metinler bu konuda öğrencilere yardımcı olabilir fakat her vakit ve her öğrenci grubu için uygun olmayabilir. Çünkü her öğrenci grubunun öğrenmeye duyduğu ihtiyaçlarda farklılık

olabilir. Sınıfındaki öğrenci grubunun niteliklerini, neye ihtiyaçları olduğunu ve neye ilgi duyduklarını en yakından tanıyan kişi öğretmendir. Bu bağlamda ise, öğretmenler kavramsal değişim metinlerini kendileri hazırlarlarsa, daha doğru ve daha kolay bir şekilde kavramları edinmelerini sağlayacaklardır (Girmen, 2017: 273).

İlkokulda Hayat Bilgisi dersinde KDM,hazırlanırken görselliğe önem verilmelidir. Hayat Bilgisinde KDM,soyut kavramlar için hazırlanabilir. Aynı zamanda kavram yanılgılarına sebep olan somut kavramlar için de hazırlanması mümkündür. Bu nedenle KDM’ de resim ve karikatürlere yer verilmesi kavramları daha somut hala getirecektir.

2.11.5. Anlam Çözümleme Tabloları

Anlam çözümleme tabloları etkinlik şeklindedir ve öğrencilerle bu şekilde işlenir. İki boyutludur ve şu aşamalardan oluşur(Gürlek, 2002: 18):

- ✓ Bir konu seçilir. Bu konunun ders kitabından olmasına özen gösterilir.
- ✓ Seçilen konu tahtaya yazılır.
- ✓ Tablonun ilk sütununa hangi kavramlar ya da varlıklar öğretilmek isteniyorsa, onlar yazılır.
- ✓ Özellikler ilk satıra yazılır.
- ✓ Kavram ve varlıkların uyumlu olduğu sütunlara ise X işareti konur.

Anlam çözümleme tabloları etkinlik şeklinde de kullanılabilir, aynı zamanda bir değerlendirme aracı olarak da kullanılabilir. Anlam çözümleme tabloları bilgi, kavrama, sınıflama, karşılaştırma, yorumlama düzeyinde neler öğrendiğini belirlemede önemli olduğu gibi aynı zamanda bir değerlendirme aracı da olabilir. (Tuncel, 2012: 129).

Kavram öğretiminde açıklamasını yaptığımız yöntem ve teknikler kullanıldığı gibi öğrencinin yaş ve seviyesine göre alternatif pek çok etkinlik ve materyaller kullanılabilir. Örneğin geleneksel çocuk oyunları, hikâyelerle, akrostişle, tekerlemeyle, şarkıyla, şiirler ve bilmecelele kavram öğretimi de yapılabilir. Çünkü yukarıda da bahsedildiği gibi özellikle ilkokul birinci kademe seviyesi öğrencilerinin eğlenerek öğrenmeleri öğrenmelerin daha kalıcı hale gelmesini sağlar ve yanlış öğrenmelerin önüne geçer.Yapılan araştırmalara bakıldığında Babayiğit ve Gültekin (

2019), ilk okuma yazma öğretiminde oyunla öğretim yöntemi uygulamaları çalışmasında ilk okuma yaşının 7 yaştan 6 yaşa düşürülmesiyle, 6 yaş çocuğunun hala oyun çağı çocuğu olduğundan bahsetmiştir. Bu yüzden ilk okuma yazma sürecinde oyunsal etkinliklerin çocuğun dikkatini çektiğini ve tüm öğrencileri etkinliklere katmada daha etkili olduğunu vurgulamışlardır. Biz de kavram öğretiminin oyunlarla verilmesinin dikkat çekmede ve kavramların daha somut hale getirilerek, eğlenceli hale getirilmesinin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Tan (2016), ilkokul matematik derslerinde şarkı kullanımının öğrencilerin başarı, tutum ve sözcük dağarcığı üzerindeki etkisi çalışmasında şarkı söylemenin çocuklarda özgüveni artırdığı, kendini daha rahat ifade edebildiği, ayrıca korku, endişe gibi duyguları yok etmede etkili bir araç olduğundan bahsetmiştir. Bu çalışmada ise şarkı ile kavram öğretirken, öğrencide kavramların daha kalıcı hale gelmesini, eğlenmesini, eğlenirken öğrenmesini temel aldık.

Bu yöntemlerden esinlenerek, öğrencilere kavram öğretimi süreçlerinde pek çok materyal hazırlanabilir ve farklı yöntemler kullanılabilir. Özellikle, kavramları kalıcı ve gerçekçi bir şekilde öğrenmenin gerçekleşmesi için yaparak yaşayarak öğrenmelerinin etkisi de göz ardı edilemez. Bu yüzden öğrencilere günlük hayattan ve kendilerinin de etkinliğin içine dahil olduğu etkinlikler düzenlenmelidir. Bu çalışmada biz de kavramların bu şekilde öğretileceğinden hareketle bilmece, şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, masal ve geleneksel çocuk oyunları ile kavram öğretimine yönelik farklı etkinlikler tasarladık. Bu bağlama yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

2.11.6. Farklı Kavram Öğretimi Etkinlikleri

2.11.6.1. Bilmece

“Bilmece, somut-soyut varlıkları, kavramları, durumları, duyguları, insanları, kısacası günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz hemen hemen her şeyi konu alan, bunları birtakım ipuçları vererek ve uzak-yakın çağrışımlar kurarak tarif eden, böylece cevabın bilinmesine zemin hazırlayan, soru ve cevap olmak üzere iki ana unsuru bulunan, sorulması ve cevaplandırılması belirli bir geleneğe bağlanan, karşılıklı olarak iki kişinin veya grupların birbirine sorduğu, genellikle manzum olan, örneği az olsa da

mensur şekilleri de bulunan anonim halk edebiyatı türüdür” (İçel, 2005: 4). Bilmece kelime deposunun geliştirilmesi için de fayda sunmaktadır. Bu da doğal olarak kavram gelişimini etkiler. Hayran’a (2010) göre; gizli cevabı bulmaya yönelik tahminler de bulunur ve cevabını bilmediği halde tahminde bulunarak kavramın zihninde anlamlandırmasına ve ayrıştırmasına dair bir şema oluşturur.

2.11.6.2. Masal

Masal; “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların hayvanlar ile cadı, cin, deve, peri gibi varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebi türdür” (TDK, 2020). Çocuklar kitaplardan masal okuduklarında ve televizyonlarda masal dinlediklerinde masalla etkileşim halinde olduğu fikrine sahip olunur. Bu fikirden hareketle masallardaki karakterleri içselleştirdikleri ve onla özdeşleştikleri ihtimali vardır. Çocuklara eğlenceli zaman geçirmesi için okunan masalların çocukların zihinsel yapılarının biçimlenmesinde etkili olabileceği fikrine varılmaktadır (Kaya, 2018: 664). Masalların çocukların gelişimine birçok etkisi vardır. Bunların arasında zihinsel, duygusal ve psikososyal etkiler olabilir. Bu etkilerin yanı sıra kendi kültürü ile ilgili değer aktarımında da çok etkilidir (Şahin, 2011: 210).

Kavram öğretiminde masalların kullanılması ise çocukta masalları dinlerken merak uyandırırken, böylece daha kolay öğrenmelerine yardımcı olacağı düşünülebilir.

2.11.6.3. Oyun

Oyun, “yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence” olarak tanımlanmaktadır” (TDK, 2020). Oyunun çocuğun yaşamında farklı bir yeri vardır. Çocuğun yeni şeyler üretmesine ve sorunları çözüme kavuşturmada önemli bir etkisi bulunmaktadır. Oyunla birlikte çok fazla şey öğrenen çocuk bir çok gelişmeyi de yaşamaktadır. Zihinsel bir gelişme yaşayan çocuk çoğu konuda bilinçlenir (Gürbüz 2016: 535-536). Kavram öğretiminde oyunun kullanılması ise, düşünme becerisini harekete geçirdiği için, kavramları öğrenirken bilişsel gelişimini destekleyeceği düşünülmektedir. Ayrıca oyunlarla kavram öğretiminin öğrenciye daha

keyif vereceği ve onun eğleneceği ortamlar yaratacağı, böylece somutlaşan kavramların daha kolay akılda tutulabileceği de sđylenbilir.

Oyun, büyükler ve çocuklar için vazgeçemeyeceği, kuralları olan ya da olmayan, bireye keyif veren, bireyin kabilyetini açığa çıkaran, aynı zamanda gelişimine de destek veren bir araçtır (Altunay, 2004: 7). Ayrıca oyunlar, Hayat Bilgisi dersi öğretim programındaki bazı becerilerin de gelişmesine katkıda bulunur. Yukarıda bahsedilenlerden yola çıkarak, derslerde oyun yönteminin kullanılmasının, çocuğa daha keyifli öğrenme ortamı sağladığı, verilmek istenenlerin somutlaştırılması gibi nedenlerden dolayı çocuğun başarısını olumlu yönde etkileyeceği düşünölmektedir.

2.11.6.4. Geleneksel Çocuk Oyunları

Geleneksel çocuk oyunları sokakta, evde, okulun bahçesinde çocukların arkadaşlarıyla bir paylaşım içinde oynadığı oyunlardır. Bu oyunlar, dış dünya ile ilişkilidir. Mevsimlere göre ise farklılık gösterir ve her mevsimin kendine özgü oyunu vardır. Geleneksel çocuk oyunlarının çocuğa kazandırdığı iki temel görev vardır. Bir tanesi, çocuğun oyunlardaki tekerlemelerle dil kazanma ve iletişim becerisini geliştirmektir. Bir diğeri ise çocuğa toplumsal değer kazandırmaktır (Sümböllü ve Altınışık, 2016: 76).

Geleneksel çocuk oyunları sokak oyunarıdır ve gerçek dünyada etkileşim halinde oynanır. Günümüzde hala geleneksel çocuk oyunları oynanabilir, çocukların sosyalleşmesine de katkı da bulunur. Bu nedenle geleneksel çocuk oyunlarının çocukları sanal dünyadan ayrı olan gerçek dünyanın içine katması, arkadaşları ile paylaşım içinde olması ve yüz yüze bulunmasından dolayı, bu yolla kavram öğretiminin gerçekleştirilmesinin çocukların kavram öğrenmesinde etkili olacağı düşünölmektedir.

2.11.6.5. Tekerleme

Tekerlemeler değişik kelime oyunlarıdır ve içinde güldürü unsurları barındırır. İnsanları güldürür ve bunla beraber anlatılmak istenen şeye kişinin ilgisini yöneltir. Bu

komik unsurlar ise kişinin hafızasında bir iz bırakır, gelişimsel olarak dil becerisine etki eder (Yalçın ve Aytaç, 2017: 139). Çocukların kendi tarihinden ayrılmaması için tekerlemelerin önemi büyüktür. Çocukların zihinsel, duygusal ve psikomotor yeteneklerini geliştirirken kendi tarihine ve kıymet biçtiği unsurlara da yer verilmelidir. Ülkemizde çeşitli bölgelere ait tekerlemeler bulunmaktadır. Eğlenceli olduğu için çocukların ilgisini çekmektedir ve dil yeteneğinin bu şekilde gelişmesi de sağlanabilir (Dilci ve Gür, 2012: 1509). Tekleme ile kavram öğretiminin yapılması ise, eğlenceli olduğu için çocukların dikkatini kolayca çekebilecektir ve böylece kavramların öğreniminin daha kolay olmasını sağlayacaktır.

2.11.6.6. Akrostiş

Akrostiş; ‘‘her dizenin ilk harfi yukarıdan aşağıya doğru okunduğunda ortaya bir sözcük çıkacak bir biçimde düzenlemiş manzume, muvaşşah, tevşih’’(TDK, 2020) demektir. Zihnin bir kısmı bellektir. Bellek ise kendi içinde bazı bölümlere ayrılır. Duyusal bellek, uzun süreli bellek ve tersiyer bellek gibi. Öğrenme ile beyin arasında da sinaptik bir ilişki vardır. Hatta Hebb bunla ilgili bir kuram bile geliştirmiştir. Bu kuramın adı ise Beyine dayalı öğrenme kuramıdır. Beynin her iki yarım küresinin değişik bir biçimde çalıştığı bu kuramla desteklenmiştir (Korkmaz ve Mahiroğlu, 2007: 97-98). Belleğin gelişimi için bazı stratejiler bulunmaktadır. Bu stratejilere bellek destekleyiciler denilmektedir. Kodlama ve tekrar yaparak edinilen bilgiler daha rahat akla gelmektedir. Bellek destekleyiciler altı teknikten oluşur. Bunlardan harf(fonetik) teknik akrostiş ve akronymu içerir. Akronym sıralanan sözcüklerin ilk harfinden sözcük üretmektir. Akrostiş ise sıralanan sözcüklerin ilk harfinden cümle üretmektir (Korkmaz ve Mahiroğlu, 2007: 102). Akrostiş etkinliklerinin kullanılmasının, öğrenciler kavramları daha keyifli öğrenmesinde, daha kalıcı öğrenmelere yol açmasında etkisi vardır. Akrostiş etkinliklerinin uygulanması, öğrencilerin okulda daha verimli zaman geçirebilmesine ve öğrenmelerini hedef alan uyarıların ise daha uzun vadede etki etmesine yardımcı olacaktır (Erginer, 2016). Kavramların akrostiş ile öğretilmesi. Çocuğun belirli bir bilgiyi somutlaştırmasına ve somutlaştırırken de onu akılda tutmasına yardımcı olacaktır. Yaratıcılığı ortaya çıkaran akrostiş ile öğretim, aynı zamanda çocukta bilginin daha kalıcı hale gelmesini sağlayacağı düşünülebilir.

2.11.6.7. Şiir

Şiir sözcüklere hislerin ve ritmin katıldığı, hayal dünyasıyla birleştiği bir yazı şeklidir. Şiir, his ve fikirlerin keşfedici bir lisan ile kalbe iletilmesidir. Şiir her mevzuda yazılabilir ve hermevzuyu aktarabilir. Konusu her alandan olabilir. Şiir sözcük öğreniminde, sözel olarak dile getirme gücünde olumlu etkileri vardır. Şiir çocuk için sadece eğlence veren bir etkinlik değildir aynı zamanda doyum sağlayan bir tecrübedir (Kaya, 2013: 50-51). Hayat Bilgisi, Fen Bilimleri, Matematik gibi dersler de şiir yoluyla öğretilir. Bu yüzden yapılan çalışmalar da dikkate alındığında kavram öğretiminde şiirin kullanılması, kavramların daha kolay hatırlanmasına ve akılda kalmasına destek olacağı söylenebilir.

2.11.6.8. Şarkı

Müzik işitsel olarak nitelendirilir. Müzik yapmanın en hassas elemanı işitsel duyarlılığı geliştirmektir. Kulaktan şarkı öğretimi yöntemi genel olarak ilkökul ve okul öncesinde kullanılmaktadır. Öğrencilere öğretilcek şarkı kelime ve melodi bakımından kolay olması yöntemi daha kabul görür hale getirir (Erten Fidan ve Çilden, 2018: 250). Müzik ile bilginin ezber yapılmadığı, müziğin etkinliğinin özümsemiği, öğretmenin önder değil yol gösteren olduğu bir süreçle gerçekleşmelidir (Bilen ve Açıkgöz Ün, 2019: 804). Şarkı ile öğretiminin yapılmasının öğrencilere keyif verir, farkına varmadan öğrenmesini sağlar ve öğrendiklerinin de kalıcı olmasına yardımcı olur, ayrıca derse karşı da olumlu tutum geliştirir (Yağışan, Köksal ve Karaca, 2014: 23). Bu bağlamda kavram öğretiminde şarkının kullanılması ise çocuğa keyif verirken, farkına varmadan da kavramları öğrenmesini sağlayacağı söylenebilir.

2.12. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında araştırma konusu ile ilgili yurt içinde yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.12.1. Yurtiçi Araştırmalar

İlköğretim 5. Sınıf fen ve teknoloji dersi ünitelerinde kavramsal değişim yaklaşımının öğrenci başarısına etkisini inceleyen Özdemir (2012), 50 öğrenci ile (25 deney, 25 kontrol) nicel yöntemlerden deneme modelinden ön test son test kontrol gruplu deseni kullanmıştır. Araştırma sonucunda ise kavramsal değişim metinleri ve kavram haritalarıyla birlikte verilen kavramsal değişim yaklaşımının, öğrencilerin kavram başarılarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgilerde yaratıcı dramının kavram öğretimine etkisini inceleyen Öz (2019), 52 öğrenci ile (27 deney, 25 kontrol) nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntemlerden açılımlayıcı sıralı desen kullanmıştır. Araştırma ön test-son test kontrol gruplu araştırma deseni kullanılarak yürütülmüştür. Nicel boyuttaki araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Kavram Başarı Testi ile elde edilmiştir. Nitel boyuttaki araştırma verileri ise açık uçlu sorulardan oluşan Yazılı Görüş Formu ile toplanmıştır. Nicel verilerin analizi istatistiksel analiz programı vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel verilerin analizi için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ise drama yöntemiyle kavram öğretiminin deney ve kontrol grubunda son testte anlamlı bir farklılık çıktığını ve bunun da deney grubu lehine olduğunu söylemiştir. Nitel sonuçları ise drama yöntemini destekler nitelikte olduğunu ortaya koymuştur.

Bilgin (2018), Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarında bulmacaların yer alma sıklığını, bulmacaların ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde kavram öğrenme düzeylerine ve derse karşı tutumlarına etkisini incelemek amacıyla Türkçe dersinde bulmaca ile kavram öğretiminin öğrenci başarısına ve derse karşı tutuma etkisi adlı çalışma yapmıştır. Bu çalışmada kontrol gruplu ön-test, son-test modeli ile betimsel tarama modelinin bir arada yürütüldüğü karma araştırma modeli kullanmıştır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren ortaokullarda kullanılan Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının içerdiği bulmaca etkinlikleri doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Yine araştırmacı tarafından Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerindeki kavramların öğretilmesine yönelik bulmaca etkinlikleri oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda ise bulmaca etkinlikleriyle gerçekleştirilen

kavram öğretiminin öğrencilerin akademik başarı ve derse karşı tutumu üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.

Kurt (2018), tarafından ise Altıncı sınıf Türkçe dersi kavram öğretiminde animasyon ve hikâye kullanımının başarıya etkisi adlı çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma; bir ortaokuldaki üç farklı 6. sınıf şubesinde öğrenim görmekte olan 75 öğrenci ile yürütülmüştür. Sınıflar, 1. deney grubu, 2. deney grubu ve kontrol grubu olarak yansız atama yoluyla belirlenmiştir Nicel verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Somut Kavramlarla İlgili Başarı Testi” ve “Soyut Kavramlarla İlgili Başarı Testi” ile toplanmıştır. Nitel veriler için yine araştırmacı tarafından oluşturulan “1. Deney Grubu için Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu” ve “2. Deney Grubu için Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu” kullanılmıştır. Nitel veriler sonucunda her iki grubun kavram öğretiminde animasyon ve hikâyelerden olumlu etkilendiği bulunmuştur. Nicel boyutunda ise deney grubunun başarı anlamında ilk sırada yer aldığı sonucu çıkmıştır.

Doğan (2016), Fen eğitiminde hikâyelendirme tekniği ile kavram öğretimine bir aksiyon örneği adlı çalışmasında 48 öğrenciye ön test son test kontrol gruplu deneysel model uygulamıştır. Akademik Başarı Testi” ve “Fen ve Teknoloji Dersi Tutum Anketi”, olmak üzere başlıca iki ölçekten toplanmış verileri kullanmıştır. Akademik başarı testinde son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık çıkarken, fen ve teknoloji dersine karşı tutumda herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Yapılandırılmış grid test tekniğinin Türkçe eğitiminde kavram öğretimine katkısı adlı çalışma yapan Temizyürek, Türktan (2015) ise bu çalışması için deneysel model uygulamıştır. Ön test son test ve kalıcılık testleri uyguladıktan sonra yaptığı analizlerin sonucuna göre son test puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğunu ortaya koymuştur.

İlkokul 1. sınıf matematik dersinde oyunla öğretim yönteminin akademik başarısına etkisini inceleyen Boz (2018), 38 öğrenciden oluşan birinci sınıf öğrencilerine bu çalışmayı yapmıştır. Deney grubuna oyunla öğretim yaparken, kontrol grubuna ise geleneksel yöntemle ders işlemiştir. Verileri; gözlem formu ve matematik başarı testi

ile toplamıştır. Akademik başarı anlamında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulurken, cinsiyet, doğum sırası, okul öncesinde eğitim alıp almadığına göre yapılan analize göre hem deney grubunda hem de kontrol grubunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirtilmiştir.

Hayat Bilgisi Dersinde Kavram Öğretimi ve Kavram Öğretiminde Kullanılabilecek Teknikler Üzerine Kuramsal Bir Çalışma adlı araştırmalarında Aktepe, Cepheci, Irmak ve Palaz (2017), nitel araştırma yöntemlerinden biri olan "doküman incelemesi" yöntemi kullanılmıştır. Araştırmalarında Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimi ve kavram öğretiminde kullanılabilecek teknikler açıklamaya çalışmışlardır ve kavram öğretiminde; kavram haritalarının, kavram ağlarının, kavram karikatürlerinin ve kavram bulmacalarının kullanılmasıyla öğrenmenin daha doğru ve anlamlı kılındığı, öğrenmenin ve hatırlamanın kolaylaştığı, kavram yanlışlarının ortadan kalktığı sonucuna varmışlardır.

Çobanoğlu (2017), İlkokul matematik derslerinde bilmece kullanımının öğrencilerin başarı, tutum ve kalıcılık düzeyine etkisini araştırmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanmıştır. Araştırmada başarı testi ve matematik tutum ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin bilmece kullanımı ile matematik akademik başarılarının arttığını ve belirtmiştir.

Konuyla ilgili yukarıda yapılan çalışmaların dışında; Köksal (2006), Çakmak ve Baysen (2013), Kavram haritalarının bilgi arama sürecinde kullanılması Kavram öğretimi ve çoklu zekâ teorisi; Memişoğlu ve Tarhan (2016), sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşleri; Seyhan (2017) lise öğrencilerinin tarih kavramlarını öğrenme güçlükleri ve kavram öğretimine ilişkin görüşleri (Of ilçesi örneği); Bozkurt (2018), Kavram, Kavramsallaştırma Yaklaşımları ve Kavram Öğretimi Modelleri: Kuramsal Bir Derleme ve Sözcük Öğretimi Açısından Bir Değerlendirme; Çetinel (2019), kavram olgusu; dîni kavramların öğretimi, önemi ve sınırlılıkları üzerine; Bolat ve Dolapçioğlu(2020), kavram öğretimi sürecinin “bil, anla, yap” boyutları bağlamında değerlendirilmesi adlı çalışmalarında kavram

öğretimini ele almışlardır ve kavramların farklı tekniklerle nasıl öğretileceğinden, karşılaşılan sorunlarda neler yapılabileceğinden bahsetmişlerdir.

2.12.2. Yurtdışı Araştırmalar

Tennyson ve Cocchiorella (1986), deneysel temelli kavram öğretimi çalışmasında kavram öğretime yönelik stratejilerden bahsetmiştir. Kavramsal bilginin oluşumunu anlatmış, okuma yazmada ve matematikte kavram öğretimi stratejilerinin olumlu etkisinden söz etmiştir.

Sequeira (2012), çalışmasında öğrenme, öğretme ve öğrenmede öğretmenin rolünden bahsetmiştir. Abromovich, Grinshpan ve Milligan (2019), Kavram motivasyonu ve hareketle matematik öğrenme çalışmasında matematik öğretiminde kavramların etkisini ele almıştır.

Kadduara, Dyke ve Yang (2016), Kavram haritası öğretim yaklaşımının hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini incelemiş ve kavram haritası ile yapılan öğretimin eleştirel düşünme becerisini olumlu yönde etkilediğini bulmuştur.

Governor, Hall ve Jackson (2013), şarkı yoluyla Fen Bilimleri dersini öğretme ve öğrenme adlı çalışmasında, fen bilimleri dersi için zengin içerikli şarkılardan yararlanmışlardır. Verileri; öğretmen görüşü, sınıf içi gözlem ve odak grubu görüşmeleriyle gerçekleştirmişlerdir. Araştırmalarının sonuçlarına göre; şarkı ile fen bilimleri dersini öğrenme öğrenciler açısından çok eğlenceli olduğunu ve bilimi eğlenerek öğrendikleri ortaya koyulmuştur. Akademik başarı anlamında olumlu düzeyde bir gelişim sağlandığı belirtilmiştir.

Nozari Yazdanpanah, Siamian (2015) İngilizce öğrenenlerde hikâye tekniğinin kullanılmasının iletişim becerisine etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonucunda ise; hikâye anlatımının içeriği zenginleştirdiği ve öğrencilerde iletişim becerisini arttırdığı belirtilmiştir.

Falkner, Sooriamurthi ve Michalewicz (2012), temel kavramların geliştirilmesinde bulmacaya dayalı bir öğretim metoduyla araştırma yapmışlardır. Bu araştırma

sonucunda ise bulmacalarla yapılan öğretimin problem çözme becerisini geliştirdiğini ve bilgiye daha kolay ulaşıldığını ifade etmişlerdir.

Nosirova (2020), okul öncesinde sokak oyunlarının öğretime etkisini araştırmıştır. Çocuğun ruhunun oluşumunda ve çocuk gelişiminde oyunun çok fazla etkisinin olduğunu savunmuştur. Oyunla büyüyen bir insanın hayatı daha iyi öğrendiğini belirtmiştir. Araştırmasında; koşma, tırmanma, fırlatma gibi oyunları seçmiştir ve bu oyunların neticesinde öğrencilerde dayanıklılığını, cesaretin arttığını ortaya koymuştur. Sokak oyunlarının çocuğun vücudunu geliştirdiğini, metabolizmasını hızlandırdığını ve kaslarını geliştirdiğini ortaya koymuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın probleminden hareketle, verilerin toplanmasında, toplanan verilerin analizinde ve değerlendirilmesinde nicel desenden yararlanılmıştır. Bu bölümde çalışmanın evren, örnekleme, veri toplama araçlarına, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Masal, geleneksel çocuk oyunları, şarkı, tekerleme, şiir, bilmece, akrostiş ve benzerlerine entegre edilerek etkinliklerin Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimi üzerine uygulandığında sonuçlarının ne olacağını inceleyen bu çalışma ön test son test deneme modelli nicel bir çalışmadır.

Deneysel desenlerde grupların niteliklerinin eşitliğini sağlamak için bir ön test uygulanabilir. Ön testte, katılımcılar deneysel işleme girmeden önce özellikleri hakkında bir değerlendirmede bulunmak için bize bir ölçüt verir. Son test ise deneysel işlemden sonra katılımcıların özellikleri hakkında bir değerlendirme yapmak için bize bir ölçüt verir (Cresswell, 2019: 380). Uygulayıcı yapay bir grup oluşturamadığında yarı deneylerden yararlanır ve grupların ataması seçkisiz değildir. Yarı deneysel desenlerde, uygulayıcı deney ve kontrol grubunu belirler. Daha sonra her iki grubun ön test uygular, deneysel işlemi sadece deney grubuna yapar ve sonra her iki gruba da son test uygular (Cresswell, 2019: 396). Yapay bir grup oluşturulmadığından ve gruplar arasından seçkili atama yapıldığı için araştırmada ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır.

Araştırma, geleneksel çocuk oyunları, şarkı, şiir, bilmece, tekerleme, akrostiş ve masallarla Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimine yönelik hazırlanan etkinliklerin uygulanması için yapılan oturumlara katılan öğrencilerle, katılmayan öğrencilerin başarıları arasındaki farkları ortaya koymak amacıyla ön test, son test kontrol gruplu deneme modeline göre gerçekleştirilmiştir. Ön test son test kontrol gruplu deneme

modelde biri deney, diğeri de kontrol grubu olmak üzere seçkili atama yöntemiyle iki grup oluşturulmuş ve bu gruplara deney öncesi ve deney sonrası ölçümler yapılmıştır.

Tablo 2. Araştırmada kullanılan deneysel model

Gruplar	Deney Öncesi	Denel İşlem	Deney Sonrası
Deney Grubu	Uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş başarı testinin ön test olarak uygulanması	Araştırmacı tarafından geleneksel çocuk oyunlarıyla, akrostişle, şarkı, tekerleme, şiir, masal ve bilmeceyle entegre hazırlanmış kavram etkinliklerinin uygulanması	Uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş başarı testinin son test olarak uygulanması
Kontrol Grubu	Uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş başarı testinin ön test olarak uygulanması	Hiçbir şekilde müdahale edilmemesi. Dersin işlenişi ve ilgili kavramların öğretimi MEB' in Hayat Bilgisi programı doğrultusunda sınıf öğretmenine bırakılması	Uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş başarı testinin son test olarak uygulanması

Deneysel modelde de görüldüğü gibi kavram öğretimi için hazırlanan etkinlikler sadece deney grubuna uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise MEB “in 3. sınıf Hayat Bilgisi Dersi programına göre normal ders işlenmiş ve deney grubuna uygulanan etkinliklerden etkilenmemelerine özen gösterilmiştir. Deney ve kontrol grubuna deneysel işlemden önce “Kavram Başarı Testi” ön test olarak uygulanmıştır. Aynı test deneysel işlem sonunda gruplara son test olarak uygulanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, kolay ulaşılabilir örneklem benimsenmiştir. Çünkü araştırmacı tarafından kolay ulaşılabilir bir okul olduğu ve öğrencilerle daha rahat çalışma ve onları daha rahat gözlemlene imkanı olmasından dolayı 2020-2021 öğretim yılında Nevşehir Merkez ilçeye bağlı bir ilkokuldaki 3/A ve 3/B sınıfı araştırmanın örneklemine oluşturmaktadır. Deney ve kontrol gruplarının

belirlenmesinde seçkili atama yöntemi benimsenmiştir ve bu amaçla 3-B sınıfı deney grubu, 3/A sınıfı da kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının her ikisinde de 21 öğrenci bulunmaktadır.

3.2.1. Deney ve Kontrol Grubunun Oluşturulması

Deney ve kontrol grupları aşağıdaki aşamalar izlenerek oluşturulmuştur:

1. Araştırmaya katılacak olan öğrencilerin belirlenmesi ve uygulamanın yapılması için okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerine uygulanacak olan yöntemler ve aşamaları tanıtılmış, amaç hakkında bilgi verilmiş ve gerekli olan izinler alınmıştır.
2. Araştırmanın deney ve kontrol grubu, 2020–2021 öğretim yılı Nevşehir Merkez ilçeye bağlı bir ilkokulda öğrenim görmekte olan 3. sınıf öğrencilerine araştırmacı tarafından hazırlanan ve geçerlilik güvenirlik çalışmaları yapılmış olan kavram başarı testi uygulanarak belirlenmiştir.
3. Deney ve kontrol grubu için 2 sınıf belirlendikten sonra, seçkili atama yöntemi ile deney grubu olarak belirlenmiştir.
4. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin kavram başarı testine verecekleri cevaplarda bir yarış hissi oluşturmama düşüncesi ile bu öğrenciler birbirlerinden haberdar edilmemişlerdir.

3.2.2. Denkleştirme

Araştırmaya katılan grupların denkliğinin sağlanmasında, öğrencilerin araştırma kapsamına giren kavram öğretimine uygun olarak hazırlanan Kavram Başarı Testinden aldıkları puanlardan faydalanılmıştır.

Grupların denkleştirme işlemi yapılırken aynı ilkokulda bulunan, ilkokulunun üçüncü sınıf öğrencilerinden toplanan veriler karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak bu üç sınıftan ikisinin denklik bakımından (başarı testinin verilerine göre) birbirine yakın oldukları fakat denk olmadıkları buna rağmen özellikle örneklemelerin kolay ulaşılabilirliği göz önünde bulundurularak, birbirine yakın olan bu sınıflarla denklikleri sağlanarak çalışmaya karar verilmiştir.

Grupların denkliği için 3/A ve 3/B sınıflarından elde edilen ön test verileri karşılaştırılırken her iki sınıfın kişi sayısı 23 iken, denklik sağlanması açısından ortalaması yüksek çıkan 3/Bsınıfından yüksek not alan iki öğrenci, ortalaması 3/A sınıfından düşük çıkan sınıftan ise en düşük not olan iki öğrenci çıkarılmış ve analiz böyle yapılmıştır. Bu süreçte deney ve kontrol grubunun denkleştirme işlemi için bağımsız örneklem t testinden yararlanılmıştır. Bağımsız örneklem t testi iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlılığını test etmek için kullanılan bir test türüdür (Büyüköztürk, 2016). Bu işlem sürecinde yapılan analiz sonuçlarına göre elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Denkleştirme öncesi deneklerin kavram başarı testine göre durumları

Gruplar	N	X	S	Sd	t	P
Deney	23	26,52	2,55	44	9,63	,000
Kontrol	23	14,69	5,30			

Tablo 3 ‘deki verilere bakıldığında deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t(44)=9.63, p<.05$). Bu farkın deney grubu lehine olduğunu görülmektedir. Grup denkliğini sağlamak için deney grubundan en yüksek not alan iki öğrenci, kontrol grubundan en düşük not alan iki öğrenci değerlendirilmeden çıkarılmıştır. Son durum Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Denkleştirme sonrası deneklerin kavram başarı testine göre durumları

Gruplar	N	X	S	Sd	t	P
Deney	21	11,85	3,30	40	1,058	,296
Kontrol	21	10,85	2,79			

Tablo 4’den anlaşılacağı üzere, denkleştirme işlemi yapıldıktan sonra deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin kavram başarı testi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(40)=1.058, p>.05$]. Başka bir ifade ile araştırmaya dahil edilecek olan (her iki grupta yer alan) öğrencilerin deney öncesinde Hayat Bilgisi dersine yönelik başarı durumları arasında anlamlı bir fark yoktur. Deneysel çalışma öncesi yapılan bu işlem sonrasında, deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin Kavram Başarı testi puanları arasında anlamlı farklılık olmaması grupların, etkinliğin

uygulanacağı kavramlarla ilgili bilgi düzeylerinin test sonuçlarına göre denk olduğunu göstermektedir.

3.3. Deneysel İşlem

Bu bölümde araştırma boyunca yapılan işlemler açıklanmıştır.

3.3.1. İşlem Basamakları

1. İlgili makamdan izin alınmıştır.
2. Veri toplama araçları hazırlanmıştır.
3. Deney ve kontrol grupları belirlenmiştir.
4. Deneysel işlemde uygulanacak etkinlikler hazırlanmıştır.
5. Ders planları ve materyaller hazırlanmıştır.
6. Deney ve kontrol gruplarına Kavram Başarı Testi uygulanmıştır.
7. Deney grubuna; kavram öğretimine yönelik olarak hazırlanan etkinlikler uygulanmıştır. Bu etkinlikler kavramların sırası geldiğinde uygulamaya koyulmuştur. Kavramların öğretimine yönelik kazanımla ilişkili ders planı hazırlanmıştır ve öğrencilere etkinliklerle kavram öğretimi yapılmıştır. Her etkinlikten sonra ise özet ve değerlendirme kısımları mutlaka yapılmıştır. Bu da kavramı öğrenmekte zorluk yaşayan öğrenci için tekrar niteliğinde olmuştur.
8. Kontrol grubuna herhangi bir ek işlem yapılmamış olup sınıf öğretmeni tarafından MEB'in Hayat Bilgisi programına göre ders işlenmiştir ve kavramlar o şekilde verilmiştir.
9. Uygulama sonrasında elde edilen bulgular araştırmacı tarafından analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

3.3.2. Deneysel Uygulama Süreci

5 hafta ve 18 ders saatinde uygulanarak yapılmıştır. Kavram başarı testi için 40 dakika tanınmıştır. Uygulama öncesinde ise öğrencinin samimi bir şekilde cevap vermesi, başarı testinde ise soruları düzgün okuyarak ve düzgün işaretleme yaparak sonuca ulaşmaları istenmiştir. İlkokullarda ders programında Hayat Bilgisi dersinin haftalık 3 saat ve bir ders saati 40 dakikadır. Kavram etkinliklerini uygulama süreci ise buna göre

düzenlenerek araştırmacı tarafından planlanmıştır. Uygulama süreci haftada bir kavramın öğretilmesine yönelik gerçekleşmiştir. Uygulama okulunda; bu kazanımlar uzaktan eğitimle yeterince verilemediği için (gerek uzaktan eğitimde sürenin azlığı, gerek öğrenci ulaşılabilirliği), okulların açıldığı süreçte hem deney, hem kontrol grubunda bu kazanımlar önemli görüldüğü için yüzyüze uygulama sürecinde yoğunlaşılmıştır. Yine etkinlikler çevrimiçi uygulanabilir şekilde de uyarlanmıştır fakat yüz yüze uygulanmasının daha etkili olacağına, kontrol grubu öğretmenleriyle planlanarak yüz yüze uygulanmasına karar verilmiştir. Bu durum, kazanımların deney ve kontrol gruplarında eř zamanlı olarak kazandırılmaya çalışıldığının bir göstergesidir. Okulların yüz yüze eğitime açıldığı tarihte uygulamaya konulmuştur ve ders planları buna göre uyarlanmıştır.

Bu süreç deney grubuna araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulanan süreç Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Araştırmacı tarafından deney grubuna uygulanan süreç

Hafta	Tarih	Etkinlik	Kavram
1. Hafta	22-26 Şubat 2021	Etkinlik 1	Tutumluluk
2. Hafta	01-05 Mart 2021	Etkinlik 2	Kaza
3. Hafta	08-12 Mart 2021	Etkinlik 3	Yangın
4. Hafta	15-19 Mart 2021	Etkinlik 4	Deprem
5. Hafta	22-26 Mart 2021	Etkinlik 5	Yerleşim birimleri

3.3.3. Deneysel Süreçte Uygulanan Etkinlikler

Deney sürecinde uygulanacak olan etkinlikler, İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim programında yer alan kavramlar arasından seçilmiş ve Hayat Bilgisi 3. Sınıf kazanımlarıyla ilişkilendirilerek kavram öğretilmesine yönelik hazırlanmıştır. Kavram öğretilmesine uygun olarak hazırlanan bu etkinlikler ve hazırlık aşaması ile ilgili aşağıda kısaca bilgiler verilmiştir.

3.3.3.1. Etkinlikler

Etkinliklerin hazırlık aşamasında öncelikle kavram öğretilmesi ve kavramlarla ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmalar incelenmiştir. Daha sonra ise Hayat Bilgisi öğretim

programından, İlkokul 3. Sınıf Hayat bilgisinde öğretilmesi gereken kavramlar arasından 5 adet kavram seçilmiştir. Bu kavramlar; Evimizde Hayat ünitesinden ‘‘tutumluluk’’, Güvenli Hayat ünitesinden ‘‘deprem-yangın- kaza’’, Ülkemizde Hayat ünitesinden ise ‘‘yerleşim birimi’’ kavramlarıdır. Bu kavramlara yönelik etkinlikler hazırlanmıştır.

- ✓ Etkinlikler, uygulamanın yapılacağı ilkokulunda MEB tarafından öğrencilere dağıtılmış olan Hayat Bilgisi kitabı dikkate alınarak hazırlanmıştır.
- ✓ Etkinlikler, 3. sınıf Hayat Bilgisi programında yer alan kavramlara yönelik kazanımlara uygun olarak hazırlanmıştır.
- ✓ Etkinliklerin planları Milli Eğitim programının ders planlarına uygun olarak hazırlanmıştır.
- ✓ Etkinlikler her bir kavram için ders planı şeklinde tasarlanmıştır.
- ✓ Her bir etkinlikte o kavramın öğretilmesine yönelik geleneksel çocuk oyunları ilgili kavrama göre uyarlanmıştır. Tutumluluk kavramı geleneksel çocuk oyunlarından yağ satarım bal satarım oyununun uyarlanmasıyla verilmiştir. Yağ satarım bal satarım oyunundaki tekerleme tutumluluk kavramını anlatılacak şekilde değiştirilmiştir (Ek 1). Kaza kavramında geleneksel çocuk oyunlarından köşe kapmaca kullanılmıştır. Acil durumla ilgili uygulayıcı tarafından kartlar hazırlanır ve öğrencilerin boynuna asılmıştır. Öğrenciler köşe kapmaca oynarken her ebe olan kişi öğrencilerin boynunda asılı olan kaza ile ilgili durumları okumuştur (Ek 2). Yangın kavramı ile ilgili geleneksel çocuk oyunlarından hımbıl kavramı tasarlanmıştır. Acil telefon numaraları hımbıl oyunundaki kartlarla verilmeye çalışılmıştır (Ek 3). Deprem kavramı öğretiminde ise geleneksel çocuk oyunlarından istoptan yararlanılmıştır. Deprem anında, deprem sırasında ve deprem sonrasında yapılması gerekenler kâğıtlara yazılmış ve öğrencilerin üzerlerine asılmıştır. Topu havaya atan kişi başka birinin ismini söyleyerek ve üzerinde yazılı olanı okuyarak istop oyununu başlatır, ebe olan kişi de bu şekilde devam ettirir (Ek 4). Yerleşim yerleri kavramını öğretirken ise geleneksel çocuk oyunlarından eski minder uyarlanarak etkinlik tasarlanmıştır. Eski minder tekerlemesi yerleşim yerlerine ve yöneticilerine uyarlanmıştır. Oyundaki her bir çocuk yerleşim yerlerindeki yöneticilerin rolünü alarak oyunu bu şekilde devam ettirmişlerdir (Ek 5).

- ✓ Etkinlikler geleneksel çocuk oyunları ile kavram öğretimine ek olarak, şarkı, şiir, masal, tekerleme bilmece ve akrostiş gibi edebiyat ürünleri ile desteklenmiştir. Tutumluluk kavramı ile ilgili uygulayıcı tarafından masal ve şiir yazılmıştır, öğrencilere tutumluluğu anlatan canlandırma yaptırılmıştır. Geleneksel çocuk oyunu yağ satarım bal satarım uyarlanırken ise tekerleme tutumluluk kavramına uyarlanmıştır (Ek 1, Etkinlik 3) Kaza kavramında ise öğrencilere uygulayıcı tarafından kaza ile ilgili yazılan bir akrostiş okutulmuştur ve onlarından akrostiş yazması istenmiştir (Ek 2, Etkinlik 2). Yangın kavramı ile ilgili öğrencilere uygulayıcı tarafından yazılan hikâye anlatılmıştır ve öğrencilere canlandırma yaptırılmıştır (Ek 3, Etkinlik 1). Hımbıl oyunu içerisine acil durum telefon numaraları ile ilgili tekerleme eklenmiştir (Ek 3, Etkinlik 2). Deprem kavramı etkinliğinde ise, uygulayıcı tarafından yazılan ve müzik öğretmeni Abdulsamet Gencel tarafından bestelenen deprem şarkısı, öğrencilere dinletilmiştir (Ek 4, etkinlik 2). Yerleşim yeri kavramı etkinliğinde ise Bak Postacı Geliyor şarkısı yerleşim yeri yöneticilerine uyarlanmıştır (Ek 5, Etkinlik 1). Eski minder tekerlemesi ise yerleşim yeri yöneticilerine uyarlanmıştır (Ek 5, Etkinlik 2). En son olarak ise bilmece kullanılmıştır ve yerleşim yeri yöneticileri bu bilmecele buldurulmaya çalışılmıştır (Ek 5, Etkinlik 3).
- ✓ Etkinlikler 3. sınıf hayat bilgisi programında yer alan kazanımlarla ilişkilendirilerek günlük plan şeklinde tasarlanmış ve hazırlandıktan sonra bir Hayat Bilgisi alanında kavram öğretimi çalışmış uzman, bir sınıf öğretmenliği alanında uzman, bir de Sosyal Bilgiler alanında uzman kişilerden görüş alınarak hazırlanmıştır.
- ✓ Etkinlikler ilk önce örneklemden farklı bir gruba pilot olarak uygulanmış ve pilot uygulamadan sonra eksiklikler giderilerek son halini almıştır.

3.3.3.2. Etkinliklerin İşlenişi

1. Hafta

Uygulamalardan önce seçilen kavramlarla ilgili araştırmacı tarafından etkinlikler uyarlanmıştır. İlk hafta işlenmesi gereken kavram ‘tutumluluk’ kavramıdır. Hazırlanan ders planına göre (Ek-1: Ders planı -1) ders işlenmiştir. Uygulaması şöyledir: tutumluluk kavramı ile ilgili öğretmen, ilk aşamada derse gelirken tasarruflu

ve normal ampul getirerek öğrencilerin dikkati çekmiştir. Tasarruflu ampul neden üretilmiştir, niçin ihtiyaç duyulmuştur denerek öğrencilerin güdülenmesi sağlanmıştır. Daha sonra ise hazırlanan etkinlik 1, 2 ve 3 yaptırılmıştır. Bu kavramda kullanılan ‘‘Yağ Satarım Bal Satarım’’ adlı geleneksel oyun daha önceden tutumluluk kavramına uyarlanıp öğrencilerle oynanmıştır. Yine bu kavramda masal, şiir, canlandırma etkinlikleri yapılmıştır. En son olarak MEB Hayat Bilgisi Çalışma kitabından ilgili etkinlikler yapılmış ve özetlenip ders bitirilmiştir.

Fotoğraf 1

2. Hafta

2.Hafta işlenecek kavram; ‘kaza’ kavramıdır. Hazırlanan ders planına göre (Ek-2: Ders planı -2) ders işlenmiştir. Uygulaması şöyledir: kaza kavramı ile ilgili öğretmen ilk aşamada derse gelirken kaza ile ilgili gazete resimleri ya da bilgisayar çıktıları getirilir. Daha sonra ise hiç kaza geçiren var mı diye sorular sorularak öğrenciler güdülenir. Ardından hazırlanan etkinlik 1, 2 ve 3 yaptırılır. Bu kavramda kullanılan ‘‘Köşe

Kapmaca'' adlı geleneksel oyun daha önceden kaza kavramına uyarlanıp öğrencilerle oynanır. Yine bu kavramda canlandırma, akrostiş etkinlikleri de yaptırılır. MEB Hayat Bilgisi Çalışma kitabından ilgili etkinlikler yapılır ve özetlenerek ders bitirilir.

Fotoğraf 2

Fotoğraf 3

Fotoğraf 4

Fotoğraf 5

3.HAFTA

3.Hafta işlenecek kavram; 'deprem' kavramıdır. Hazırlanan ders planına göre (Ek-3: Ders planı -3) ders işlenmiştir. Uygulaması şöyledir: deprem kavramı ile ilgili öğretmen ilk aşamada video izletilir. Deprem sırasında neler yapılmalıdır diye sorular sorularak güdüleme yapılır. Daha sonra ise hazırlanan etkinlik 1, 2 ve 3 yaptırılır. Bu kavramda kullanılan "İstop" adlı geleneksel oyun daha önceden deprem kavramına uyarlanıp öğrencilerle oynanır. Yine bu kavramda araştırmacı tarafından yazılan ve müzik öğretmeni Abdulsamet Gencil tarafından bestelenen şarkı, bulmaca ve Nesi Var

Fotoğraf 10

4. HAFTA

4.Hafta işlenecek kavram; ‘yangın ’ kavramıdır. Hazırlanan ders planına göre(Ek-4: Ders planı -4) ders işlenmiştir. Uygulama şöyledir: yangın kavramı ile ilgili öğretmen ilk aşamada elinde broşür ile sınıfa girer. Öğrencilere yangın ile ilgili video izletilir ve neler yapılması gerektiği sorulur.. Daha sonra ise hazırlanan etkinlik 1, 2 ve 3 yaptırılır. Bu kavramda kullanılan ‘Hımbıl’ adlı geleneksel oyun daha önceden yangın kavramına uyarlanıp öğrencilerle oynanır. Yine bu kavramda hikâye, canlandırma, tekerleme etkinlikleri de yaptırılır. MEB Hayat Bilgisi Çalışma kitabından ilgili etkinlikler yapılır ve özetlenerek ders bitirilir.

Fotoğraf 11

Fotoğraf 12

5. HAFTA

5.Hafta işlenecek kavram; ‘yerleşim birimleri ’ kavramıdır. Hazırlanan ders planına göre (Ek-5: Ders planı -5) ders işlenmiştir. Uygulama şöyledir: yerleşim birimleri ile ilgili araştırmacı tarafından örnek olay anlatılır. Öğrencilere yaşadıkları yerlerdeki yöneticilerin isimlerini bilip bilmedikleri sorulur. Daha sonra ise hazırlanan etkinlik 1, 2 ve 3 yaptırılır. Bu kavramda kullanılan ‘Eski Minder ’ adlı geleneksel oyun daha önceden yerleşim birimleri kavramına uyarlanıp öğrencilerle oynanır. Yine bu kavramda şarkı, rol yapma, bilmece etkinlikleri de yaptırılır. MEB Hayat Bilgisi Çalışma kitabından ilgili etkinlikler yapılır ve özetlenerek ders bitirilir.

Fotoğraf 13

Fotoğraf 14

3.3.3.3. Kontrol Grubunda Dersin işlenmesi

Kontrol grubunda dersler sınıf öğretmeni tarafından MEB’ in İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersi müfredatının programına göre işlenmiştir.

3.4. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada nicel veri toplama araçlarından faydalanılmıştır. Bu araçlar araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen Kavram Başarı Testidir.

3.4.1. Kavram Başarı Testi

Kavram başarı testi tüm kavramları kapsayacak şekilde doğru-yanlış, boşluk doldurma, çoktan seçmeli olarak oluşturulmuştur. Toplam 39 adet sorudan oluşmaktadır. Sorular hazırlanırken İlkokul Hayat bilgisi 3. Sınıf MEB ders kitabından

ve MEB çalışma kitabından, aynı zamandan hayat bilgisi ünite değerlendirme kitaplarından yararlanılmıştır (Beş yıldız yayıncılık, 2020; Kırmızı Beyaz Yayıncılık, 2020).

3.4.1.1. Kavram Başarı Testinin Geliştirilme Aşamaları

Araştırmada deneysel işlem öncesi öğrencilerin denkliklerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanan kavram başarı testinin geliştirilmesinde şu basamaklar izlenmiştir:

- ✓ Konunun ve testin amacının belirlenmesi
- ✓ Madde havuzunun oluşturulması
- ✓ Yazım denetimi ve kapsam geçerliği için uzman görüşü
- ✓ Testin uygulanışı
- ✓ Madde analizi
- ✓ Güvenirlilik analizi

3.4.2.1 Konunun Ve Testin Amacının Belirlenmesi

İlk olarak Hayat Bilgisi Öğretim programından ilkökul 3. Sınıfta öğretilmesi gereken kavramlar incelenmiştir. Bunların arasından 5 adet kavram seçilmiştir. Evimizde Hayat ünitesinden tutumluluk kavramı; Güvenli Hayat ünitesinden deprem, kaza ve yangın kavramı; Ülkemizde Hayat ünitesinden ise yerleşim birimleri kavramı seçilmiştir. Başarı testi bu kavramları göre hazırlanmıştır. Yapılan literatür taramasında ise, bu kavramları ölçecek şekilde hazırlanmış bir başarı testine rastlanmamıştır. Bu yüzden bu kavramları ölçecek bir başarı testi hazırlamaya ihtiyaç duyulmuştur.

3.4.2.2. Madde Havuzunun Oluşturulması

İlkökul 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersinden seçilen 5 adet kavramla ilgili soru hazırlamada “MEB 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitabı”, “MEB 3. Sınıf Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı”, “Beşyıldız Yayıncılık 3. Sınıf Hayat Bilgisi Soru Bankası , “ Kırmızı Beyaz Yayıncılık 3. Sınıf Hayat Bilgisi Soru Bankası” kitaplarından yararlanılmıştır. Başarı testinin maddeleri bu kaynaklar aracılığıyla geliştirilmiştir. Başlangıçta 32 çoktan

seçmeli, 15 doğru yanlış, 13 boşluk doldurma sorularından oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra ise 3. Sınıf okutan 2 sınıf öğretmeniyle değerlendirilen sorular, benzer özellikte olanlar elenerek 54'e düşürülmüştür.

3.4.2.3. Yazım Denetimi ve Kapsam Geçerliliği İçin Uzman Görüşü

Testlerin iki temel özelliği vardır. Bunlar geçerlilik ve güvenilirliktir. Test maddelerinin birbiriyle olan tutarlılığı güvenilirliği verir. Ölçme aracının ölçmek istediği konuyu ve kazanımı ne seviyede ölçtüğü ise geçerliliği verir (Büyüköztürk, 2016). Testin kapsam geçerliliği için hangi kavramın hangi temada verilmesi gerektiğini gösteren bir tablo, ayrıca her kavramdan kaç tane soru hazırlandığını gösteren ikinci bir tablo da soruların eşit bir şekilde dağılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Sorular yazım ve imla kurallarının doğruluğu ve bilimsel açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi için, 1 edebiyat öğretmeni, 3 sınıf öğretmeni, Hayat bilgisi alanında akademik düzeyde çalışan 1, Sınıf Öğretmenliği alanında akademik düzeyde çalışan 1 uzman ve ölçme değerlendirme alanında akademik düzeyde çalışan 1 uzman olmak üzere toplam 3 uzmanın görüşü alınmıştır. Yazılan soruların doğruluğu, öğrenci seviyesine uygunluğu ve kavramları test etmeye yönelik olup olmadığı incelenmiştir. Uzman görüşleri sonunda soruların içerik ve biçim açısından düzeltmeleri yapılmıştır. Ayrıca uzmanlar tarafından uygun bulunmayan sorular (kavram ölçmeye yönelik olmayan, birbirine benzer olan sorular ve herkes tarafından aynı anlaşılacak sorular) çıkarılmıştır. Bu aşama sonunda soru sayısı 46'ya düşürülmüştür ve uzmanlar tarafından uygun bulunduktan sonra, ön deneme aşamasına hazır hale getirilmiştir.

3.4.2.4. Testin Uygulanışı

Geliştirilen testin pilot uygulaması, Aralık- Ocak 2020'de Nevşehir il merkezinde bulunan 5 ilkokulun 3. sınıf öğrencileri toplam 171 öğrenciye uygulanmıştır. Doğru yanlış, eşleştirme, boşluk doldurma, çoktan seçmeli sorularında her yanlış ve boş cevaplar için "0", her doğru cevap için ise "1" puan ile numaralandırılmıştır. Madde gücü hesap edilirken yine doğru cevaplar "1", yanlış ve boş cevaplar ise "0" ile sisteme girilmiştir. Başarı testinin analizi yapılmıştır. Analiz sürecinde; parametrik testlerde ilişkili ölçümlerde ortalama puanların karşılaştırılmasından t testinden

yararlanılmıştır. Nonparametrik testlerde ise parametrik olmayan test ölçümünden Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır.

3.4.2.5. Madde Analizi

Madde analizinde genellikle madde güçlüğü (Pjx) ve madde ayırt edicilik (Rjx) özelliğine bakılır. Madde güçlüğü sıfır ile bir arasında değişir ve bire yaklaştıkça soru kolaylaşır, sıfıra yaklaştıkça ise soru zorlaşır. Madde ayırt ediciliği (Rjx), soruların başarılı öğrencilerle başarısız öğrencileri ne derece ayırt ettiği ile alakalıdır. Kaliteli bir soruyu başarılı öğrencilerin daha fazla doğru yapması beklenirken, başarısız öğrencilerin daha az yapması beklenir. Madde ayırt edicilik değeri, .20' nin altındakiler kesinlikle ölçekten çıkartılmalı, .20-.29 arasındakiler zorunlu görülürse düzeltilerek ölçeğe alınmalı, zorunlu görülmez ise ölçekten çıkartılmalı, .30-.39 arası orta düzey madde istenirse hafif düzenlemeler yapılabilir, .40 ve üzeri çok iyi maddedir ve öğrencileri çok iyi ayırt ettiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2016). Madde analizi kapsamında ankete katılan 171 öğrencinin başarı puanları yüksekten düşüğe sıralanmıştır. Puan sıralamasına göre öğrencilerden % 27'lik alt kesim olarak 50 öğrenci ve % 27'lik üst kesim olarak 50 öğrenci olarak iki grup oluşturulmuştur. Her bir soru için madde güçlük ve madde ayırt edicilik analizi ile iki grup arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bu gruplara normal dağılım gösterenler için ilişkisiz örneklem t-testi, normal dağılım göstermeyenler için ise Mann- Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 6. Başarı Testi Analiz Sonuçları

Sorular	Pjx(Madde Güçlüğü)	Rjx(Madde Ayırtıcılığı)	İşlem (Başarı testi için)
1	0,26	0,20	Çıkarıldı
2	0,55	0,50	Kullanıldı.
3	0,36	0,43	Kullanıldı
4	0,21	0,16	Çıkarıldı
5	0,70	0,21	Çıkarıldı
6	0,56	0,47	Kullanıldı
7	0,25	0,54	Kullanıldı
8	0,53	0,52	Kullanıldı
9	0,45	0,58	Kullanıldı
10	0,51	0,52	Kullanıldı
11	0,36	0,49	Kullanıldı
12	0,57	0,50	Kullanıldı
13	0,52	0,57	Kullanıldı
14	0,70	0,55	Kullanıldı

15	0,56	0,48	Kullanıldı
16	0,55	0,47	Kullanıldı
17	0,49	0,43	Kullanıldı
18	0,55	0,44	Kullanıldı
19	0,31	0,47	Kullanıldı
20	0,28	0,53	Kullanıldı
21	0,54	0,63	Kullanıldı
22	0,46	0,53	Kullanıldı
23	0,48	0,60	Kullanıldı
24	0,60	0,46	Kullanıldı
25	0,36	0,48	Kullanıldı
26	0,38	0,47	Kullanıldı
27	0,50	0,50	Kullanıldı
28	0,61	0,42	Kullanıldı
29	0,68	0,22	Çıkarıldı
30	0,41	0,50	Kullanıldı
31	0,76	0,51	Kullanıldı
32	0,51	0,57	Kullanıldı
33	0,70	0,43	Kullanıldı
34	0,52	0,45	Kullanıldı
35	0,47	0,55	Kullanıldı
36	0,78	0,52	Kullanıldı
37	0,44	0,40	Kullanıldı
38	0,45	0,45	Kullanıldı
39	0,62	0,48	Kullanıldı
40	0,80	0,42	Kullanıldı
41	0,56	0,52	Kullanıldı
42	0,57	0,62	Kullanıldı
43	0,45	0,53	Kullanıldı
44	0,68	0,22	Çıkarıldı
45	0,64	0,21	Çıkarıldı
46	0,53	0,20	Çıkarıldı

Tüm maddelerden hareketle başarı testinin ortalama madde güçlük değeri (P_{jx}) .51 ve madde ayırt edicilik değeri(R_{jx}) .47 olarak bulunmuştur. Analiz sonucunda madde ayırt edicilik değerleri düşük olduğundan dolayı incelendiğinde 46 soruluk testten 1., 4., 5, 29., 44., 45., 46. maddeler testten çıkarılmıştır. Bu düzenlemelerden sonra başarı testinin ortalama madde güçlük değeri. 53 ve madde ayırt edicilik değeri. 51 bulunmuştur. Bu değerler başarı testinin istenen düzeyde olan orta güçlükte bir ölçek olduğunu göstermiştir. Yapılan işlemler sonrasında ise kavram başarı testi son halini almıştır (Ek 6).

Tablo 7. Soru Dağılımı Tablosu

Kavramlar	Doğru yanlış	Boşluk doldurma	Eşleştirme	Çoktan Seçmeli
Tutumluluk			1	5
Kaza		3	1	2
Deprem		1	1	2

Yangın		1	1	2
Yerleşim yeri	7		2	10

7 doğru yanlış, 21 çoktan seçmeli, 6 eşleştirme, 4 boşluk doldurma olmak üzere toplam 39 sorudan oluşan başarı testinde eşleştirmede her bir soru için 1 puan, boşluk doldurmada her bir soru için 1 puan, çoktan seçmeli de her bir soru için 4 puan, doğru yanlış bölümünde her bir doğru soru için bir puan verilerek 100 üzerinden değerlendirilmesi yapılabilir.

3.3.2.6. Güvenirlilik Analizi

Güvenirlilik değeri 0 ile 1 arasında değişir. Bu değer 1'e yaklaştıkça testin güvenilirliği artar. KR 20 formülü, test maddelerinde kullanılır. Test maddelerinde doğru için 1, yanlış için 0 puanladığımızda bu formülü kullanırız (Büyüköztürk, 2016). KR 21 formülü ise testteki soruların zorluk derecesi eşitse kullanılır. KR 20 ve KR 21 formüllerinden elde edilen katsayı 0,70 den yüksek ise güvenilirlik iyi olduğu söylenebilir (Terzi, 2019). Başarı testinin ilk aşamasında KR 20 değeri .78 bulunmuştur. Madde ayırt ediciliği ve kapsam geçerliliğine bağlı bazı maddeler elendikten sonra KR 20 değeri .82 bulunmuştur. Bu da testin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, nicel analiz yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın verileri, kullanılan ölçme araçları ile toplandıktan sonra kontrol edilip bu kontrol sonucu elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları elde edildikten sonra, gruplar arası karşılaştırmalarda ve cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırmalarda verilerin her birinin normal dağılım gösterdiği ve varyansların eşit olduğu durumlarda parametrik test olan ilişkisiz örneklem t-Testinden (Independent Samples t-Test) ve verilerin normal dağılmadığı durumlarda ise nonparametrik test olan Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak .05 güven düzeyi benimsenmiştir.

Tablo 8. Kavram Başarı Testi Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Normallik Tablosu

	Kolmogrov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	Statistic
Deney grubu	21	,003	,238	21	,060	,859
Kontrol grubu	21	,200	,123	21	,328	,949

Normal dağılım kontrolü: Shaphiro-Wilk sonucuna göre deney grubundaki veriler normal dağılıma sahiptir ($p=0,060$), kontrol grubunda da veriler normal dağılıma sahiptir ($p=0,328$). Hayat bilgisinde kavram öğretiminde deney ve kontrol grubunu akademik başarı ön test sonuçları bakımından kıyaslamada; gruplardan birinde normal dağılıma sahip olduğu için, bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

Tablo 9. Kavram Başarı Testi Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Normallik Tablosu

	Kolmogrov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	Statistic
Deney grubu	21	,003	,238	21	,685	,859
Kontrol grubu	21	,200	,123	21	,328	,949

Normal dağılım kontrolü: Shapiro-Wilk sonucuna göre deney grubundaki veriler normal dağılıma sahiptir ($p=0,685$), kontrol grubunda da yine veriler normal dağılıma sahiptir ($p=0,328$). Hayat bilgisinde kavram öğretiminde deney ve kontrol grubunun akademik başarılarının son test puanlarını grup değişkeni açısından kıyaslamada; gruplardan her ikisi de normal dağılıma sahip olduğu için bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

Tablo 10. Deney Grubunda Yer Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Normallik Tablosu

	Kolmogrov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.	Statistic
Erkek	10	,048	,263	10	,020	,811
Kız	11	,178	,212	11	,182	,899

Normal dağılım kontrolü: Shapiro-Wilk sonucuna göre erkek grubundaki veriler normal dağılım göstermemektedir ($p=0,020$), kız grubunda ise veriler normal dağılıma sahip değildir ($p=0,182$). Hayat bilgisinde kavram öğretiminde kız ve erkek grubunu akademik olarak ön test bakımından kıyaslamada; gruplardan biri normal dağılıma sahip olmadığı için, Mann Whitney U kullanılmıştır.

Tablo 11: Deney Grubunda Yer Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Son Test Puanlarına İlişkin Normallik Tablosu

	Kolmogrov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.	Statistic
Erkek	10	,174	,200	10	,406	,926
Kız	11	,147	,200	11	,560	,943

Normal dağılım kontrolü: Shapiro-Wilk sonucuna göre erkek grubundaki veriler normal dağılım göstermektedir ($p=0,406$), kız grubunda ise veriler normal dağılıma sahiptir($p=0,560$). Hayat bilgisinde kavram öğretiminde kız ve erkek grubunu akademik başarı son test puanları bakımından kıyaslamada; gruplardan her ikisi de normal dağılıma sahip olduğu için, bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, ilkokul 3. sınıfta okuyan öğrencilere Hayat Bilgisi dersinde “kavram öğretiminin” etkinliklerle (şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, masal, bilmece ve geleneksel çocuk oyunları) kavram öğretiminin etkisinin incelenmesi amacıyla toplanan bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Yapılan deneysel işlem sonucunda bulgular, araştırmanın alt probleminde göre yorumlanmıştır.

4.1. Birinci alt probleme ait bulgular

Grup değişkeni açısından akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Problemi için;

Hayat Bilgisi dersi kavram öğretiminde deney ve kontrol öğrenci grupları arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı şekilde bir farklılık olup olmadığını anlamak üzere ön test sonuçları analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 12. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerin Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	X	S	Sd	t	P
Deney	21	11,85	3,30	40	1,058	,296
Kontrol	21	10,85	2,79			

Tablo 12’ de görüldüğü gibi, deney ve kontrol grubu ön test puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($t_{(40)}=,29; p>.05$). Buna göre ön test verilerine göre deney ve kontrol grubu arasında başarı düzeyinde anlamlı bir fark yoktur. Bu durum deneysel işlem öncesinde deney ve kontrol grubunun birbirine denk olduklarının bir göstergesidir.

Ön test sonuçlarından sonra deneysel işlemin öğrencilerin ilgili kavramları kazanma düzeyleri üzerine etkili olup olmadığını test etmek amacıyla her iki grupta yer alan deneklerin son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Grup değişkeni açısından akademik başarı son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Problemi için;

Hayat Bilgisi kavram öğretiminde deney ve kontrol öğrenci grupları arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı şekilde bir farklılık olup olmadığını anlamak üzere son test sonuçları analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 13. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerin Akademik Başarı Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	X	S	Sd	t	P
Deney	21	25,90	1,57	40	9,504	,000
Kontrol	21	15,52	4,74			

Tablo 13 'de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğrencilerin kavram başarı testi son test puanlarının deney ve kontrol grubu arasında göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t_{(40)} = 0,00$; $p < .05$). Söz konusu farklılık başarı düzeyi deney grubu lehine gerçekleşmiştir.

4.2. İkinci alt probleme ait bulgular

Cinsiyet değişkeni açısından akademik olarak ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir değişiklik, farklılık var mıdır? Problemi için;

Hayat Bilgisi kavram öğretiminde deney grubundaki kız ve erkek öğrenci grupları arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı şekilde bir farklılık olup olmadığını anlamak üzere ön test sonuçları analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14. Deney Grubunda Yer Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	X	S	Sd	t	P
Kız	11	11,70	1,88	19	-,557	,584
Erkek	10	12,00	1,30			

Tablo 14’de görüldüğü gibi deney-kontrol grubu kız ve erkek öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretiminde 5 haftalık uygulama sonucunda akademik başarılarını belirlemek için yapılan başarı ön testi, kız erkek puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. $[t_{(19)} = 0,58 \text{ p} > 0,05]$. Bu sonuca göre deney ve kontrol grubu erkek öğrencilerin başarı ön testi puanlarının ortalaması: $X = 11,70$ deney ve kontrol grubu kız öğrencilerin başarı ön testi puanlarının ortalaması: $X = 12,00$ olarak bulunmuştur. Bu veriler deney grubundaki kız ve erkek öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde kavram başarı ön test ölçüm sonrasında anlamlı bir fark olmamıştır.

Ön test sonuçlarından sonra deneysel işlemin deney grubundaki kız ve erkek öğrencilerin ilgili kavramları kazanma düzeyleri üzerine etkili olup olmadığını test etmek amacıyla her iki grupta yer alan deneklerin son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Cinsiyet değişkeni açısından akademik başarı son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Problemi için;

Hayat Bilgisi kavram öğretiminde deney grubundaki kız ve erkek öğrenci grupları arasında akademik başarı düzeyleri bakımından anlamlı şekilde bir farklılık olup olmadığını anlamak üzere son test sonuçları analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Kız ve Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Son Test Puanları Sıra Ortalamalarına İlişkin Bağımsız Örneklem Mann Whitney U Sonuçları

Cinsiyet	N	S.O	S.T	U	z	P
Kız	11	13,60	135,96	51	-,283	,777
Erkek	10	12,36	136,00			

Etkinliklerle Hayat Bilgisi Kavram öğretiminin uygulandığı deney grubu kız ve erkek öğrencileri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann Whitney U testinin sonucuna göre kız öğrenciler kavram başarı testi toplam son test puanları (Sıra Ortalama =13,60) ile erkek öğrenciler kavram başarı testi toplam son test puanları (Sıra Ortalama =12,36) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir (U= 51,00, p>05). Bu sonuca göre cinsiyet değişkeni açısından deney grubunda Hayat Bilgisi kavram öğretimi akademik başarı son test puanlarına ilişkin anlamlı bir fark görünmemektedir.

4.3. Üçüncü alt probleme ait bulgular

Grup içinde deney grubuna uygulanan kavram başarı testinde, ön test ve son test arasında, kontrol grubuna uygulanan ön test ve son test arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Problemi için;

Hayat Bilgisi dersinde kavram başarı testinin, deney grubunun ön test ve son test uygulaması, kontrol grubunun ön test ve son test uygulamaları arasında anlamlı şekilde bir farklılık olup olmadığını anlamak üzere ön test ve son test sonuçları analiz edilmiş ve aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi Kavram Başarı Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

	Gruplar	N	X	S	Sd	t	P
Deney	Ön test	21	11.85	4.91	40	-10.56	.000
	Son test	21	25.90	3.60			
Kontrol	Ön test	21	10.85	4.31	40	4.155	.000
	Son test	21	15.52	2.79			

Tablo 16 'da görüldüğü gibi deney gurubunda 11.85 olan ön test ortalaması sonucu, son test uygulamasından sonra 25.90' a yükselmiştir. Kontrol grubunda ise 10.85 olan ön test ortalaması, son testten sonra 15.52' ye yükselmiştir. Deney grubunda ön test ve son test uygulaması arasında 14. 05 puanlık bir fark vardır. Deney grubunda ön test ve son test uygulaması arasında çok fazla bir artış olduğu görülmektedir. Bu sonuç oyunla, şiirle, tekerlemeyle, masallarla yapılan etkinliklerle, kavram öğretiminde

başarı artırmıştır. Yani başka bir ifadeyle, tasarlanan etkinliklerle (geleneksel çocuk oyunları, şiir, akrostiş, tekerleme, masal, bilmece) kavram öğretimi yapılan sınıfta başarıyı olumlu yönde etkilemiştir.

Kontrol grubunda ise Hayat Bilgisi müfredatına göre işlenen ders sonucunda ön testte 10.85 olan ortalama, son testte 15.52 olmuştur. Ön test ve son test ortalama puanları arasındaki fark, 4.67 'dir. Ön test ve son test arasında hafif bir yükselme olsa da, çok fazla bir artış yoktur. Bu da normal müfredata göre işlenen kontrol grubunda kavram öğretiminde başarının çok fazla artmadığını göstermektedir. Yani başka bir ifadeyle, tasarlanan etkinliklerle (geleneksel çocuk oyunları, şiir, akrostiş, tekerleme, masal, bilmece) yapılan kavram öğretimi sınıfındaki başarı, normal müfredata göre kavram öğretimi yapılan sınıftaki başarıya göre daha yüksektir.

Bu bulgular, oyun, şarkı, şiir, masal, tekerleme ve akrostişle kavram öğretimi için geliştirilen etkinliklerin deney öğrencilerin son test puanlarını oldukça yükselttiğini göstermektedir. Bu durum, oyun, şarkı, şiir, masal, tekerleme ve akrostişle kavram öğretimi üzerine geliştirilen kavram etkinliklerinin, öğrencilerin kavrama yönelik başarılarını, Hayat Bilgisi müfredatına göre işlenmiş kontrol grubuna göre daha fazla yükselttiği görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersinde “kavram öğretiminin” etkinliklerle (şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, masal, bilmece ve geleneksel çocuk oyunları ile desteklenmesi, öğrencilerin ve akademik başarısına olan etkisini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçları aşağıda sırasıyla açıklanmıştır.

5.1. Sonuç

5.1.1. Birinci alt probleme ilişkin sonuç

Grup değişkeni açısından akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? alt problemi için; başarı testinin ön test sonuçlarına bakıldığında deney ve kontrol grubu arasında başarı testi açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı yapılan bağımsız örneklem t testinde görülmüştür. Araştırmada deney grubuna; kavram öğretiminde etkililiği sağlamak için araştırmacı tarafından geliştirilen etkinliklerle kavram öğretimi yapılmıştır. Şarkı, şiir, tekerleme, masal, hikâye, akrostiş, canlandırma etkinlikleri kullanılmıştır. Geleneksel çocuk oyunlarından ise eski minder, köşe kapmaca, istop, hımbıl, yağ satarım bal satarım kavramlara uyarlanarak kullanılmıştır. Deney grubunda yapılan bu etkinliklerden sonra ise uygulanan kavram başarı testinin son testinde deney grubu lehine bir artış olduğu gözlenmektedir. Ön testte 11, 85 olan deney grubu başarı testi puan ortalaması son testte 25,90'a yükselmiştir. Bu da etkinliklerle kavram öğretiminin akademik anlamda etkili olduğunu göstermektedir. Yine son testte deney grubu ile kontrol grubu başarı testi puan ortalamalarına bakıldığında deney grubunun 25,90 olan puan ortalaması, kontrol grubunda 15,70 olarak görülmektedir. Deney grubunda etkinliklere kavram öğretimi yapılırken, kontrol grubunda geleneksel yöntemlerle kavram öğretimi yapılmıştır. Bu sonuç ise deney grubunda etkinliklerle kavram öğretiminin yapılmasının öğrenciler açısından olumlu etkisi olduğunu ortaya çıkartmaktadır. Bunun nedeni olarak; öğrencilerin ülkemizde yaşanan pandemi koşullarından dolayı yüz yüze eğitim öğretimden uzak kalması, bu süreçte bu tarz etkinliklerden (geleneksel

çocuk oyunları, şarkı,şiir, akrostiş, masal, bilmece ve tekerleme) uzak kaldığı, arkadaşlarıyla çok fazla etkileşimde bulunamadığı söylenebilir.

Görüldüğü gibi araştırma bulguları; kavram öğretimine yönelik etkinliklerinin öğrencilerin kavram başarı testi puanlarını oldukça yükselttiğini göstermektedir. Bu durum; kavram öğretimine yönelik olarak geliştirilen etkinliklerin, öğrencilerin kavram öğreniminde normal 3. sınıf Hayat Bilgisi ders programında işlenen kavram öğrenimine göre daha etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Literatürde kavram öğretimi etkinliklerinin ve ya tekniklerinin öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkileyen çalışmalar mevcuttur. Araştırmayla benzer sonuca ulaşan Yıldırım (2017) kavram karikatürleri ile zenginleştirilmiş kavramsal değişim metinlerinin sınıf öğretmeni adaylarının basit elektrik devreleri konusundaki kavramsal anlama ve tutumlarına etkisi adlı çalışmasında öğrencilerin akademik başarısında anlamlı bir fark bulmuştur. Arıkurt (2014) kavram karikatürlerinin ve kavramsal değişim metinlerinin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin başarılarına, kavramsal değişimlerine ve tutumlarına etkisinin karşılaştırılması adlı çalışmasında başarı testi uygulamasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuştur ve bu anlamlı farklılığın deney grubu lehine olduğunu söylemiştir. Yaptığım çalışmaya yönelik farklı araştırmaların bulguları incelendiğinde ise kavram öğretim ve tekniklerinden örneğin kavram karikatürleri, kavramsal değişim metinleri kavram öğretiminde etkili olmuştur. Yapılan çalışma da ise geleneksel çocuk oyunları, şarkı, şiir, tekerleme, bilmece gibi farklı kavram öğretim yöntemleri öğrenci başarısına olumlu yönde etkisi olmuştur.

Yapılan çalışmaya yönelik farklı araştırmaların bulguları incelendiğinde ise; Yılmaz (2019), ilkokul matematik dersinde problem çözme becerisinin kazandırılmasında oyunla öğretim yöntemi kullanılmasının tutum ve başarıya etkisi çalışmasında oyun yöntemiyle problem çözme becerisinin kazandırılmasında yapılan problem çözme başarı testinde ön test ve son test puan ortalamalarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapmış olduğumuz çalışmada ise biz de oyunla öğretimin Hayat Bilgisi dersinde kavram kazandırmaya ve kavram öğretimine deney grubu lehine olumlu etkisini bulduk. Bu da oyunlarla yapılan kavram öğretiminin Hayat

Bilgisi müfredatına göre işlenmiş kavram öğretime göre daha etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Nitekim yapılan çalışmada da benzer sonuçlar çıkmıştır.

Savaş, Gülüm (2014), oyunla öğretim yöntemi uygulamasının başarı ve kalıcılık üzerindeki etkisi (deneysel bir çalışma) çalışmasında deney ve kontrol grubunda uygulanan son test sonucuna bakıldığında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu çalışmada görüldüğü gibi erken yaşta yapılan oyunla öğretim başarıyı ve kalıcılığı olumlu yönde etkilemektedir. Araştırmanın bulguları da bunu destekler niteliktedir. Hanbaba (2011), oyunla öğretim yönteminin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin hayat bilgisi dersi başarı ve tutumuna etkisi çalışmasında başarı puanlarının son testte deney grubu lehine olduğunu bulmuştur, bu çalışmada da hayat bilgisi dersinde oyunla öğretimin kavram öğrenmeye etkileri ortaya konulmuştur. İspir (2020), basit makineler ünitesinin öğretiminde kullanılan kavram karikatürlerinin 8.sınıf öğrencilerinin başarılarına ve kavramsal anlama düzeylerine etkisi adlı çalışmasında başarı testi ön uygulamasında deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Son uygulamasında ise deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmamızda da, oyunla, etkinliklerle kavram öğretiminin eğlenerek öğrenmeye etkisi olmuştur.

Atılay (2017), yabancı dil öğretilen bir sınıfta küçük öğrencilere kelime öğretiminde şarkıların kullanımı çalışmasında şarkı ile öğretimin etkililiğinden bahsetmiştir. Yabancı dil öğretiminde şarkının etkisinden bahseden bu çalışma öğretimde etkili olmuştur. Bu araştırmada da şarkının kavram öğretimine etkisi olduğunu söylenebilir.

Metin (2019), müzikli hikâye ve masalların okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların yaratıcılık düzeylerine etkisi deney grubu lehine yaratıcılık olarak anlamlı bir farklılık bulmuştur. Yemenici (2019) ise Türkçe öğretiminde masallarla yapılan etkinliklerin dinleme becerilerine etkisi çalışmasında masal başarı testinden aldıkları puanların deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Ortaya konulan bu çalışmada müzikli ve hikâyenin okul öncesi çocuklarında yaratıcılık düzeylerini etkisi olduğu açığa çıkarken, bu çalışmada da hala oyun çağında bulunan ilkökul çocuğunun da hikaye, masal ve şarkılarla kavram öğretimine ilgisinin çekildiği söylenebilir.

Alkan Yılmaz (2019), ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin akıcı okuma becerilerini geliştirmede tekerlemelerin etkisi çalışmasında deney grubunda uygulanan tekerleme içeren etkinliklerin, okuma hızında anlamlı bir etki ettiğini söylemektedir. Bu çalışmada tekerlemenin, akıcı okumaya olumlu etkisi ele alınırken yapmış olduğumuz çalışmada da tekerlemenin kavram öğrenimine olumlu etkisi olmuştur.

Chiou (2008), The effect of concept mapping on students' learning achievements and interests çalışmasında Kavram haritalarının öğrencilerin öğrenme başarıları ve ilgileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Buna göre; uygulanan başarı testinde deney grubu lehine anlamlı farklılık bulmuştur. Chiou (2008), kavram haritasının öğrenci başarısında olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşırken, bu çalışmada da tasarlanan farklı etkinliklerle özellikle eğlenceli, oyunlaştırılmış, ilgi çekici etkinliklerin kavram öğretiminde yararlı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Booker, Andel, Vach ve Frankenschmidt (2013), Game-Based E-Learning Is More Effective than a Conventional Instructional Method: A Randomized Controlled Trial with Third-Year Medical Students adlı çalışmasında oyun tabanlı öğrenme yaklaşımı alan öğrencilerin daha eğlendiğini ve daha üstbilişsel davranış gerçekleştirdiklerini bulmuşlardır. Lengyel (2020), Can the game-based learning come isimli çalışmasında eğitici ve dijital oyunla öğrenme yönteminin etkili olduğunu savunmuştur. Yapılan çalışmada da oyunla öğretimin kavrama etkisi olmuştur. Bu durumda oyunla yapılan etkinlikler her yaşta öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği gibi, ilkokul 3. Sınıf düzeyinde hayat bilgisi kavram öğretimini de olumlu yönde etkiler.

Yukarıda verilen araştırmalarda da görüldüğü gibi bazı çalışmalarda deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu araştırmada da tasarlanan kavram etkinlikleri ile deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu da yapılan çalışmanın kavrama yönelik olumlu etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Kavramların somutlaştırılarak verilmesinin, kavramların oyunla öğretildiği için daha kolay akılda kaldığının ve kalıcı olduğunun etkisi olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu çalışmanın, pandemi döneminden sonra okulların açıldığı andan itibaren yüzyüze uygulanmasının da etkisi olduğunun söylemek mümkündür. Uzun bir aradan sonra okula başlayan çocukta, heyecan, istek, etkinliklere canlı olarak ve yüzyüze katılması,

arkadaşları ile etkileşim içinde olması, etkinliklerin eğlenceli olması da kavram öğrenimini olumlu yönde etkilemiştir.

5.1.2. İkinci alt probleme ilişkin sonuç

Cinsiyet değişkeni açısından akademik olarak ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir değişiklik, farklılık var mıdır? alt problemi için; başarı testinin ön test ve son test sonuçlarına bakıldığında deney, kontrol grubu erkek ve kız öğrenciler arasında başarı testi açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı yapılan bağımsız örneklem t testinde görülmüştür. Literatürde bizle aynı sonuçları bulan çalışmalar mevcuttur. İspir (2020), basit makineler ünitesinin öğretiminde kullanılan kavram karikatürlerinin 8.sınıf öğrencilerinin başarılarına ve kavramsal anlama düzeylerine etkisi adlı çalışmada cinsiyet değişkeni açısından hem ön testte hem son testte anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Bu çalışmada da cinsiyet değişkeni açısından akademik başarı anlamında son test bakımından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

5.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin sonuç

Grup içinde deney grubuna uygulanan kavram başarı testinde, ön test ve son test arasında, kontrol grubuna uygulanan ön test ve son test arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? alt problemi için; deney grubunda ön test puanı ve son test puanı arasında çok fazla bir artış olmuştur. 11.85 olan deney grubu ön test ortalaması, son testte 25.90'a yükselmiştir. Ön test ve son test başarı ortalamaları arasında 14.05 puanlık bir fark vardır. Bu sonuç oyunla, şiirle, tekerlemeyle, masallarla yapılan etkinliklerle, kavram öğretiminde başarı artırmıştır. Yani başka bir ifadeyle, tasarlanan etkinliklerle (geleneksel çocuk oyunları, şiir, akrostiş, tekerleme, masal, bilmece) kavram öğretimi yapılan sınıfta başarıyı olumlu yönde etkilemiştir.

Akyol (2007), ilköğretim fen ve teknoloji dersinde uygulanan şiirle öğretim tekniğinin öğrenci başarı ve tutumuna etkisini araştırmıştır. Yapmış olduğu çalışmada şiirle öğretim yapılan sınıflarda aktif katılım gözlendiğini söylemiş ve şiirle öğretim yapılan deney grubunda başarının arttığı sonucunu bulmuştur. Yapılan çalışmada şiirle öğretimin Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimini arttırdığı sonucuna ulaşıldı.

Kontrol grubunda Hayat Bilgisi müfredatına göre işlenen ders sonucunda ön testte 10.85 olan ortalama, son testte 15.52 olmuştur. Ön test ve son test ortalama puanları arasındaki fark, 4.67 'dir. Ön test ve son test arasında hafif bir yükselme olsa da, çok fazla bir artış yoktur. Bu da normal müfredata göre işlenen kontrol grubunda kavram öğretiminde başarının çok fazla artmadığını göstermektedir. Yani başka bir ifadeyle, tasarlanan etkinliklerle (geleneksel çocuk oyunları, şiir, akrostiş, tekerleme, masal, bilmece) yapılan kavram öğretimi sınıftaki başarı, normal müfredata göre kavram öğretimi yapılan sınıftaki başarıya göre daha yüksektir.

Kaynar (2020), de, Eğitsel ve dijital oyun tabanlı etkinliklerin hayat bilgisi dersindeki akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi çalışmasında deney grubuna uyguladığı, eğitsel ve dijital tabanlı etkinliklerin başarıyı artırdığı sonucunu bulmuştur. Bu sonuç yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Nitekim bu çalışmada tasarlanan etkinliklerle (geleneksel çocuk oyunları, şiir, akrostiş, tekerleme, masal, bilmece) kavram öğretimi yapılan sınıfta, normal müfredata göre kavram öğretimi yapılan sınıfa göre başarı fazla artmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgularına göre öğrencilere yönelik deneysel işlem öncesinde, ilk olarak akademik başarı için ön test uygulanmış bağımsız örneklem t testi ile Mann ve Whitney U testi ile analizleri yapılmıştır. Cinsiyet değişkeni ve deney kontrol grubu açısından sonuç puanlarına bakılarak aralarında anlamlı bir değişiklik veya farklılığa rastlanmamıştır. Bu, deneysel işlemden önce deney kontrol grupları ve cinsiyet değişkeni açısından ön bilgilerinin akademik başarı olarak birbirine denk olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Deney grubunun ile İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersinde "kavram öğretiminin" etkinliklerle (şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, masal, bilmece ve geleneksel çocuk oyunları) desteklenmesi kavram başarı son testinde almış olduğu sonuç bakımından, geleneksel sınıf yöntemi ile ders işlemiş kontrol grubu arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Bu fark deney grubu lehine olmuştur. "Kavram öğretiminin" etkinliklerle (şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, masal, bilmece ve geleneksel çocuk oyunları) desteklenmesi) akademik olarak öğrencilerin başarılarına olumlu yönde etki ettiğini göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada, ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin ilgi, ihtiyaç ve seviyeleri doğrultusunda şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, masal, bilmece ve geleneksel çocuk oyunları ile desteklenerek geliştirilen etkinliklerin uygulanması, kavramların öğrenilmesi üzerine olumlu katkılar sağlamıştır. Bu yüzden öğrencilerin kavramlarla ilgili yaşadığı sorunlar, kavram yanılgıları iyi analiz edilerek bu konudaki eksikliklerin tespit edilmesi ve bu eksikliklere uygun tekniklerin belirlenerek uygulanması önem arz etmektedir. Ancak bu süreçlerde bazı sorunlarda yaşanabilmektedir. Aşağıda bu sorunlara ilişkin önerilere ve çalışmayla ilgili genel önerilere yer verilmiştir.

5.2. Öneriler

- ✓ Çalışmanın uygulama sürecinde özellikle de geleneksel çocuk oyunları ile ilgili faaliyetlerin bazılarının sınıf içinde uygulanmasında sorunlar yaşandı (fiziksel alan yetersizliği vb. nedenlere bağlı olarak). Bu gibi durumların göz önünde bulundurularak uygulama yerlerinin önceden planlanması veya sınıf içinde uygulanacak şekilde tasarlanması önerilir.
- ✓ Öğrencilerin her etkinliğe katılmaları bazen sorun olabilmektedir. Örneğin her öğrenci şarkı söylemek isteyebilir. Bu da tüm öğrencileri etkinliklere katma açısından problem oluşturmaktadır. Bu yüzden her öğrencinin bireysel farklılığı olduğu düşünülerek ona hitap eden etkinliklere katılması esas olmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin her etkinliğe motive olmaları bazen sorun olmaktadır. Örneğin utangaç bir öğrenci, sınıf içerisinde bireysel olarak şarkı söylemek isteyebilir. Bu gibi durumlarda öğrencilerin motive olmalarını sağlamak için gruba eşlik etmeleri sağlanabilir.
- ✓ Bu çalışmadaki etkinlikler, Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimini kapsamaktadır. Fakat başka alanlarda Sosyal Bilgiler, Türkçe, Matematik hatta kavramların çok fazla yer aldığı Fen bilimleri, Biyoloji, Coğrafya gibi alanlarda da içeriğe uygun bir şekilde düzenlenerek kullanılabilir.

- ✓ Bu çalışmada nicel araştırma deseni kullanılmıştır, fakat başka çalışmalarda nitel veya karma araştırmalarla daha derinlemesine bulgulara ulaşılabilir. Örneğin süreç değerlendirmesi açısından öğrenci görüleri alınabilir veya gözlemler yapılabilir. Ya da konuya yönelik eylem araştırmaları veya durum çalışmaları yapılabilir.
- ✓ 5 hafta ile sınırlı olan bu çalışmada önceden tasarlanan kavram etkinlikleri uygulandı. Fakat başka araştırmalarda daha uzun süreli uygulamalar yapılabilir.
- ✓ Bu alışma yüz yüze yapılmış olup, aynı çalışma ya da buna benzer çalışmalar evrimii uyarlanarak uzaktan eğitim yoluyla da yapılabilir.
- ✓ Bu tarz çalışmalar uygulayıcıların daha kolay ulaşabilmesi için, öğretmenlerin ulaşabileceği internet platformlarına, EBA platformuna vb. yüklenebilir.
- ✓ Bu tarz etkinlikler, ilkokul Hayat Bilgisi programına ve diğer ders programlarına entegre edilebilir.
- ✓ Bu alışma pandemi döneminden sonra okula dönüldüğünde yüzyüze gerçekleştirildiği için, öğrencilerin bu tarz çalışmalara (özellikle yüzyüze olması ve canlı olarak etkinliklere katılma bakımından) ok fazla heyecanlı ve istekli bir şekilde katıldığı gözlenmiştir. Bu yüzden bu tarz etkinlikler yaygınlaştırılabilir.
- ✓ çalışmada bazı geleneksel ocuk oyunlarını kullanıldı, başka çalışmalarda ise daha farklı geleneksel ocuk oyunları kullanılabilir.
- ✓ Yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri olan masal, şarkı, şiir, tekerleme, akrostiş, bilmeceleri bu çalışmada kullanıldı. Başka çalışmalarda ise daha farklı edebi ürünler kullanılabilir; hikâye, mani, mektup yazma gibi.
- ✓ Geleneksel ocuk oyunları dışında akıl- zeka oyunları entegre edilip, onlarla ilgili de kavram öğretimi etkinlikleri yapılabilir.
- ✓ Bu çalışmada hazırlanan etkinlikler örnektir. Çünkü Hayat Bilgisi dersine ait beş adet kavram seçildi ve etkinlikleri buna göre tasarlandı. Fakat Hayat Bilgisi

dersinde verilmesi gereken diğer kavramlara uygulanarak öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanılabilir.

- ✓ Bu çalışmada kavram öğretiminin akademik başarıya etkisine bakılmıştır farklı çalışmalarda ise akademik başarıya ek olarak tutuma ve kalıcılığa etkisine de bakılabilir.

KAYNAKÇA

- Abromovich S, Grinshpan Z A , Milligan L D (2019) Teachin mathematics through concept motivation and action learning. *Education Research International*, 0 (7): 1-13.
- Aladağ S (2016) *Hayat Bilgisi: Tanımı, Amacı Ve Doğası*. Semra Güven, Selahattin Kaymakcı (Ed.), *Hayat Bilgisi Öğretimi içinde* (ss 1-21) (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Aladağ S, Yılmaz E (2014) Kavramsal değişim metinlerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki kavram yanlışlarını gidermeye etkisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 16(2): 163-176.
- Altıntaş S, Yorulmaz A (2018) *Hayat Bilgisi Dersinde Kavram Öğretimi*. Sabri Sidekli(Ed), *Hayat Bilgisi Öğretimi içinde*. (ss 189-241) (Eğiten Kitap, Ankara).
- Altunay, D.(2004). Oyunla desteklenmiş matematik öğretiminin öğrenci erişisine ve kalıcılığına etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akbaş Y (2008) Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin iklim konusundaki kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim yaklaşımının etkisi. Yayınlanmamış Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akkuş Z, Aslan H (2013) Sosyal bilgiler dersinde oyunlarla kavram öğretimi. *International Journal of Social Science Research* 2 (2): 61-77.
- Akpınar B (2019) İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık ile ilgili kavram yanlışlarının incelenmesi ve giderilmesi : bir eylem araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aktepe V, Cepheci E, Irmak S, Palaz Ş (2017) Hayat Bilgisi Dersinde Kavram Öğretimi ve Kavram Öğretiminde Kullanılabilecek Teknikler Üzerine Kuramsal Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 3 (1): 33-50.

Akyol C (2007) İlköğretim fen ve teknoloji dersinde uygulanan şiirle öğretim tekniğinin öğrenci başarısı ve tutuma etkisi. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Alkış S (2014) *Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi* M. Safran (Ed.), Sosyal Bilimler Öğretimi içinde (70-89) (Pegem Akademi yayıncılık, Ankara).

Aral N (2006) Anaokuluna devam eden altı yaş grubundaki çocukların kavram gelişiminde bilgisayar destekli öğretimin etkisinin incelenmesi. Bilimsel Araştırma Kesin Raporu, Ankara Üniversitesi.

Arıkurt E (2014) Kavram karikatürlerinin ve kavramsal değişim metinlerinin ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin başarılarına, kavramsal değişimlerine ve tutumlarına etkisinin karşılaştırılması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Giresun.

Alkan Yılmaz Z (2019) İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin akıcı okuma becerilerini geliştirmede tekerlemelerin etkisi. Yüksek lisans tezi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.

Aslan S, Şeker K (2013) Sekizinci Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Kavramlarının Öğretiminde Bulmacaların Öğrenci Başarısına Etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities* 3(1): 29-42.

Atılay D (2017) The use of songs in teaching vocabulary to young learners in a foreign language teaching classroom. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Aydın O, Önal H (2018) İlkokul matematik dersinde kavram yanlışları ve hata örnekleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2): 1-9.

Aydoğan Ş, Köksal A E (2017) İlköğretim fen eğitiminde kavram yanlışları konusunda yapılan çalışmaların içerik analizi. *Eğitimde Kuram Ve Uygulama Dergisi* 13 (2):232- 260.

- Babayiğit Ö, Gültekin M (2019) İlk Okuma Yazma Öğretiminde Oyunla Öğretim Yöntemi Uygulamaları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2): 450-483.
- Baki Ç , Yarar Kaptan S (2012) Sınıf öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde öğrencilerdeki kavram yanlışlarını tespit etmek için tercih ettiği yöntem ve teknikler. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi* 2 (1): 75-85 .
- Bal M , Akış A (2010) Sosyal bilgiler dersi “insanlar ve yönetim” ünitesinde karşılaşılan kavram yanlışları. *Education Sciences* , 5 (4): 2061-2070.
- Bayram A (2010) Probleme dayalı öğrenme yönteminin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji dersi ısı ve sıcaklık konusunda sahip oldukları kavram yanlışlarını gidermede etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Beşyıldız Yayıncılık (2020) Hayat Bilgisi Ünite Değerlendirme Kitabı (Beşyıldız Yayıncılık, Ankara).
- Bilen S, Açıkgöz Ün K (2019) İşbirlikli öğrenmenin şarkı söyleme becerileri üzerindeki etkisi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1): 803-817.
- Bilgin D (2018) Türkçe dersinde bulmaca ile kavram öğretiminin öğrenci başarısına ve derse karşı tutuma etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Bodur Ş (2011) İlköğretim sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin kavram yanlışlarını gidermeye etkisi. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bolat Y, Dolapçioğlu S (2020) Kavram öğretimi sürecinin bil, anla, yap boyuları bağlamında değerlendirilmesi. *Abant izzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1): 61-80.
- Booker M, Andel P, Vach W, Frankenschmidt A (2013) Game-based e-learning is more effective than a conventional instructional method: a randomized

controlled trial with third-year medical students. *Plos One* 8(12), 1 11.
<http://doi.org/10.1371/journal.pone.0082328>

Boz İ (2018) İlkokul 4. sınıf matematik dersinde oyunla öğretim yönteminin akademik başarıya etkisi *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi* 1 (1): 27-45 .

Bozkurt Ü B (2018) Kavram, kavramsallaştırma yaklaşımları ve kavram öğretimi modelleri: kuramsal bir derleme ve sözcük öğretimi açısından bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Tömer Dil Dergisi* 169 (2): 5-23.

Bülbül N A (2019) Kavram yanlışlarını gidermeye yönelik bilimsel tartışma odaklı etkinliklerin uygulanması: Maddenin değişimi ünitesi, Yüksek Lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Rize.

Büyüköztürk Ş (2016) Bilimsel araştırma yöntemleri (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).

Chiou C C (2008) The effect of concept mapping on students' learning achievements and interests. *Innovations in Education and Teaching International*, 45(4): 375-387.

Cresswell JW (2019) *Eğitim Araştırmaları* çev ed Halil Ekşi (Edam yayınevi, İstanbul).

Çakı N M, Eğmir E, Paşa S (2019) Ortaokul öğrencilerinin bitkilerde çimlenme ve büyüme konusundaki kavram yanlışlarının tahmin-gözlem-açıklama yöntemi ile incelenmesi. 3. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi* Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Çakmak N, Baysen E (2013) Kavram haritalarının bilgi arama süreçlerinde kullanılması. *Bilgi Dünyası*, 14(2): 358-372.

Çaycı B, Demir M, Başaran M , Demir M (2007) Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme ile kavram öğretimi . *Kastamonu Eğitim Dergisi* , 15 (2): 619-630 .

- Çeliköz N (1998) Kavram öğrenme ve öğretme ilkeleri. *Türkiye Sosyal Araştırmaları dergisi*, 2(2): 289-308.
- Çetinel H (2019) Kavram olgusu dini kavramların öğretilmesi ve sınırlılıklar üzerine. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 0 (47): 89-114.
- Çobanoğlu M (2017) İlkokul matematik derslerinde bilmece kullanımının öğrencilerin başarı, tutum ve kalıcılık düzeyine etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Daly M, Lewis J (2010) The concept of social care and the analysis of contemporary welfare states. *British Journal of Sociology*, 51(2): 281–298.
- Demir B S, Akengin H (2014) Hikayelerle sosyal bilgiler öğretimi. 3. Baskı (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Demirel M, Anıl Ö (2017) Kavramsal değişim yaklaşımına yönelik çalışma: gazlar konusu. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 27 (2): 93-118.
- Dilci T, Gür T (2012) Tekerlemelerin eğitim öğretim-sürecinde kullanımına yönelik ilköğretim öğrencilerinin görüşleri: Sivas ili örneği. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 7 (4): 1503-1518.
- Doğan L (2016) Fen eğitiminde hikayelendirme tekniği ile kavram öğretiminde bir aksiyon örneği. Yüksek lisans tezi, Erzincan üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Donnelly R, Fitzmaurice M (2005) Designing modules for learning. *AISHE Reading*, https://files.oakland.edu/users/kitchens/web/reflective_writing/Emerging_Issue_s.pdf#page:109 (20.10.2020).
- Duman Ş M, Avcı G (2016) Sekizinci sınıf öğrencilerinin maddenin halleri ve ısı ünitesine yönelik kavram yanılgıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2(3): 129-165.

- Dündar H (2007) Kavram analizi stratejisinin öğrencilerin kavram öğrenme başarısı ve hayat bilgisi dersine ilişkin tutumlarına etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ecevit T, Özdemir Şimşek P (2016) Öğretmenlerin fen kavram öğretimleri, kavram yanlışlarını saptama ve giderme çalışmalarının değerlendirilmesi . *İlköğretim Online* , 16 (1): 0-0 .
- Ekiz D, Akbaş Y (2005) İlköğretim 6. Sınıf öğrencilerinin astronomi ile ilgili kavramları anlama düzeyi ve kavram yanlışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 0 (165): 61-78.
- Elvan Ö (2012) Sosyal bilgiler öğretiminde çalışma yaprakları kullanılmasının kavram yanlışlarını gidermeye etkisi. Yüksek lisans tezi, Ahi evran üniversitesi, sosyal bilgiler enstitüsü, Kırşehir.
- Erginer E (2016) *Öğretim ilke ve yöntemleri 7*. Baskı (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Erten Fidan C, Çilden Ş (2018) Kulaktan (işitsel temelli) öğretim yöntemi. *YYÜ Eğitim Fakültesi dergisi*, 15 (1): 248-267.
- Falkner N, Sooriamurthi R, Michalewicz Z (2010) Puzzle-Based Learning for Engineering and Computer Science. *Computer*, 4(43): 20-28.
- Girmen P (2017) *Hayat bilgisi dersi ve kavram öğretimi* B. Tay, Ş. Güldalı Uçuş ve M. Baş (Ed.) Hayat bilgisi öğretimi içinde (s. 257-281) (Pegem Akademi yayıncılık, Ankara).
- Governor D, Hall J, Jackson D (2013) Teaching and learning science through song: exploring the experiences of students and teachers. *International Journal of Science Education*, 35(18): 3117-3140.
- Gümüş N, Avcı A (2016) Altıncı sınıfta sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışlarının belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 0(47): 191-206.

- Güneş T, Şener Dilek N, Çelikoğlu M, Demir E (2011) The using levels of the teaching methods and techniques by teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15 (0): 1092-1096.
- Gürbüz F, Çeker E, Töman U (2017) Eğitsel şarkı ve oyun tekniklerinin öğrencilerin akademik başarıları ve kalıcılığı üzerine etkileri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (24): 593-612.
- Gürbüz D Ö (2016) Geleneksel çocuk oyunları ve eğitimsel işlevleri: Emirdağ örneği. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 11(14): 529-564.
- Gürlek M (2002) Ortaöğretim biyoloji (botanik) öğretiminde anlam çözümleme tabloları, kavram ağları ve kavram haritalarının uygulanması. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü yıl üniversitesi, biyoloji eğitimi anabilim dalı, Van.
- Güven S (2016) Önsöz. Semra Güven, Selahattin Kaymakçı (Ed.). *Hayat Bilgisi Öğretimi (V-VI)* (Pegem Akademi yayıncılık, Ankara).
- Hanbaba L (2011) Oyunla öğretim yönteminin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersi başarıları ve tutumuna etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Hayran Z (2010) Çok uyaranlı eğitim ortamlarının öğrencilerin kavram gelişimine etkisi. *Eğitim Ve Bilim Dergisi*. 35 (158): 128-142.
- Hayran Z (2010)) Çok uyaranlı eğitim ortamlarının öğrencilerin kavram gelişimine etkisi. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İçel Hatice (2005) Batı türklerinin dörtlüklerden kurulu bilmeceleleri üzerinde bir araştırma. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İspir E (2020) Basit makineler ünitesinin öğretiminde kullanılan kavram karikatürlerinin 8.sınıf öğrencilerinin başarılarına ve kavramsal anlama düzeylerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi, Fen bilimleri enstitüsü, Adıyaman.

- Kabapınar Y, Baysal N Z (2004) İlköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimine yaşamın kendisini taşımak: gazete haberinin kullanıldığı bir öğretimin tasarlanması ve değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* , 39 (39): 34-419.
- Kadduara M, Van-Dyke O, Yang Q (2016) Impact of a concept map teaching approach on nursing students' critical thinking skills. *Nursing and Health Sciences*, 0(18): 350-35.
- Kahveci Eroğlu B (2019) Farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin destek ve hareket sistemi ünitesindeki kavram yanılgıları. Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Karagöz S (2016) Lise 11. Sınıf biyoloji dersinde fotosentezde kavram yanılgıları. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karataş Coşkun M (2011) Kavram Öğretimi (Karahan Kitabevi, Adana).
- Karsak Orhan G H (2018) Merrill'in bileşen gösterim kuramı'na genel bir bakış. *Turkish studies*, 13(3): 495-524.
- Kaya, İ. (2018). Masalların bilişsel terapi çerçevesinde incelenmesi, 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. <https://www.researchgate.net/publication/330196321> (25.03.2021).
- Kaya M (2013) Okuma yazma öğretiminde şiir. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 10(1): 49 -96.
- Kaya O (2003) Fen eğitiminde kavram haritaları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13): 70-79.
- Kaynar B (2020) Eğitsel ve dijital oyun tabanlı etkinliklerin hayat bilgisi dersindeki akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kılıç F (2008) Kavramların öğretiminde kavram analizi yönteminin akademik başarıya ve bilişsel esnekliğe etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2): 223-238.

- Kırmızı Beyaz Yayıncılık (2020) *Hayat Bilgisi Değerlendirme* (Kırmızı Beyaz Yayıncılık, İstanbul).
- Korkmaz Ö, Mahiroğlu A (2007) Beyin, bellek ve öğrenme. *Kastamonu eğitim dergisi*, 15(1): 93-104.
- Köksal S M (2006) Kavram öğretimi ve çoklu zeka teorisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2): 473-480.
- Köse S, Kaya F, Gezer K, Kara İ (2011) Bilgisayar destekli kavramsal değişim metinleri: örnek bir ders uygulaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (29): 73-88 .
- Kurt E (2018) Altıncı sınıf türkçe dersi kavram öğretiminde animasyon ve hikâye kullanımının başarıya etkisi. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Lengyel S P(2020) Can the game-based learning come. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 15(2): 112-126.
- MEB (2005) Hayat bilgisi öğretim programı ve kılavuzu (Meb yayınları, Ankara).
- MEB (2009) Hayat bilgisi öğretim programı ve kılavuzu (Meb yayınları, Ankara).
- MEB (2018) Hayat bilgisi öğretim programı ve kılavuzu (Meb yayınları, Ankara).
- MEB (2020) Hayat Bilgisi 3. Sınıf Ders Kitabı (Meb Yayınları, Ankara).
- MEB (2020) Hayat Bilgisi 3. Sınıf Çalışma Kitabı (Meb Yayınları, Ankara).
- MEGEP (2009) Çocuk Gelişimi ve eğitimi, çocuğun gelişimi (Meb yayınları, Ankara).
- Memişoğlu H, Tarhan E (2016) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşleri. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 0 (5): 6-20.
- Metin Ö (2019) Müzikli hikaye ve masalların okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların yaratıcılık düzeylerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Naylor S, Keogh B (2013) Concept cartoons: what have we learnt?. *Türk fen eğitimi dergisi*, 10(1): 3-11.

- Nosirova K R (2021) Teaching tools and organization of preschool education. *Academic Research In Educational Sciences*, 2(2): 1278-1289.
- Nozari Yazdanpanah A, Siamian H (2015) The comparison of learning and memorization rate of english among sari male students in secondary schools (2010-2011). *Mater Sociamed*, 27 (3): 203-206.
- Novak J D, Gowin D B (1984) Learning how to learn. *Cambridge University Press* 8(1): 117-118.
- Ocak G, Beydoğan H Ö (2005) İlköğretim okulları 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi içerik standartlarının öğretmen görüşlerine göre bazı değişkenler açısından yeterlilik düzeyi (standart belirleme-Erzurum örneği). *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 6 (1): 109- 135.
- Okur M, Gürel Çakmak Z (2016) Ortaokul 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin kesirler konusundak kavram yanlışları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18/2: 922-952.
- Öksüz C (2010) İlköğretim yedinci sınıf üstün yetenekli öğrencilerin nokta, doğru ve düzelm konularındaki kavram yanlışları. *İlköğretim online*, 9(2): 508-525.
- Öz N (2019) Sosyal Bilgilerde Yaratıcı dramının kavram öğretimine etkisi. Yüksek Lisans tezi, Niğde Ömer halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Özdemir M A (2012) İlköğretim 5.sınıf fen ve teknoloji dersi ünitelerinde kavramsal değişim yaklaşımının öğrenci başarısına etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmantar F M (2015) *Matematikte kavram yanlışları ve çözüm önerileri(4.baskı)* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Polat S, Çalış A (2019). 6. Sınıf sosyal bilgiler dersindeki bazı kavramların algılanışları ve kavram yanlışları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (özel sayı), 2057-2072.

- Savaş E, Gülüm K (2014) Geleneksel oyunlarla öğretim yöntemi uygulamasının başarı ve kalıcılık üzerine etkisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1):183-202.
- Selvi M, Yakışan M (2004) Üniveriste birinci sınıf öğrencilerinin enzimler konusu ile ilgili kavram yanılgıları. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2): 173-182.
- Semerci B (2019) Çocuk gelişiminde oyunun ve oyuncanın önemi <https://bengisemerci.com/cocuk-gelisiminde-oyunun-ve-oyuncagin-onemi/> (25.04.2020).
- Senemoğlu (2018) Gelişim, öğrenme ve öğretim 25. Baskı (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Sequeira H A (2012) Introduction to concepts of teaching and learning. SSRN Electronic Journal, <https://www.researchgate.net/publication/256035169> (24.01.2020).
- Seyhan A (2017) lise öğrencilerinin tarih kavramlarını öğrenme güçlükleri ve kavram öğretimine ilişkin görüşleri (Of ilçesi örneği). *Turkish Studies*, 12(18): 523-544.
- Sinanoğlu K (2017) Kavram karikatürleri ve kavramsal değişim metinlerinin 6. Sınıf öğrencilerinin bilişsel yüküne, akademik başarısına ve kalıcılığına etkisi. Yüksek lisans tezi, Fen bilimleri Enstitüsü, Ordu.
- Sümbüllü Z Y, Altınışık E M (2016) Geleneksel çocuk oyunlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2): 73-85.
- Şahin Baştürk N B , Şahin K , Broutin Tapan S M (2017) Didaktik durumlar teorisi ışığında asal sayılar kavramının öğretimi: bir eylem araştırması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen Ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 11 (2): 156-171.
- Şahin S, Karaaslan T, Çoban Ş K, Ercan H (2014) *Etkinliklerle kavram öğretimi* (Eğiten Kitap, Ankara).
- Şahin M (2011) Masalların çocuk gelişimine etkilerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi. *Milli Folklor Dergisi*, 23(89): 208-209.
- Şenay A (2007) Kavram haritaları yöntemiyle metin öğretimi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tahiroğlu M (2011) İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma değerlerinin öğretimi ve değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının belirlenmesi. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Tahiroğlu M (2021) Kişisel İletişim (25.03.2021).

Tahiroğlu M, Esener P (2021) Kavram öğretiminde kullanılan çeşitli materyaller. R. Sever (Ed.), Sosyal bilgiler eğitiminde kavram öğretimi içinde (s 257-284) (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).

Tan N (2016) İlkokul matematik derslerinde şarkı kullanımının öğrencilerin başarı, tutum ve sözcük dağarcığı üzerindeki etkisi. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Entitüsü, Aydın.

Tatlı Z (2020) kavram öğretiminde web 2.0 (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).

Tay B, Uçuş Güldal ř (2017) Hayat bilgisi öğretiminde okul dışı öğrenme çevreleri. B. Tay (Ed.), Etkinlik örnekleleriyle hayat bilgisi öğretimi içinde (ss.225-254) (Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara).

Tedmem (2019) Erken ocuklukta pedogojik yaklaşımlar ve uygulamalar (<https://tedmem.org/mem-notlari/değerlendirme/erken-cocuklukta-pedogojik-yaklasim-ve-uygulamalar>) (25.05.2021).

Tekkaya C, apa Y, Yılmaz Ö (2000) Biyoloji öğretmen adaylarının genel biyoloji konularındaki kavram yanılığları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (0):140-147.

Temelli A (2006) Lise öğrencilerinin genetikle ilgili konularda kavram yanılığlarının saptanması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (1):73-82.

Temizyürek F, Türktan R (2015) Yapılandırılmış grid test tekniğinin türkçe eğitiminde kavram öğretimine katkısı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 11 (2): 271-287.

Tennyson R D, Cocchiarella M J (1986) An empirically based instructional design theory for teaching concepts. *Review of Educational Research*, 56(1): 40–71.

- Terzi Y (2019) Anket, geçerlilik- güvenirlik analizi. (<https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/yukselt/62069/KR20-21.pdf>) (19.01.2021).
- Tikbaş F (2011) Kültür, eğitim ve kültür ekonomisi kapsamında bulmacaların işlevleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tokcan H (2015) Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).
- Tuncel G (2013) Anlam çözümleme tablolarının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ölçme değerlendirme sürecinde kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0 (25) , 127-136.
- Tümen S (2006) Kavram haritaları yönteminin yabancı dil öğretiminde öğrenci başarısına etkisi (Elazığ Balakgazi Lisesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Türk Dil Kurumu (2020). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. <https://sozluk.gov.tr/> (25.04.2020).
- Ulusoy K, Erkuş B (2015) Sosyal bilgiler dördüncü sınıf ders programındaki tarih konuları ile ilgili kavramlara ilişkin öğrenci algıları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 0 (5): 147-158.
- Uskan S B , Bozkuş T (2019) Eğitimde oyunun yeri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi* 5 (2): 123-131 .
- Uyanık G , Dindar H (2016) İlkokul 4. sınıf fen bilimleri dersinde kavramsal değişim metinlerinin kavram yanlışlarının giderilmesine etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2):349-374.
- Uyanık G, Serin, M. K (2016) Sınıf öğretmeni adaylarının bazı temel fen konularındaki kavram yanlışlarının belirlenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 5 (2) , 510-538 .

Yağbasan R, Gülçiçek A (2003) Fen öğretiminde kavram yanlışlarının karakteristiklerinin tanımlanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 13(13): 102-120.

Yağışan N, Köksal O, Karaca H (2014) İlkokul matematik derslerinde müzik destekli öğretimin başarı, tutum ve kalıcılık üzerindeki etkisi. *İDİL Dergisi*, 3(11): 1-26.

Yalçın A, Aytaç G (2017) Çocuk Edebiyatı 9. Baskı (Akçağ yayınları, Ankara).

Yemenici İ A (2019) Türkçe öğretiminde masallarla yapılan etkinliklerin dinleme becerilerine etkisi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım B (2017) Kavram karikatürleri ile zenginleştirilmiş kavramsal değişim metinlerinin sınıf öğretmeni adaylarının basit elektrik devreleri konusundaki kavramsal anlama ve tutumlarına etkisi. Yüksek Lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

Yılmaz S (2019) İlkokul matematik dersinde problem çözme becerisinin kazandırılmasında oyunla öğretim yöntemi kullanılmasının tutum ve başarıya etkisi. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi, Giresun.

Yılmaz K, Çolak R (2011) Kavramalara genel bir bakış: kavramların ve kavram haritalarının pedagojik açıdan incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1): 185-204.

Yükselir A (2006) İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler programında geçen kavramların kazanımı ve kalıcılığında kavram analizi yönteminin etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

URL-1 <https://www.ludozofi.com/anasayfa/oyunlar/yağ-satarım-bal-satarım>
(04.11.2020).

URL-2 <http://www.ilkyardim.org.tr/anime-video-01.html>

URL-3 <https://www.trtarsiv.com/ozel-video/en-yeniler/ev-kazalari-121170>

URL-4 <https://www.oyunbilim.com/geleneksel/kose-kapmaca/> (05.11.2020).

URL-5 https://ders.eba.gov.tr/ders/proxy/VCollabPlayer_v0.0.769/

URL-6 <https://www.oyunbilim.com/geleneksel/himbil/> (05.11.2020).

URL-7 <https://ankara.afad.gov.tr/video-galeri>

URL-8 <https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/11/01/deprem-cantasi-nasil-hazirlanir>
(05.112020).

URL-9 <https://www.oyunbilim.com/geleneksel/istop-ve-renkli-istop/> (06.11.2020).

URL-10 <https://www.acevokuloncesi.org/etkinlikler/sosyal-duygusal-gelisim/eski-minder/> (08.11.2020).

EKLER

Ek 1: Ders Planı 1

DERS PLÂNI 1	
	DERS PLANI 1
Dersin adı	HAYAT BİLGİSİ
Sınıf	3.SINIF
Hafta	14. HAFTA
Ünitenin Adı/No	Evimizde Hayat
Konu/Metnin Adı	Harcama Yaparken s66 Hatırlama Zamanı s68 Eğlence Zamanı s69 Değerlendirme Zamanı s71
Önerilen Süre	40+40+40
Öğrenci Kazanımları	HB.3.2.8. İstek ve ihtiyaçlarını karşılarken kendisinin ve ailesinin bütçesini korumaya özen gösterir.
Kavram	Tutumluluk
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, Soru yanıt, Oyunlar (Geleneksel çocuk oyunlarından "Yağ Satarım Bal Satarım " oyunu), canlandırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	A. Yazılı Kaynaklar Hayat Bilgisi Ders Kitabımız, Güncel yayınlar, Resim, harita ve fotoğraflar, Öykü, hikâye kitapları B. Görsel Kaynaklar Etkinlik örnekleri, Bilgisayar vb. Resimler
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
<ul style="list-style-type: none">• Dikkati Çekme• Güdüleme• Gözden Geçirme• Derse Geçiş• Bireysel Öğrenme Etkinlikleri• Grupla Öğrenme Etkinlikleri• Özet	Dikkati Çekme: Sınıfa girerken uygulayıcı tarafından tasarruflu ampul ve normal ampul getirilir ve çocuklara gösterilir. Güdüleme: Çocuklar sizce tasarruflu ampul neden üretilmiş olabilir diye öğrencilerin konuşturulması sağlanır. Derse Geçiş: Etkinlik 1 ile derse geçilir. Bireysel ve Grupla Öğrenme Etkinlikleri: Etkinlik 2 ile yapılır. Özet: Etkinlik 3 yaptırılır ve tutumluluk, tutumlu insanın özellikleri deftere yazdırılır
Ölçme-Değerlendirme	
<ul style="list-style-type: none">• Bireysel öğrenme• Grupla öğrenme	MEB Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı s 45 (doğru yanlış, grafik yorumlama) s 46 (görselleri yorumlayıp yazma)
Plâna İlişkin Açıklamalar	

ETKİNLİK 1: (40DK.)

DİKKATİ ÇEKME: Sınıfa girerken uygulayıcı tarafından tasarruflu ampul ve normal ampul getirilir ve öğrencilere gösterilir.

GÜDÜLEME: Çocuklar elimde neler görüyorsunuz? diye öğrencilere tasarruflu ve normal ampul gösterilir. Öğrenci ikisinin farkını buldurulmaya çalışılır. Eğer bulamazsa uygulayıcı tarafından tanıtılır. Daha sonra:”Sizce tasarruflu ampul neden üretilmiş olabilir?” diye öğrencilerin konuşturulması sağlanır.

DERSE GEÇİŞ:

Öğrencilere tutumluluk ile ilgili bir masal anlatılır.

“ Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde ülkenin birinde çok güzel bir padişah kızı varmış. Bu padişah kızı o kadar güzelmiş ki her geçen bir daha dönüp bakıyormuş. Sapsarı ve upuzun saçları varmış. Yosun gibi yemyeşil gözleri bu kıza ayrı bir hava katıyormuş. Çok hanım hanımcık bir kızmış, kimse hakkında kötülük düşünmezmiş. Herkesin iyiliğini ister, elinden gelince yardım edermiş. İnsanları kırmaktan çok korkarmış. Fakat bu kızın tek bir kötü özelliği varmış Para harcamayı çok seviyormuş. Eline geçen tüm paraları, altınları rahatça harcıyormuş. İhtiyaçları dışında isteklerinin hepsini de düşünmeden alıyormuş. Gümüştən ayakkabım var ama bir de altından ayakkabım olsa fena olmaz deyip hemen onu da alıyormuş. Balolara giderken bir elbiseyi bir daha giymiyormuş. Aman nasıl olsa zenginiz benim babam padişah bir şey olamaz diyormuş. Gel zaman git zaman padişah amansız bir hastalığa yakalanmış ve yataklara düşmüş. Uzak ülkelerden doktorlar getirdiyse de fayda etmemiş ve padişah hayata gözlerini yummuş. Padişahın kızı koskoca sarayda annesi ile kalmış fakat gereksizce harcamalar yaptığı için, tüm hazineleri birer birer ellerinden gitmiş. Padişahın kızının plansız ve düşüncesizce harcamaları yüzünden acınacak hale düşmüşler. Çok pişman olmuş ama iş işten geçmiş. O günden sonra ise herkese tutumlu olmaları gerektiği konusunda öğütler vermiş.”

Masaldan sonra öğrencilere bazı sorular sorulur:

- Anlattığımız masalda padişahın kızı neden gereksiz harcamalar yapıyormuş?
- Gereksiz harcamalarının bedelini ne ile ödemiş?
- Masaldan çıkarmamız gereken sonuç nedir?

Etkinlik 1 yapılır ve ders sonlandırılır.

ETKİNLİK 2: (40DK.)

Tutumlulukla ilgili uzman tarafından yazılan şiir tahtaya yazılır ve öğrencilerden deftere yazmaları istenir.

TUTUMLU OL

Hiçbir zaman gereksiz

Plansız harcama
Sen sen ol
Geleceğini düşün.

Sadece ihtiyaçlarını al
Artarsa paran
At kumbarana
Geleceğini düşün.

Tutumlu ol ki
Bütçen rahat etsin.
Tutumlu ol ki
Geleceğin rahat etsin.

Bu şiir öğrencilere okunur ve öğrencilere
Tutumlu olmazsak ne gibi sorunlar yaşarız?
Tutumluluk hayatımıza nasıl etki eder?
Kendinizin tutumlu olduğunu düşünüyor musunuz? gibi sorular sorulur.

CANLANDIRMA:

- 1- İki öğrenci seçilir ve birine tutumlu birine tutumsuz öğrenciyi canlandırması istenir.
- 2- Bir de kırtasiye sahibi bir öğrenci seçilir.
- 3- Bazı malzemeler (temsili) kırtasiye sahibinin önüne konulur.
- 4- İlk başta elinde parayla tutumlu öğrenci gelir ve neler aldıkları sınıfta bulunan diğer öğrenciler tarafından gözlemlenir.
- 5- Tutumlu kişiyi canlandıran öğrenci kaleme ihtiyacım var onu alayım, bir de yapıştırıcım bitmişti onu alayım der ve parasını öder para üstünü alır, gider.
- 6- Daha sonra ise tutumsuz öğrenci gelir. Benim silgiye ihtiyacım var der, daha sonra orda bir not defteri görür.” Aaa! Harikaymış, bayıldım. Benim var ama bunu da alayım ‘‘der.
- 7- Parasını verir ve para üstünü alırken orda güzü balonlara takılır. Para üstüyle de balonlardan alarak gider.

Sonra sınıfa dönülerek;
Tutumlu öğrenci neler aldı?
Tutumsuz öğrenciler neler aldı?
Siz olsanız hangilerinden alırdınız?
Tutumlu ve tutumsuz öğrenciler çağrılır ve onlara da;
Neden o şekilde alışveriş yaptınız? Diye sorulur.
Etkinlik 2 yapılır ve ders bitirilir.

ETKİNLİK 3: (40DK.)

Bu şiir ya da başka hazırlanabilecek bir şarkı Yağ Satarım Bal Satarım adlı geleneksel çocuk oyununa uyarlanır. Çocuklara Tutumluluk kavramı daha kalıcı hale getirilmeye sağlanır.

GELENEKSEL ÇOCUK OYUNU: YAĞ SATARIM BAL SATARIM

- ✓ Ezgili ve kovalamacalı bir oyundur, en az altı kişi ve bir mendil ile oynanır.
- ✓ Bir ebe seçilir, mendil ebeye teslim edilir. Diğer oyuncular, yüzleri birbirine dönük olacak şekilde bir çember oluşturarak yere otururlar. Oturan oyuncular oyun esnasında arkalarına dönüp bakamazlar. Sadece arkalarındaki zemini elleriyle yoklayabilirler.
- ✓ Ebe, elinde mendili, çemberin etrafında dolaşmaya başlar, bir yandan da durmaksızın şu ezgili tekerlemeyi söyler:

Tutumlu olurum, gereksiz harcamam,
Aile bütçesine katkı sağlarım.
Tutumlu olan kurtulur
Geleceği rahattır.
Zam-bak Zum-bak
Dön arkana iyi bak.

Tutumlu olurum, gereksiz harcamam
Aile bütçesine katkı sağlarım.
Gereksiz alma bir şey

Lazım değilse her şey

Kalır sana çok şey.

- ✓ Bir süre sonra mendili oturan oyunculardan birinin arkasında çaktırmadan bırakır.
- ✓ Bu oyuncu arkasına mendil bırakıldığını fark etmezse ebe bir tur döndükten sonra bu oyuncunun omzuna dokunur ve mendili fark etmemiş olan oyuncu yeni ebe olur.
- ✓ Arkasına mendil bırakılan oyuncu bunu fark ettiğinde ise, derhal mendili kapıp ebeyi aynı yönde kovalamaya başlar. Kovalamaca sırasında çemberdeki diğer oyuncular tekrarlar “tavşan kaç, tazi tut!” diye bağırarak tempo tutarlar.
- ✓ Ebe çember etrafındaki turunu yakalanmadan tamamlayıp arkasına mendili bıraktığı oyuncunun boşalttığı yere oturmayı başarır, ayakta kalan oyuncu yeni ebe olur ve tekerlemeyi söyleyerek çember etrafındaki turuna başlar.
- ✓ Eğer ebe, mendille kendisini kovalayan oyuncuya yakalanırsa ebe değişmez. Ebe mendili tekrar alır ve başa dönülür (URL-1).

ÖZET:

Uygulayıcı tarafından:” Evet, çocuklar şimdi bir özetleyelim. Hangi kavramı öğrendik?

Tutumluluk yazılır tahtaya ve neymiş tutumluluk diye sorulur. Cevaplar alınır ve cevaplar alındıktan sonra deftere tutumluluk kavramı yazdırılır.

Tutumluluk: Aşırı harcamalardan kaçınarak tasarruflu hareket etmek, savurgan olmamaktır.

“Peki tutumlu insan nedir?” diye sorulur ve cevaplar alınır. Daha sonra tutumlu insan defterine yazdırılır.

TUTUMLU İNSAN:

- *Gereksiz harcamalar yapmaz.
- *İhtiyaçlarını alır.
- * Birikim yapar.
- * Savurgan değildir.
- *İsraftan kaçınır.

Tutumluluğun ne gibi yararları vardır sizce? Diye soru yöneltir ve deftere yazdırılır.

TUTUMLU OLMANIN YARARLARI

- İsraf yapmamış oluruz.
 - Su faturası az gelir.
 - Elektrik faturası az gelir.
 - Cebimizde fazladan para olur.
 - Daha bilinçli bir tüketici oluruz.
 - Cimrilik gibi kötü huylardan uzaklaşırız.
 - Ülke ekonomisine tasarruf yaparak katkıda bulunuruz.
 - Her şeyde sadece ihtiyaç olduğunda kullanıldığı için; ekonomi, üretim artar ve tüketim azalır.
- Uygulayıcı tarafından: ‘‘Evet çocuklar şimdi de tutumlu olunmazsa neler olur sizce? Bir de onun cevaplarını verelim ‘’denir ve cevaplar alındıktan sonra deftere tutumlu olunmazsa neler olur? yazdırılır.

TUTUMLU OLUNMAZSA NELER OLUR?

- Başkalarına muhtaç oluruz.
- Elektrik, doğalgaz, su faturası çok fazla gelir.
- İsraf yapmış oluruz.
- Cebimizde fazladan paramız olmaz.
- İhtiyacımız olan şeyleri alamayız.

Bunlar öğrencinin defterine yazdırılır ve sonra öğrencilere en son olarak ;

Tutumluluk nedir

Tutumlu insanın özellikleri nedir?

Tutumluluğun yararları nelerdir?

Tutumlu olunmazsa neler olur?

Soruları sorulur. Yanlış cevap verenler defterlerine bakarak yeniden cevaplamalarına fırsat verilir.

DEĞERLENDİRME:

MEB Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı s 45 (doğru yanlış, grafik yorumlama) s 46 (görselleri yorumlayıp yazma)

Değerlendirme yapılır ve ders bitirilir.

Ek 2: Ders Planı 2

DERS PLÂNI 2	
Dersin adı	HAYAT BİLGİSİ
Sınıf	3.SINIF
Hafta	20. Hafta
Ünitenin Adı/No	Güvenli Hayat
Konu/Metnin Adı	Kazalara Karşı Önlem Alıyorum s104
Önerilen Süre	40+40+40
Öğrenci Kazanımları	HB.3.4.3. Yakın çevresinde meydana gelebilecek kazaları önlemek için alınması gereken tedbirleri açıklar.
Kavram	Kaza
Yardımcı Kavram	Ev kazası, okul kazası
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, Soru Yanıt, Oyunlar (Geleneksel çocuk oyunlarından Köşe Kapmaca) Canlandırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	A. Yazılı Kaynaklar Hayat Bilgisi Ders Kitabımız, Hayat Bilgisi Çalışma Kitabımız B. Görsel Kaynaklar Bilgisayar Çıktısı, Gazete Resimleri
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
<ul style="list-style-type: none">• Dikkati Çekme• Güdüleme• Gözden Geçirme• Derse Geçiş• Bireysel Öğrenme Etkinlikleri• Grupla Öğrenme Etkinlikleri• Özet	Dikkati çekme: Uygulayıcı sınıfa elinde kazalardan gazete resimleri ya da bilgisayar çıktıları ile girer. Öğrencilere neler gördüklerini sorar böylece dikkati çeker. Güdüleme: Dikkati çekmenin ardından peki hiç başından kaza geçen var mı? Diye sorulur ve öğrencilerin konuşmasına fırsat verilir. Derse Geçiş: Etkinlik 1 ile derse geçilir. Bireysel ve Grupla Öğrenme Etkinlikleri: Etkinlik 2 yapılır. Özet: Etkinlik 3 yaptırılır ve kavramın tanımını deftere özetlenip yazdırılır.
Ölçme-Değerlendirme	
<ul style="list-style-type: none">• Bireysel öğrenme• Grupla öğrenme	Değerlendirme (MEB Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı 3. Sınıf s, 77-78) yaptırılır.
Plâna İlişkin Açıklamalar	

ETKİNLİK 1: (40DK.)

DİKKAT ÇEKME:

Uygulayıcı sınıfa girerken elinde kazalardan oluşan gazete resimleri ve bilgisayar çıktıları ile girer. Çocuklara ‘‘Gazete resimlerinde neler görüyorsunuz?’’ diye sorarak dikkati çeker. Zehirlenmelerde ilk yardım adlı zehirlenme içerikli (URL-2) zehirlenme videosu izletilir. Ev kazaları adlı ev kazalarından bahseden (URL-3) video izletilir.

GÜDÜLEME:

‘‘Siz daha önce hiç kaza ile karşılaştınız mı?’’ diye sorarak öğrencilerin konuşmasına fırsat verilir.

DERSE GEÇİŞ:

Uygulayıcı tarafından: ‘‘Şimdi sizle bir canlandırma yapacağız.’’ denir.

CANLANDIRMA:

Öğrencilere kaza ile ilgili canlandırma yaptırılır.

EV KAZASI:

- ✓ Bir grup öğrenci uygulayıcı tarafından seçilir ve evdeki kazaları canlandırılır.
- ✓ Temsili ev ortamı kurulur. İki tane sıra getirilir ve bir tarafa temsili ilaçlar, bir taraf ise temsili deterjanlar uygulayıcı tarafından konulur.
- ✓ Öğrencilerden bir tanesi gelir ilacı içer ve karnı ağrımaya başlar, karnını tutar.
- ✓ Yanlışlıkla ilacı içen öğrenci zehirlenmiş gibi rol yapar.
- ✓ Bu esnada sınıftaki öğrencilere şu sorulur: ‘‘Siz olsaydınız ne yapardınız?’’ Sınıftaki diğer öğrenciler konuşturulduktan sonra tekrar canlandırmaya dönülür.
- ✓ Başka bir arkadaşı gelir ve annesi rolünü oynar ne yapacağını bilemez. Panik halinde çocuğunu alır sokağa çıkar.
- ✓ O sırada yoldan geçen vatandaş rolünü oynayan öğrenciler yanlarına yaklaşır. ‘‘Hanımefendi ne oldu?’’ der. Anne de çocuğunun evde bulunan ilacı yanlışlıkla içtiğini söyler.
- ✓ Vatandaş rolündeki öğrencilerden biri polisi arayalım der.
- ✓ Yanındaki diğer vatandaş rolündeki öğrenci bence polis bir şey yapamaz hastaneyi mi arasak acaba der.
- ✓ Bu sırada tekrar sınıfa dönülür ve şu sorulur: ‘‘Sizce nereyi aramaları gerekmektedir?’’
- ✓ Sınıftan alınan cevaplardan sonra canlandırmaya devam edilir.
- ✓ Başka bir vatandaş rolündeki öğrenci ambulansı yani 112’yi aramak lazım der.
- ✓ Sonra tekrar sınıfa dönülür ve uygulayıcı tarafından çocuklar sizce hangi numara aransın denir.
- ✓ Alınan cevaplara göre canlandırmaya geri dönülür vatandaş rolündeki öğrenci elindeki temsili telefonla ambulansı 112’yi arar.
- ✓ Aradığında: ‘‘iyi günler şu an Hatipoğlu mahallesi vatan caddesi no:12 önündeyiz bir çocuk yanlışlıkla ilaç içmiş ve zehirlenmiş sanırım.’’ der.
- ✓ Daha sonra doktor rolündeki öğrenci ve hemşire gelir. Zehirlenen çocuğu temsili temsili sedyeye alıp götürürler.

OKUL KAZASI:

- ✓ Bir grup öğrenci uygulayıcı tarafından seçilir ve okuldaki kazaları canlandırılır.

- ✓ Temsili okul bahçesi yapılır. Bir nöbetçi öğrenci ve 5-6 öğrenci bahçede dolaşır.
- ✓ Bahçede koşarken bir öğrenci diğer öğrenci ile çarpışır ve düşer.
- ✓ Bu durumda sınıfa dönülür ve uygulayıcı tarafından şu an ne yapılması gerekir diye sorulur.
- ✓ Canlandırmaya dönülür ve bahçedeki diğer öğrencilerden bir tanesi düşen arkadaşının yanına koşar ve arkadaşının dizinin kanadığını görür.
- ✓ Nöbetçi öğretmene haber verir.
- ✓ Nöbetçi öğretmen düşen öğrenciyi içeri alarak ilkyardım dolabının yanına götürür, temsili tentürdiyotla dizini temizler. Temsili bant yapıştırır.
- ✓ Daha sonra nöbetçi öğretmen sınıf öğretmeni rolündeki öğrenciyi bulur, olay hakkında bilgilendirir.

ETKİNLİK 2: (40DK.)

Öğrencilerle beraber okul bahçesine veya kapalı spor salonuna geçilir. Uygulayıcı tarafından:”Köşe kapmaca oyununu farklı şekilde oynayacağız çocuklar.” denir.

GELENEKSEL ÇOCUK OYUNU: KÖŞE KAPMACA

Süreçte geleneksel çocuk oyunlarından KÖŞE KAPMACA kullanılır. Köşe kapmaca beş kişi seçilir dört köşeye yerleştirilir ve ortada bir kişi bulunur Oyunda 5 kişi bulunur. Bir kişi **ebe**; diğer kişiler oyuncu olur. Ebe seçimi için kura çekebilirsiniz. Ebe oyun alanının ortasında ayakta oyuna başlar. Diğer dört oyuncu ise köşelerde oyuna başlar. Ebe diğer dört oyuncunun köşesini kapmaya çalışır (URL-4). Köşe kapmacadaki kişilerin boynuna acil durum denince akla gelen şeyler yazılır kartonla ve iple asılır boyunlarına. Ortaya geçen kişi ebe olur ve ebe olan kişi tek tek boyunda yazılanları okur. Her ortaya geçen kişi ebe olan tek tek okur. Daha sonra ise ev kazaları ya da okul kazalarından birisi akrostişle yazılır. Öğrencilere okutulur. Sonra ise onlarsan bir akrostiş yazması istenir. Öğretmen tarafından yazılan akrostiş şöyledir:

Koru kendini zararlı maddelerden
Al her zaman tedbirini
Zarar gelmesin hiçbir şeyden
Ağrıtmazın senin canını
Etkinlik 2 yapılır ve ders sonlandırılır.

ETKİNLİK 3: (40 DK)

ÖZET:

Uygulayıcı tarafından:” Şimdi de dersimizi özetleyelim. Hangi kavramı öğrendik?” denir.

Kaza kavramı tahtaya yazılır ve neymiş kaza kavramı denir. Cevaplar alındıktan sonra defterlerine yazdırılır.

Kaza: “Beklenmedik bir zamanda ve beklenmedik şekilde oluşan yaralanmalara, can ve mal kayıplarına neden olan olaylara denir” (TDK, 2020).

Ev kazası neymiş diye sorulur ve cevaplar alınır. Defterlerine yazdırılır.

Ev kazası: Ev sınırları içinde oluşan kazalardır. Zehirlenme gibi.

Okul kazası neymiş diye sorulur ve cevaplar alınır. Defterlerine yazdırılır.

Okul kazası: Okul sınırları içerisinde, teneffüslerde, sınıflarda, bahçe ve koridorlarda yaşanan kazalardır. Teneffüste koşarken düşmek örnek verilebilir. Okulda ve evde kazalara karşı dikkatli olmak için hangi önlemler alınmalıdır? Diye sorulur ve cevaplar alınır. Daha sonra defterlerine yazdırılır.

KAZALARA KARŞI DİKKATLİ OLALIM

Dikkatli olmadığımız takdirde evde ve okulda birçok kazaya sebep olabiliriz. Bu kazalar hayatımızı tehlikeye sokabilir. Zarar görebileceğimiz durum ve davranışlar tehlikelidir.

OKULDA

- ✓ Okulda ve sınıfta bazı eşyalar (dolap kapakları, akıllı tahtanın ekranı gibi) camdan yapılmış olabilir. Bu eşyaların kullanımında dikkatli olmalıyız. Bu eşyalara kalem, silgi ve top gibi nesnelere atmamalıyız.
- ✓ Pencere ve dolapların kapaklarını hızlı kapatmamalıyız.
- ✓ Okul koridorlarında merdivenlerinde koşmamalıyız. Merdivenlerde sağdan inip sağdan çıkmalıyız.
- ✓ Okulda bulunan elektrikli cihazlara dokunmamalıyız.
- ✓ Okul kantininde, lavabolarda ve tuvaletlerde ıslak alanlarda dikkatli olmalıyız.

EVDE

- ✓ Balkondan veya pencereden düşme, çok ciddi yaralanmaya ve ölüme sebep olabilir. Camdan veya balkondan sarkmak düşmemize sebep olabilir. Camdan veya balkondan bakmamız gerekirse sadece başımızı boynumuzdan eğmeliyiz. Vücudumuzun diğer bölümlerini aşağıya doğru eğmemeliyiz.
- ✓ Elektriğin yol açtığı kazalar çok tehlikelidir. Evdeki kablolar ve prizlere dokunmamalıyız. Kopmuş kablo ve prizleri büyüklerimize haber vermeliyiz.
- ✓ Yangın aniden başlayan ve çabuk yayılan bir felakettir. Bu yüzden evde ateş yakmamalıyız. Kibrit ve çakmakla oynamamalıyız. Fırın, ocak ve sobadan uzak durmalıyız.
- ✓ Temizlik amacıyla kullanılan maddeleri yanlışlıkla içilir ve koklanırsa bizi zehirler. İçinde ne olduğunu bilmediğimiz şişelerden uzak durmalıyız.

Bunlar defterine yazdırıldıktan sonra;

Kaza nedir? Ev kazası ve okul kazası nedir?

Evde kazaların olmaması için ne gibi önlemler almalıyız?

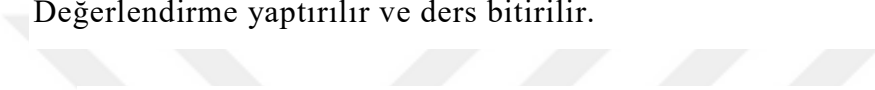
Okulda kazaların olmaması için ne gibi önlemler almalıyız?

soruları öğrencilere yöneltilir. Cevaplar alınır. Yanlış cevap veren öğrenciler varsa defterdeki notlarına baktırılır ve tekrar cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME:

MEB Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı 3. Sınıf s 77 ve 78'deki klasik soruların cevaplanması ve cevaplarının yazılması istenir.

Değerlendirme yaptırılır ve ders bitirilir.

Ek 3: Ders Planı 3

DERS PLÂNI 3	
Dersin adı	HAYAT BİLGİSİ
Sınıf	3.SINIF
Hafta	21.hafta
Ünitenin Adı/No	Güvenli Hayat
Konu/Metnin Adı	Güvende Olmak İstiyorum s106 Güvenli Oyun s110
Önerilen Süre	40+40+40
Öğrenci Kazanımları	HB.3.4.4. Acil bir durum olduğunda ne yapacağını ve kimlerden yardım isteyebileceğini açıklar
Kavram	Yangın
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, Soru yanıt, Örnek Olay, Canlandırma, Oyunlar (geleneksel çocuk oyunlarından hımbıl),
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	A. Yazılı Kaynaklar Hayat Bilgisi Ders Kitabımız, Güncel yayınlar, broşürler B. Görsel Kaynaklar Etkinlik örnekleri, Bilgisayar vb. Resimler
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
<ul style="list-style-type: none">• Dikkati Çekme• Güdüleme• Gözden Geçirme• Derse Geçiş• Bireysel Öğrenme Etkinlikleri• Grupla Öğrenme Etkinlikleri• Özet	Dikkati Çekme: Uygulayıcı yangın ile broşürle sınıfa girer, öğrencilere dağıtır ve incelemeleri sağlanır. Güdüleme: öğrencilere youtube dan yangınla ilgili video izletilir ve internetteki haberlerden Hatay da olan orman yangını ile ilgili haber gösterilir. Öğrencilerin bu konu hakkında konuşurur. Derse Geçiş: Etkinlik 1 ile derse geçilir. Bireysel ve Grup etkinlikleri: Etkinlik 2 ile yapılır Özet: Etkinlik 3 ile yapılır.
Ölçme-Değerlendirme	
<ul style="list-style-type: none">• Bireysel öğrenme• Grupla öğrenme	MEB Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı s 80(klasik soru, doğru-yanlış), s 81(boşluk doldurma, klasik soru)
Plâna İlişkin Açıklamalar	

1.ETKİNLİK:(40DK.)

DİKKAT ÇEKME: Uygulayıcı orman yangını ile orman bakanlığı tarafından hazırlanmış broşürlerle sınıfa girer ve ‘‘ evet çocuklar bu elimdeki sizce ne olabilir?’’ denir.Cevaplar alınır ve daha sonra broşürler öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerin incelemesi sağlanır.

GÜDÜLEME: Öğrencilere:’’ Şimdi size bir video izleteceğim çocuklar.’’ denir. *Orman dostları, Orman yangınları* isimli orman yangını anlatan (URL-5) video izletilir. Siz hiç yangınla karşılaştınız mı ya da gördünüz mü? diye sorulur ve yangının neden çıktığı hakkında konuşturulur. Yangınla ilgili gazeteden ya da internette örnek olaylar gösterilir. Örnek:

Hatay'da bu sabah bir yangının kontrol altına alındığı İskenderun ilçesinde farklı bir mahallede de orman yangını çıktı. Alevler yerleşim yerlerine yaklaşırken bölgeye çok sayıda yangın söndürme ekibi sevk edildi. (Milliyet,29.10.2020 tarihli haberi)

Ve öğrencilere resimde ne gördükleri ve neden oluşmuş olabileceği sorulur. Acil durumlarda neler yapılacağı hakkında öğrenciler konuşturulur.

DERSE GECİŞ:

Uygulayıcı tarafından: ‘‘Evet çocuklar size bir hikaye anlatacağım.’’ denir.

Öğrencilere yangın ile ilgili bir hikâye anlatılır.

Yiğit adında bir çocuk varmış. Bu çocuk 8 yaşında ve 3. Sınıfa gidiyormuş. Yiğit evde vakit geçirmeyi çok seviyormuş. Bir gün okuldan geldiğinde annesi ve kardeşi markete gideceğini, Yiğit’ e de gelmesini söylemişler. Yiğit ise evde durmak istediğini söylemiş. ‘‘Siz gelene kadar biraz çizgi film izlerim.’’ demiş. Annesi ve kardeşi ona usluca durması gerektiğini tembihlemişler. Yalnız Yiğit kibritle oynamayı çok

seviyormuş. Mutfakta bulunan kibrit kutusunu eline alıp oynamaya başlamış. Bir yandan çizgi film izlerken bir yandan da kibrit kutusuyla oynuyormuş.” Birden aklına acaba kibritleri yakabilir miyim?” fikri gelmiş. “Yakıp üflerim eğlenceli olur.” diye düşünmüş. Birkaç kibrit çöpünü yakıp üfledikçe çok hoşuna gitmiş. En son kibrit çöpünü yakarken eli yanmış elindeki kibrit halının üstüne düşmüş. Halının üstünde de Yiğit’in ödevleri durmaktaymış. Bir anda ödevleri tutuşmaya başlamış. Yiğit ‘Eyvah! Ödevlerim yanıyor derken alev daha da büyümüş ve evin perdelerine sıçramış. Yiğit koşarak evden ayrılmış, markete doğru koşarak annesinin ve kardeşinin yanına gitmek istemiş. Annesi ve kardeşi ise evlerinden duman yükseldiğini görmüş. Koşarak evlerine doğru geliyorlarmış. Yiğit tam da yolda onlarla karşılaşmış. Olayı gören komşuları kovalarla su ile söndürmek istemişler ama söndürememişler. Hemen Mustafa Amca itfaiyeyi aramış. İtfaiye gelip, yangını söndürmüş. Evlerinin büyük bir bölümü kullanılamaz hale gelmiş. Yiğit yaptığından çok pişman olmuş ve o günden sonra Yiğit eline asla kibrit almamış.

Sizce bu kaza neden olmuştur?

Böyle bir kaza duyduunuz mu ya da böyle bir kazaya şahit oldunuz mu?

Siz Yiğit’ in yerinde olsanız ne yapardınız?

gibi sorular sorulur.

CANLANDIRMA:

Uygulayıcı tarafından :”Şimdi de sizle beraber bir canlandırma yapacağız.” denir.

Uygulayıcı öğrencilerden o an yangın olduğunda neler yapılabileceği **canlandırması** istenir.

- 1- Üç dört öğrenci tahtaya çıkarılır. Bir tanesi mahallede yangın gören öğrenci olur diğer arkadaşı da yanında beklediği, dolaştığı arkadaşı olur.
- 2- Bir tanesi telefonun diğer ucundaki itfaiye çalışanı olur.
- 3- Biri de evinde yangın çıkan çocuk olur.
- 4- Mahalle ortamı temsilen yapılır.
- 5- Bir eve doğru bakıp yangını gören öğrenci yanındaki arkadaşına bakar ve dumanları görüyor musun? Yangın var sanırım der.
- 6- Yanındaki arkadaş aa evet ne yapsak acaba der? Burada canlandırma durdurulur ve böyle bir durumda ne yapılmalıdır diye sınıfa sorulur.
- 7- Alınan cevaplardan sonra canlandırmaya dönülür. Çocuklara ne yapmaları gerektiğini düşünürken hemen oradaki bakkala koşarlar ve durumu anlatırlar.
- 8- Bakkalci rolündeki öğrenci temsili telefonla hemen itfaiyeyi arar ve “Cami Kebir mahallesi Atatürk caddesi no:4 de pınar apartmanında giriş katta yangın var hemen yetişebilir misiniz? Der.
- 9- O sırada itfaiyeci rolündeki öğrenci gelir olay yerine.
- 10- Elindeki temsili hortumla yangına müdahale eder.

1.Etkinlik yapılır ve ders bitirilir.

2.ETKİNLİK:(40DK)

Uygulayıcı tarafından:” evet çocuklar sizlerle benim de küçükken çok severek oynadığım bir oyun oynayacağız. Oyunumuzun ismi HİMBİL.” denir.

GELENEKSEL ÇOCUK OYUNU: HİMBİL

HİMBİL OYUNUN KURALLARI

Hımbıl oyununun kuralları:

- Hımbıl oyununda etrafınızdaki oyuncuların kağıtlarına bakmanız yasaktır. Bu durumda ceza puanı alırsınız. Ceza puanını oyuna başlamadan belirleyebilirsiniz. Örnek: 100 puan ceza. (1 turda hımbıl yapmak 100 puandır. Oyuncu bir hımbılı kaybeder.)
- Hımbıl oyununda oyuncu sayısı kadar bir nesne belirlenir. Belirlenen nesne her şey olabilir. Hazırlanan oyunumuzda neşne isimleri yerine itfaiye, jandarma, ambulans, polis, orman yangını yazacaktır.
- Her acil durum isimlerinden oyuncu sayısı kadar bir kağıda yazılır.
- Puanları yazmak için kağıt kalem hazırlanır ve bir oyuncu görevlendirilir.
- Oyunun yönü saat yönünde yani sağdan sola doğrudur.
- Her turda her oyuncu yanındaki kişiye bir kağıt vermek zorundadır.
- Oyunda amaç aynı nesne yazılı kağıtların hepsini elinizde biriktirmektir.
- İlk oyuna başlayan oyuncu haricinde hiçbir oyuncu elinden bir kağıt vermeden hımbıl yapamaz. Örnek: Elinizde 3 adet itfaiye, 1 adet jandarma var. Sıradaki oyuncu size *itfaiye* verdi. Artık 4'lü itfaiye kartını tamamladınız ama bu şekilde hımbıl yapamazsınız. Hımbıl yapmak için diğer jandarma kartını yanınızdaki oyuncuya verip hımbıl yapabilirsiniz. İlk oyuncu zaten 4 kağıtla başladığı için sadece ilk oynama hakkına sahip oyuncu kağıt vermeden hımbıl yapabilir.
- Aynı kağıtları biriktiren oyuncu “*Hımbıl!*” diyerek elini oyun alanın ortasına hızlı şekilde koyar. İlk kağıtları biriktiren oyuncunun alacağı puan standarttır. Ama diğer oyuncular elindeki kağıtlara göre değil hımbıl yapma sırasına göre puan alacaktır. Bu yüzden hımbıl yapan ilk kişi değilseniz çok hızlı ikinci hımbıla hazırlanmalısınız.
- Hımbıl oyunu bir grup oyunudur.
- Hımbıl yapan oyuncu 100 puan alır.
- Hımbıl yapanın üstündeki el 75 puan alır.
- Sonraki oyuncu 50 puan alır.
- Sonraki oyuncu 25 puan alır.

- Eğer 4 kişiden daha fazla oyuncuya sahipseniz oyuna başlamadan puanları belirleyebilirsiniz.
- Oyun bittiğinde puanlar toplanır. En çok puanı olan oyuncu oyunu kazanır.

HİMBİL OYUNU NASIL OYNANIR?

Himbil oyunu oynama aşamaları ile nasıl oynanır anlatalım.

Kağıtlar Hazırlanır

Himbil oyununda en önemli nokta kağıtlardır.

Kağıt hazırlığı için öncelikle oyuncu sayısı belirlenir.

Oyuncu sayısı kadar kağıda yazılacak isim ya da nesne belirlenir. İtfaiye, jandarma, polis, ambulans, orman yangını isimleri ve karşılıklarına bunların acil durum telefon numaraları yazılabilir.

Örnek: 5 oyuncu varsa 5 adet kağıtlara yazılacak isim belirlenir. Belirlenen isimler: İtfaiye, ambulans, orman yangını, jandarma, polis.

Oyuncu sayısı kadar bu nesnelere kağıtlara yazılır. Yani 4 oyuncu varsa toplam 16 kağıt; 5 oyuncu varsa toplam 25 kağıt olmalıdır.

Örnek: Yukarıda verdiğimiz örnekten devam edelim. 5 oyuncu olduğu için:

- 5 adet itfaiye yazılı kağıt,
- 5 adet ambulans yazılı kağıt,
- 5 adet jandarma yazılı kağıt,
- 5 adet polis yazılı kağıt,
- 5 adet orman yangını kağıt hazırlanır.

Oyuna Başlayacak Oyuncu Seçilir

Oyun için kağıtları karıştıracak, ilk oynayacak ve puanları yazacak oyuncu seçilir. Bunun için tekerleme, kura, sayışma gibi yöntemleri kullanabilirsiniz. Örnek tekerleme (Bunu yangına göre kendimiz hazırladık):

Ooooo

Bir ev varmış

Yangın çıkmış

Herkes korkmuş

Hiç korkmayın

İtfaiyeyi arayın

İşte numarası

10-20-30-40-50-60-70-80-90-100-110.

Kağıtlar Katlanır ve Dağıtılır

Kağıtlar hazırlandıktan sonra kağıtlar oyuncuların içini göremeyeceği şekilde katlanır.

Daha sonra bir oyuncu kağıtları avucunda karıştırıp oyuncuların ortasına bırakır.

Oyuncular 5'er adet kağıt alır. Bu kağıtlar başlangıç kağıtlarıdır.

Oyun Başlar

İlk başlayacak oyuncu daha önce belirlenmişti. Bu oyuncu eline uygun olmayan bir kartı solundaki oyuncuya verir. Her oyuncu bu şekilde bir kartını yanındaki arkadaşına vererek devam eder.

Hımbıl Yapmak

Bir seriden aynı kağıtları toplayıp ortaya elinizi vurmak hımbıl yapmak demektir. Hımbıl yapan oyuncu o turu kazanmış demektir ve tam puan yani 100 puan kazanır.

Hımbıl yapmadan önce elinizdeki fazla kağıdı solunuzdaki oyuncuya vermeniz gerekir. Bu kural sadece ilk oyuncu için geçerli değildir. Çünkü ilk oyuncu zaten standart sayıda kağıtla başladığı için kağıt vermeden hımbıl yapabilir.

Diğer oyuncular hımbıl yapan oyuncunun elinin üstüne hızlı şekilde hımbıl yapmalıdır. Çünkü puanlama hımbıl sırasına göre yapılacaktır.

Oyun Varyasyonu: Bazı yörelerde puanlama yapılmadan en üste hımbıl yapan oyuncu yani son kalan oyuncuya ceza verilir.

Puanlama

İlk hımbılı yapan oyuncu 100 puan kazanır.

İkinci hımbıl yapan oyuncu 75 puan kazanır.

Üçüncü hımbıl yapan oyuncu 50 puan kazanır.

Dördüncü hımbıl yapan oyuncu 25 puan kazanır.

Eğer oyuncu sayınız daha fazlaysa oyuna başlamadan puanları kural olarak belirleyebilirsiniz.

Kazanan

Oyuncular istedikleri kadar tur oynayabilir. Tur sayısında herhangi bir sınırlama bulunmaz.

Oyun bitince puan cetvelinde ki her oyuncunun puanları toplanır. En çok puanı olan oyuncu oyunu kazanır (URL-6).

ETKİNLİK 3: (40 DK)

ÖZET:

Uygulayıcı tarafından: “ Evet çocuklar şimdi bir özetleyelim. Hangi kavramları öğrendik?” denir.

Yangın tahtaya yazılır ve neymiş yangın diye sorulur. Cevaplar alınır ve defterlerine yangın kavramı yazdırılır.

Yangın: Yanabilen maddelerin, çevresine değişik oranlarda ısı ve ışık yayarak kontrol dışı yanmasıdır.

Daha sonra ise :” yangınla karşılaştığımızda yapmamız gerekenler nedir peki? “ denir ve cevaplar alınır.

Cevaplar alındıktan sonra yangınla karşılaştığımızda yapmamız gerekenler defterlerine yazdırılır.

YANGINLA KARŞILAŞTIĞIMIZDA YAPMAMIZ GEREKENLER:

*110’u aramalıyız.

* 110’u aradığımızda yanan yerin adresini ve neyin yandığını belirtmeliyiz.

*Eğer yangında evin içindeyse aile büyüklerinin haberi yoksa onlara haber vermeliyiz.

*Yangın söndürme tüpü varsa, aile büyüklerimiz yangın söndürme tüpüyle müdahale edebilirler.

Bu bilgiler öğrencilerin defterlerine yazdırılır ve öğrencilere en son ;

-Yangın nedir?

-Yangınla karşılaştığımızda neler yapmalıyız

diye sorulur. Doğru cevap vermeleri beklenir. Yanlış cevap veren öğrencilerin defterlerine tekrar bakarak cevap vermesi istenir.

DEĞERLENDİRME:

MEB Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı s 80(doğru yanlış ve klasik soru), s 81(boşluk doldurma, klasik soru)

Değerlendirme yapılır ve ders bitirilir.

Ek 4: Ders Planı 4

DERS PLÂNI 4	
Dersin adı	HAYAT BİLGİSİ
Sınıf	3.SINIF
Hafta	23.hafta
Ünitenin Adı/No	Güvenli Hayat
Konu/Metnin Adı	Güvende Olmak İstiyorum s106 Güvenli Oyun s110
Önerilen Süre	40+40+40
Öğrenci Kazanımları	HB.3.4.6. Günlük yaşamında güvenliğini tehdit edecek bir durumla karşılaştığında neler yapabileceğine örnekler verir.
Kavram	Deprem
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, Gösteri, Gösterip Yaptırma Soru yanıt, Oyunlar (Geleneksel çocuk oyunlarından İstop Oyunu)
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	A. Yazılı Kaynaklar Hayat Bilgisi Ders Kitabımız, Güncel yayınlar, Resim ve fotoğraflar, Afad tarafından yayınlanan broşürler B. Görsel Kaynaklar Etkinlik örnekleri, Bilgisayar vb. Resimler.Afad tarafından yüklenen videolar
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
<ul style="list-style-type: none">• Dikkati Çekme• Güdüleme• Gözden Geçirme• Derse Geçiş• Bireysel Öğrenme Etkinlikleri• Grupla Öğrenme Etkinlikleri• Özet	Dikkati Çekme: AFAD tarafından hazırlanan deprem videosu izletilir. Güdüleme: Video durdurulup deprem sırasında neler yapılmalıdır gibi sorular sorulur. Derse geçiş: Etkinlik 1 ile derse geçilir. Bireysel ve Grup Öğrenme Etkinlikleri: Etkinlik 2 ile yapılır. Özet: Etkinlik 3 ile özetlenir ve ders bitirilir.
Ölçme-Değerlendirme	
<ul style="list-style-type: none">• Bireysel öğrenme• Grupla öğrenme	MEB Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı s 86 (boşluk doldurma), s 87 (klasik soru) yaptırılır. Uygulayıcı tarafından hazırlanan bulmaca.
Plâna İlişkin Açıklamalar	

ETKİNLİK 1:(40DK.)

DİKKATİ ÇEKME: Uygulayıcı tarafından derse girildiğinde:”Evet çocuklar şimdi size bir video izleteceğim.” denir. Deprem ile ilgili AFAD tarafından hazırlanan *Huzur Mahallesi* adlı, bir mahallede deprem anı içerikli (URL-7) deprem videosu izletilir.

GÜDÜLEME: Video izletilirken belirli yerlerde durdurularak ön bilgileri harekete geçirilir. Öğrencilere;

- ✓ Deprem sırasında ne yapılmalıdır?
- ✓ Daha önce siz ya da yakınlarınız hiç depremi hissettiniz mi? Hissettiyseniz neler yaşadınız?

Soruları sorulur. Öğrencilerin deprem hakkında bildikleri, deprem sırasında ve sonrasında yapılması gerekenler hakkında bilgi sahibi olup olmadığına bakılır. Daha sonra ise video ile bilgi sahibi olmaları sağlanır AFAD tarafından hazırlanan broşürler sınıfa getirilir. Öğrencilere incelenir, görebilecekleri uygun yerlere asılır.

DERSE GEÇİŞ:

Uygulayıcı tarafından: “Evet çocuklar şimdi size Deprem ile ilgili bir şarkı dinleteceğim. Hazır mısınız? ” denir.

Öğrencilere deprem ile ilgili uzman tarafından yazılan, müzik öğretmeni Abdulsamet Gencil tarafından bestesi yapılan Deprem Şarkısı (Ek 1) dinletilir.

DEPREM ŞARKISI

Deprem olunca

Sallanır her yer

Sakın panik olma

Sakin kal sen.

Deprem sırasında

Çök, kapan, tutun

Deprem bitince

Hızlıca binadan koşun.

Hazırlamışsan çantanı

Al yanına bir güzel

Olursa ihtiyacın

Var çantada her şey

Düdük, telefon ve fener

Duyurur sesini

Acıkırsan susarsan

Yardımcı olur su ve bisküvi.

Kaçınılmazdır doğal afetler

Fakat tedbir varsa yeter.

Evler sağlam yapılırsa

Korur bizi depremden.

Şarkıdan sonra öğrencilere;

Deprem sırasında ne yapmak gerekir?

Deprem çantasında neler olmalıdır?

Gibi sorular yöneltilir ve cevaplanması istenir.

Etkinlik 1 yapılır ve ders sonlandırılır.

ETKİNLİK 2:(40DK.)

BİREYSEL VE GRUPLA ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ:

Deprem çantasının içindekileri kavratmak için NESİ VAR? oyunu deprem çantasının içindekileri için uyarlanır. Deprem çantası içindekiler;

- ✓ En az 72 saat yetebilecek miktarda su
- ✓ En az 72 saat yetebilecek bozulmayan yiyecekler (konserve, bisküvi vb.)
- ✓ İlk yardım çantası
- ✓ Çadır
- ✓ Battaniye
- ✓ Uyku tulumu
- ✓ Yedek pilleri ile beraber kullanışlı bir el feneri
- ✓ Telefonunuzun şarj aleti (taşınabilir ve kablolu)
- ✓ Mevsim şartlarına uygun giysiler (şapka, çorap, yağmurluk, kazak vb.)
- ✓ Bir miktar para
- ✓ Kullandığınız ilaçlar
- ✓ Battaniye
- ✓ Kalem ve kağıt
- ✓ Çok amaçlı çakı
- ✓ Çakmak
- ✓ Önemli telefon numaralarının ve iletişime geçilecek kişilerin bilgilerinin bulunduğu defter ya da dosya
- ✓ Islak mendil, tuvalet kağıdı, tuvalet atıkları için poşet gibi hijyen ürünleri ve dezenfektan ürünler (URL-8).

1-Uygulayıcı tarafından Sınıf içerisinde bir deprem çantası ya da görsel resmi getirilir.

2-İçindeki malzemeler ya da görseli getirilir.

3- Uygulayıcı tarafından :’’Evet çocuklar bilin bakalım bu çantanın içinde ne var?’’ denilerek merak uyandırılır.

4-Öğrencilere tanıtılır görseller ya da gerçek nesnelere gösterilir.

5-Burada öğrencilere nesnelere gösterilirken deprem çantası ilk başta uzman tarafından gösterilerek oluşturulur. Örneğin el feneri uzman tarafından gösterilir ve ‘’sizce el feneri ne işe yarar, onu neden deprem çantasına koymamız gerekir?’’ gibi her nesne için sorular yöneltilir.

6-Daha sonra deprem çantasının öğrenciler tarafından oluşturulması istenir.

7-Sonra ‘’NESİ VAR?’’ oyunu devreye girer.

8-Tüm öğrenciler bir halka olur. Bir tane ebe seçilir.

9- Ebe seçilen bir kişi ya kulaklarını kapatır ya da uzakta bekler.

10-Diğer öğrenciler deprem çantası içindekilerden bir nesne belirler.

11-Ebe çağrılır ve ebe ‘’Nesi var? Diye tarif edip sormaya bulmaya çalışır.

12-Bulduğu nesneyi deprem çantasının içine atar, eğer görsel olarak varsa tahtaya asılan deprem çantası görselinin içine yerleştirir. Böylece deprem çantasını tamamlamış olurlar.

Etkinlik 2 yapılır ve ders sonlandırılır.

ETKİNLİK 3:(40DK.)

GELENEKSEL ÇOCUK OYUNU: İSTOP

Burada uygulayıcı tarafından öğrenciler okul bahçesine ya da okulun varsa kapalı spor salonuna indirilir. Bir tane top bulundurulur ve uygulayıcı tarafından: ‘‘Haydi çocuklar sizle bir oyun oynayacağız. Belki bu oyunu daha önceden biliyorsunuz ama biz bunu biraz değiştirdik.’’ denir.

İstop Oyunu: Oyuncular bir daire oluşturur. Oyunu başlatmak için oyunculardan biri ebe olur.Oyuncuların boynunda kağıtlar asılı olur ve asılı kağıtlarda deprem çantası içindekiler, deprem sırasında yapılacaklar, deprem sonrasında yapılacaklar yazılır. Her öğrencide uzman tarafından önceden asılmış bir tane madde yazar. Bunlar;

- ✓ Deprem anında kesinlikle panik olmamalıyız.
- ✓ Deprem anında güvenli bir yer bulup, diz üstü çök, başını ve enseni koruyacak şekilde kapan, düşmemek için sabit bir yere tutunmalıyız.
- ✓ Deprem anında merdivenlere ya da çıkışlara doğru koşmamalıyız.
- ✓ Deprem anında asla balkona çıkmamalıyız.
- ✓ Deprem anında asla asansöre binmemeliyiz.
- ✓ Deprem anında balkondan ya da pencereden aşağıya atlamaya çalışmamalıyız.
- ✓ Deprem sonrasında kapalı alandaysak acil durum çantasını alıp alan dışına çıkmalıyız.
- ✓ Deprem sonrasında önce kendi güvenliğimizden emin olmalıyız.
- ✓ Deprem sonrasında çevremizde yardıma ihtiyacı olan kimse olup olmadığına bakmalıyız.

Ebe gruptakilerden birinin adını söyler, boynunda asılı yazan şeyi okur, topu havaya atar ve oyunu başlatır.Top yere düşerken, adı söylenen oyuncu topu havada yakalarsa, (başka birinin adını söyleyerek), boynunda yazanı da okuyarak topu yeniden havaya atar.Topu havada tutamayan oyuncu, topu yerden eline aldığı anda ‘‘İstop!’’ diye bağırır.Kaçışan oyuncular ‘‘İstop’’ dediği anda oldukları yerde durmak zorundadır.

Bu durumda ebe, duran oyuncularından birini topla vurmaya çalışır. Vurulamaz ise ebeliğe devam eder. Vurulan oyuncu bir puan kaybeder ve ebe olur.

Üç kere vurulan kişiye bir ad takılır. Ve oyuna o adı ile devam eder (URL-9).

Bu şekilde oyunla çocuk hem merakla hem de ismim söylenecek endişesiyle boynunda asılı olan yazıları öğrenmiş olacaktır. Deprem çantası, deprem esnasında ve sonrasında yapılması gerekenler hakkında daha kolay öğrenme gerçekleştirebilecektir.

ÖZET:

Uygulayıcı: 'Evet çocuklar şimdi bir özetleyelim. Hangi kavramları öğrendik acaba?' der ve kavramı söyler.

Deprem neymiş diye sorulur ve cevaplar alınır. Sonra deftere deprem kavramı yazdırılır.

Deprem: Başlangıç noktası yerin içinde, derinlerde bulunan, yer kabuğu katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi, yanardağların püskürme durumuna geçmesi gibi doğal bir nedeni olan yerkabuğu sarsıntısıdır.

'Peki şimdi de deprem anında ve sonrasında neler yapmamız gerektiğini söyler misiniz bana?' der ve cevaplar alınır.

Cevaplar alındıktan sonra deftere deprem anında ve sonrasında yapılması gerekenler yazdırılır.

DEPREM ANINDA VE SONRASINDA YAPILMASI GEREKENLER:

- ✓ Deprem anında kesinlikle panik olmamalıyız.
- ✓ Deprem anında güvenli bir yer bulup, diz üstü çök, başını ve enseni koruyacak şekilde kapan, düşmemek için sabit bir yere tutunmalıyız.
- ✓ Deprem anında merdivenlere ya da çıkışlara doğru koşmamalıyız.
- ✓ Deprem anında asla balkona çıkmamalıyız.
- ✓ Deprem anında asla asansöre binmemeliyiz.
- ✓ Deprem anında balkondan ya da pencereden aşağıya atlamaya çalışmamalıyız.
- ✓ Deprem sonrasında kapalı alandıysak acil durum çantasını alıp alan dışına çıkmalıyız.
- ✓ Deprem sonrasında önce kendi güvenliğimizden emin olmalıyız.
- ✓ Deprem sonrasında çevremizde yardıma ihtiyacı olan kimse olup olmadığına bakmalıyız.

En son deftere yazdırıldıktan sonra tekrar ;

- ✓ Deprem nedir?
- ✓ Deprem anında neler yapmalıyız?
- ✓ Deprem sonrasında nelere yapmalıyız?

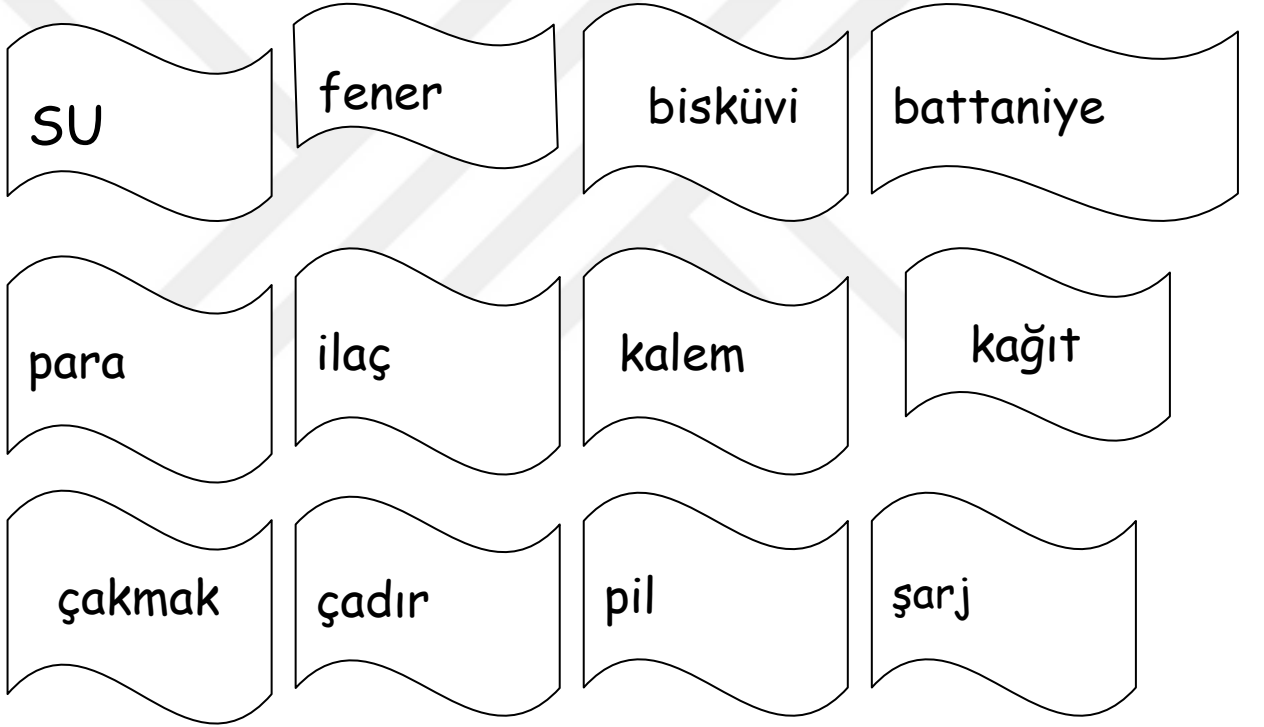
soruları sorulur. Yanlış cevap verenlerin defterlerine bakarak tekrar cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME:

Uygulayıcı tarafından hazırlanan bulmaca çocuklara dağıtılır ve yapmaları istenir.

BULMACA

Verilen kelimeleri tablodan bulunuz. Kalan harflerden oluşan şifreyi ortaya çıkarınız.

P	D	E	P	R	B	E	M	Ç
İ	Ç	A	N	T	İ	A	S	A
L	I	Ş	H	A	S	Y	A	K
T	S	A	K	U	K	R	T	M
A	U	R	R	I	Ü	R	İ	A
L	Ü	J	T	F	V	E	L	K
F	E	N	E	R	İ	N	A	S
A	K	K	A	L	E	M	Ç	İ
B	A	T	T	A	N	İ	Y	E
K	A	Ğ	I	T	N	K	A	L
P	A	R	A	S	A	K	İ	N

ŞİFRE:.....
.....
.....

*MEB Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı s 86(boşluk doldurma), s 87 (klasik soru) yaptırılır.

Değerlendirme yaptırılır ve ders sonlandırılır.

Ek 5: Ders Planı 5

DERS PLÂNI 5	
Dersin adı	HAYAT BİLGİSİ
Sınıf	3.SINIF
Hafta	25.HAFTA
Ünitenin Adı/No	Ülkemizde Hayat
Konu/Metnin Adı	Yönetim Birimlerini Tanıyorum s118
Önerilen Süre	40+40+40
Öğrenci Kazanımları	HB.3.5.1. Yakın çevresinde bulunan yönetim birimlerini ve yöneticilerini tanır.
Kavram	Yerleşim Birimleri
Yardımcı Kavram	Muhtar, belediye başkanı, kaymakam, vali, köy, kasaba, ilçe,il
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, Soru yanıt, Örnek olay, Oyunlar (Geleneksel Çocuk Oyunlarından Eski Minder), Rol yapma, Şarkı ile kavram öğretilmesi
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça * Öğretmen * Öğrenci	A. Yazılı Kaynaklar Hayat Bilgisi Ders Kitabımız, Hayat Bilgisi Çalışma Kitabımız B. Görsel Kaynaklar Etkinlik örnekleri, Bilgisayar vb. Resimler
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
<ul style="list-style-type: none">• Dikkati Çekme• Güdüleme• Gözden Geçirme• Derse Geçiş• Bireysel Öğrenme Etkinlikleri• Grupla Öğrenme Etkinlikleri• Özet	Dikkati Çekme: Uygulayıcı anlattığı örnek olayla dikkati çeker. Güdüleme: Öğrencilerin yaşadığı yerdeki muhtar, belediye başkanı, kaymakam ve valinin ismini bilip bilmedikleri sorarak öğrencileri konuşturur. Derse Geçiş: Etkinlik 1 ile derse geçilir. Bireysel ve grupla Öğrenme Etkinlikleri: Etkinlik 2 ile yapılır. Özet: Etkinlik 3 ile yapılır.
Ölçme-Değerlendirme	
<ul style="list-style-type: none">• Bireysel öğrenme• Grupla öğrenme	MEB 3. Sınıf Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı s95 (Doğru- yanlış etkinlikleri), s 99(bulmaca)
Plâna ilişkin Açıklamalar	

ETKİNLİK 1: (40DK.)

DİKKAT ÇEKME: Uygulayıcı sınıfa girdiğinde çocuklara örnek bir olay anlatır.

Çocuklar bugün okula gelirken bir şey dikkatimi çekti okulumuz kasabanın en işlek caddesinin yol kenarında bulunmaktadır. Her gün kaza yaşanmaktadır. Ayrıca okul geçidi ve yaya geçidi levhası olmasına rağmen caddeden geçen araçlar çok hızlı geçmektedir. Bunun için ışıklı trafik cihazlarına arabaların durması için buton yapıldığını fark ettim ve her öğrenci ya da kasaba sakini karşıdan karşıya geçerken buton sayesinde arabaların durmasını sağlayarak güvenli bir şekilde karşıya geçişi sağlıyordu.

-Sizce bunu kim yaptırmış olabilir? diye sorulur.

GÜDÜLEME: Yaşadığımız yerdeki muhtarın, belediye başkanın, vali ya da kaymakamın ismini biliyor musunuz? diye sorularak öğrencilerin konuşması sağlanır.

DERSE GEÇİŞ:

Öğrencilere yerleşim yerleri ile ilgili şarkı söylenir. Uzman tarafından BAK POSTACI GELİYOR şarkısı uyarlanır.

MUHTAR

Bak muhtar geliyor selam veriyor
Herkes ona bakıyor saygı duyuyor
Çok teşekkür ederim muhtarım sana
Köyümüzün sorunlarını giderdin
Minnet borçluyuz sana

Yarın yine seçimde seni seçeriz

Köyümüzü daha güzelleştirirsin

Haydi git muhtarım daha çok çalış
Köy ya da mahalle sana emanet
Çok teşekkür ederim muhtarım sana
Pek güzel çözümler verdin köy halkına
Bugün yaptıklarımız daha da artar
Seçimde beni seçerseniz mutlu olurum

KAYMAKAM

Bak kaymakam geliyor selam veriyor
Herkes merakla onu bekliyor
Çok teşekkür ederim kaymakam sana
Pek iyi şeyler yaptın ilçe halkına
Can ve mal güvenliğimiz sana emanet

İyi ki de atamış devletimiz seni

Gelişip kalkındırdın bizim ilçemizi

Haydi kaymakamım kolay gelsin
En iyi şekilde devleti temsil edersin
Çok teşekkür ederim kaymakam sana
Pek iyi şeyler yaptın ilçemize
Bugün bizim ilçedesin çok iyi ettin
Başka ilçelere de güzellik götürsün

VALİ

Bak valim atanmış geliyor selam veriyor
Herkes ona bakıyor huzur buluyor
Çok teşekkür ederim sayın valim sana
İlimizi devlet adına çok iyi yönettin
Eğitim, ulaşım, sağlık hizmetlerini
Devlet adına çok güzel yönettin.

Haydi git güle güle teşekkürler valim
İlimize iyi ki atanmış devlet seni
Çok teşekkür ederim sayın valim sana
Pek güzel şeyler kattın ilimize
İlimizde en yetkili sensin
En güzel işleri sen başarırısın.

Bu şarkı çocuklara söylenir ve bazı sorular çocuklara yöneltilir:

- ✓ İllerde en yetkili kişi kimdir?
- ✓ Valinin görevleri nelerdir?
- ✓ Kaymakamın görevleri nelerdir?
- ✓ Muhtar devlet tarafından mı atanır ya da halk tarafından mı seçilir?

Etkinlik 1 yapılır ve ders burada bitirilir.

ETKİNLİK 2: (40DK)

Çocuklarla beraber okul bahçesine veya varsa kapalı spor salonuna geçilir.
Geleneksel çocuk oyunlarından eski minder oynanır.

GELENEKSEL ÇOCUK OYUNU: ESKİ MİNDER

ESKİ MİNDER OYUNUN KURALLARI

Eski Minder Tekerlemesi uyarlanır.

Eski minder, yüzünü göster

Göstermezsen bir poz ver

Belediye başkanı mı, muhtar mı

Vali mi, kaymakam mı

Hangisi?

Uygulama:

Çocuklar eski minder tekerlemesini söyleyerek halka şeklini alırlar; “eski minder” seçilen çocuğun etrafında dönerler.

- ✓ Tekerleme bitince “eski minder” in istediği pozu alırlar; eski minder en beğendiği pozu seçer, o pozu veren çocuk eski minder olur.
- ✓ Her oyuncunun değişik pozlar vermesi için uzman tarafından desteklenir. “Değişik ne olabilir?” sorusuyla yönlendirilebilir (URL-10).
- ✓ Bir süre oyuna farklı çocuklarla devam edildikten sonra yapılanlar özetlenerek etkinlik sonlandırılır. Her çocuk eski minderin pozunu verirken belediye başkanın görevleri, muhtarın görevleri, valinin ve kaymakamın görevleri tekerleme ya da şarkı ile verilir.
- ✓ En sonda sorular yöneltilir.

Etkinlik 2 yapılır ve ders bitirilir.

ETKİNLİK 3:

Uygulayıcı tarafından: “Evet çocuklar şimdi sizle bir canlandırma yapacağız” denir ve canlandırmaya geçilir.

CANLANDIRMA:

1-Uygulayıcı tarafından iki kız ve iki erkek olmak üzere 4 öğrenci seçilir.

2-Öğrencilerin derse gelirken muhtar, kaymakam, vali ve belediye başkanı gibi giyinip gelmeleri istenir. (Takım elbise, elbise, kravat, şapka vb.)

3-Muhtar rolündeki öğrenci kendini tanıtır ve görevlerini söyler.

4-Belediye başkanı rolündeki öğrenci kendini tanıtır ve görevlerini söyler.

5-Kaymakam rolündeki öğrenci kendini tanıtır ve görevlerini söyler.

6-Vali rolündeki öğrenci kendini tanıtır ve görevlerini söyler.

7-Takıldığı yerlerde defterindeki yazılanlara bakması için müsaade edilir.

8-Daha sonra ise bilmeceler sorularak hangi bilmecenin hangi yöneticiye ait olduğu bulmaları istenir.

BİLMECE

Halk tarafından seçilir

Köy ya da mahallededir

Bilin bakalım kimdir?

(MUHTAR)

Beldeyi yöneten o dur

Seçimle gelir görev başına

Beldemizde varsa sorun

Koşarız hemen yanı başına?

(BELEDİYE BAŞKANI)

İlçe güvenliği ondan sorulur

Devlet atar ilçemize

Çok güzel yapar ilçemizi

Söyle şimdi bana ismini

(KAYMAKAM)

En yetkilimizdir ilimizde

Eğitimde ulaşımda sorun varsa

Hallediverir hemencecik

Devlet adına yönetir ilimizi

Söyle bakalım gizli kelimeyi

(VALİ)

ÖZET:

Uygulayıcı tarafından: ‘‘Evet çocuklar Şimdi dersimizi özetleyelim. Hangi kavramları öğrendik bakalım? ‘‘denir.

Muhtar tahtaya yazılır ve neymiş muhtar diye öğrencilere sorulur. Öğrencilerden cevaplar alınır ve defterlerine muhtar kavramı yazdırılır.

Muhtar: Köyde veya mahallede bulunan en küçük idari birimdir.

Peki muhtarın görevleri nedir? denir ve cevaplar alınır. Daha sonra defterlerine yazdırılır.

Muhtarın görevleri:

- ✓ Köyü veya mahalleyi yönetir. Köyde ya da mahallede bulunan insanların ihtiyaçlarını gidermeye çalışır.
- ✓ Merkezden gelen emirleri uygular ve halka anlatır.
- ✓ Halkı imeceye yani dayanışmaya davet eder.

Belediye başkanı neymiş peki? Denir ve cevaplar alınır. Daha sonra belediye kavramı defterlerine yazdırılır.

Belediye Başkanı: Kasaba, il, ilçe ya da büyükşehir belediye başkanı olabilmektedir.

Belediye başkanın görevlerini kimler söyleyebilir? Denir ve cevaplar alınır. Daha sonra defterine belediye başkanının görevleri yazdırılır.

Belediye başkanın görevleri:

- 1-Belediye personelinin atamasını sağlar.
- 2-Belediyenin bütçesini yönetir.
- 3-Belediyeye bağlı olan kuruluşları denetler.
- 4-İhtiyacı olanlara yardım eder.

Kaymakam neymiş çocuklar denir ve cevaplar alınır. Defterlerine kaymakam kavramı yazdırılır.

Kaymakam: İlçede görevlendirilir ve devlet memurudur.

Kaymakamın görevleri nedir? denir ve cevaplar alınır. Defterlerine yazdırılır.

Kaymakamın görevleri:

- ✓ İlçeyi idari olarak yönetir.
- ✓ Valinin ve hükümetin emirlerini ilçede yerine getirir.
- ✓ İlçede törenlere başkanlık eder.

Peki en son olarak vali kimmiş? Kim söyleyebilir? Diye sorulur ve cevaplar alınır. Daha sonra vali kavramı defterlerine yazdırılır.

Vali: İlde yetki genişliği esasına göre görev yapar ve ilde hem hükümeti ve devleti temsil eder. Atamayla göreve gelir.

Valinin görevlerini kimler söyleyebilir? Diye sorulur ve cevaplar alınır. Valinin görevleri defterlerine yazdırılır.

Valinin görevleri:

- ✓ Cumhuriyet Bayramı törenlerine ilde başkanlık eder.
- ✓ İldeki tüm idari işleri denetler ve yapılmasını sağlar.
- ✓ İlde kanun ve tüzükleri uygular ayrıca polisle denetlenmesini sağlar.

Bu bilgiler öğrencilere anlatıldıktan ve yazdırıldıktan sonra çocuklara;

Vali kimdir ve görevi nedir?

Belediye başkanı kimdir ve görevi nedir?

Muhtar kimdir ve görevi nedir?

Kaymakam kimdir ve görevi nedir?

Soruları sorulur ve cevaplamaları istenir. Yanlış cevap verenler için defterlerine tekrar bakarak doğru cevaplamaları istenir.

DEĞERLENDİRME:.

MEB 3. Sınıf Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı s 95 ve 96 doğru yanlış ve bulmaca etkinliği yaptırılır.

Değerlendirme yapılır ve ders bitirilir.

Ek 6: Deprem Şarkısı Notaları

Deprem Olunca Şarkısı

Söz: Pınar Esener

Beste: Abdulsamet Gencil

DEPREM OLUNCA

PINAR ESENER

1
6
11
16
21
26

Deprem Olunca

Deprem olunca
Sallanır her yer
Sakin panik olma X 2
Sakin kal yeter

Deprem sırasında
Çök, kapan, tutun X 2
Deprem bitince hemen
Binadan koşun